

Σχέδιο «Οδικού Χάρτη» για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη των Περιφερειών της Ελλάδας

**Έκθεση για τα αίτια της κρίσης, την πορεία και τις
προοπτικές των Οικονομιών των Περιφερειών**

**– Προτάσεις για την ενίσχυση της Επιχειρηματικότητας
και Ανταγωνιστικότητας, των Επενδύσεων και της
Βιώσιμης Απασχόλησης**

**Δρα ΚΙΜΩΝΑ Π. ΣΤΕΡΙΩΤΗ
Οικονομολόγου**

ΑΘΗΝΑ, ΜΑΡΤΙΟΣ 2014

Με την υποστήριξη:

1. ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ

Κρίσιμος και πάντα επίκαιρος είναι ο γενικός προβληματισμός μετά τη βαθειά και παρατεταμένη κρίση που πέρασε η Ελληνική Οικονομία. Οι εμπειρίες που αποκτήθηκαν όλα αυτά τα χρόνια σχετικά με τα αίτια της μεγάλης κρίσης και τους τρόπους αποτελεσματικής αντιμετώπισής της είναι πολύ μεγάλες.

Ωστόσο, αν και το 2014 φαίνεται ότι η Ελληνική Οικονομία έχει μπει σε φάση σταθεροποίησης ιδιαίτερα σημαντικά είναι τα ερωτήματα για το εάν αυτή θα μπορέσει:

- Να ανακάμψει μακροχρόνια και με ποιους αναπτυξιακούς ρυθμούς;*
- Να απορροφήσει ένα πολύ μεγάλο ποσοστό των ανέργων ή μήπως συνυπάρχουν περιορισμένοι ρυθμοί ανάπτυξης και συνύπαρξη με πολύ υψηλά ποσοστά φανερά και «κρυφής» μακροχρόνιας ανεργίας;*
- Να επιτυγχάνει μακροχρόνια ένα ικανοποιητικό πρωτογενές πλεόνασμα;*
- Να γίνει περισσότερο ανταγωνιστική εάν προχωρήσουν οι μεταρρυθμίσεις, με ποιους ρυθμούς και σε ποια κατεύθυνση;*
- Να στηρίζει τη μακροχρόνια ανάπτυξη χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα από το τεράστιο Δημόσιο και Ιδιωτικό Χρέος κλπ;*

Είναι γεγονός ότι στη δημοσιονομική και γενικότερη σταθεροποίηση της Ελληνικής Οικονομίας τον πλέον αποφασιστικό ρόλο έπαιξε η κυβέρνηση, παρά το τεράστιο πολιτικό κόστος και τους μεγάλους κινδύνους πολιτικής σταθεροποίησης που ανέλαβε. Άλλωστε, σε όλες τις χώρες που εφαρμόστηκαν προγράμματα δημοσιονομικής και οικονομικής σταθεροποίησης τον αποφασιστικό ρόλο είχαν οι Κεντρικές Κυβερνήσεις.

Ωστόσο, σε όλες σχεδόν τις περισσότερο αναπτυγμένες χώρες παράλληλα με τις Κεντρικές Κυβερνήσεις οι τοπικές κυβερνήσεις, πολιτειακές και περιφερειακές αρχές, οι δημοτικές αρχές κλπ παίζουν εξαιρετικά σημαντικό ρόλο στην προώθηση της Βιώσιμης Ανάπτυξης.

Έτσι, μετά τα ερωτήματα που τέθηκαν για τις μακροχρόνιες προοπτικές της Ελληνικής Οικονομίας τίθενται συγκεκριμένα ερωτήματα που έχουν

σχέση με τις δυνατότητες των Περιφερειών και των Δήμων της χώρας να συμβάλλουν αποτελεσματικά στη στήριξη της Βιώσιμης Ανάπτυξης:

- ❑ Σε μια περίοδο παρατεταμένης και βαθιάς οικονομικής κρίσης ποιοι θεσμοί ή μηχανισμοί - εκτός της Κεντρικής Κυβέρνησης - μπορούν να συμβάλλουν πιο αποτελεσματικά στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας για πάνω από 1.300.000 άνεργους;
- ❑ Πώς θα προσελκυσθούν επιχειρήσεις και θα γίνουν τόσο μεγάλες επενδύσεις ώστε να δημιουργηθούν εκατοντάδες χιλιάδες νέες βιώσιμες θέσεις εργασίας;
- ❑ Μπορεί η Τοπική Αυτοδιοίκηση να συμβάλλει αποφασιστικά στον εκσυγχρονισμό της Εθνικής Οικονομίας και στην καταπολέμηση της Ανεργίας; Και εάν ναι, με ποιους τρόπους;

Στα ερωτήματα που τέθηκαν οι εμπειρίες των περισσότερο αναπτυγμένων χωρών (ΗΠΑ, Καναδά, Αυστραλίας, Ευρωπαϊκής Ένωσης) αποδεικνύουν ότι:

- ❖ Η Τοπική Αυτοδιοίκηση και κυρίως οι Περιφέρειες αποτελούν τους πιο σημαντικούς θεσμικούς φορείς – μετά την Κεντρική Κυβέρνηση – για την προώθηση της Βιώσιμης Ανάπτυξης.
- ❖ Η Τοπική Αυτοδιοίκηση προωθεί τη μακροχρόνια ανάπτυξη «αυτοδύναμα», αξιοποιώντας τις δικές της δυνάμεις.
- ❖ Ο Περιφερειακός Προγραμματισμός αποτελεί το «πιο σημαντικό εργαλείο» εκσυγχρονισμού και ενίσχυσης του παραγωγικού δυναμικού και καταπολέμησης της μακροχρόνιας ανεργίας.
- ❖ Στην «καρδιά» του σύγχρονου Περιφερειακού Προγραμματισμού βρίσκεται η Επιχειρηματικότητα, που αποτελεί προϋπόθεση για μεγαλύτερη «κοινωνική συνοχή και σύγκλιση».

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι πολλά μπορεί να διδαχθούν οι Ελληνικές Περιφέρειες και οι Δήμοι από τις εμπειρίες των αντίστοιχων φορέων της Βόρειας Αμερικής, της Ευρώπης και της Αυστραλίας, ιδιαίτερα σε ότι αφορά στα χρηματοδοτικά εργαλεία για ανάπτυξη έργων υποδομών ή και επιχειρηματικών φορέων που δημιουργούν νέες θέσεις απασχόλησης.

Ωστόσο και εδώ θα πρέπει να επισημανθεί ότι στις Περιφέρειες αυτής της ομάδας χωρών εκφράζονται πλέον «σοβαρές επιφυλάξεις» σε ότι αφορά τα ακολουθούμενα «οικονομικά μοντέλα Βιώσιμης Ανάπτυξης».

Πολύ πρόσφατα, σύμφωνα με τη σχετική ειδησεογραφία, κριτική στην ακολουθούμενη πολιτική από την Ευρώπη άσκησε ο πρόεδρος της

Επιτροπής Περιφερειών Ραμόν Λούις Βαλκάρσελ Σίσο, λέγοντας χαρακτηριστικά ότι:

- ❖ Η ΕΕ αναγκάζεται να αναρωτηθεί εάν βρίσκεται σε σωστή πορεία», έχοντας δημιουργήσει «πέντε εκατομμύρια Ευρωπαίων χωρίς μέλλον» και «26 εκατ. Ευρωπαίων που έχουν χάσει τις θέσεις εργασίας τους».
- ❖ Κατεπείγουσα είναι η ανάγκη για δημιουργία θέσεων εργασίας για την καταπολέμηση της ανεργίας και ειδικά σε αυτή των νέων που σε ορισμένα κράτη έχει ξεπεράσει το 50% και επαναπροσδιορισμού της πορείας της ΕΕ. Γιατί όλοι αυτοί οι άνθρωποι «δεν έχουν τον ορίζοντα για να μπορέσουν να καταλάβουν με σαφήνεια πώς λειτουργεί η επικουρικότητα και η αλληλεγγύη που συνιστούν βασικούς κανόνες της ΕΕ».
- ❖ «Ο ευρωσκεπτικισμός έχει αυξηθεί στην ΕΕ» και οι πολίτες πρέπει να κατανοήσουν τη σημασία της Ευρώπης, των εκπροσώπων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, των περιφερειάρχων και των δημάρχων που είναι πιο κοντά απ' όλους στους πολίτες και τον λαό».
- ❖ Το κατεπείγον για τις πολιτικές της ΕΕ σήμερα είναι η ανάπτυξη και η δημιουργία θέσεων εργασίας και τα θεσμικά όργανα της ΕΕ, όπως είναι η Επιτροπή Περιφερειών, προσπαθούν να βοηθήσουν με ιδέες και προτάσεις, ώστε να ενισχυθεί η στρατηγική της ανάπτυξης στο νέο χρηματοδοτικό πακέτο 2014 - 2020.

Επομένως, η σύνταξη της σχετικής Μελέτης είχε ως Κύριο Σκοπό να δοθούν απαντήσεις σε μια σειρά από κρίσιμα ερωτήματα που τέθηκαν, αλλά και εν μέρει στον μεγάλο προβληματισμό που αναπτύσσεται για την ανάπτυξη του «ευρωσκεπτικισμού», που οφείλεται κυρίως σε οικονομικά αίτια με πρώτο απ' όλα τη συνεχιζόμενη αύξηση της ανεργίας σε πολύ υψηλά επίπεδα σε πανευρωπαϊκό επίπεδο.

Πέραν των ανωτέρω, επιδιώκεται να δοθούν απαντήσεις και σε μια σειρά από άλλα κρίσιμα ερωτήματα, σχετικά με τις πραγματικές δυνατότητες των Περιφερειών και των Δήμων να προχωρήσουν μόνοι τους στην προώθηση της Βιώσιμης Περιφερειακής Ανάπτυξης:

- ❑ *Ποιοι είναι οι θεσμικοί και άλλοι φορείς που χρειάζεται να συμμετέχουν ενεργά στην αναδιάρθρωση και στον εκσυγχρονισμό των Ελληνικών Περιφερειών;*

- ❑ *Είναι δυνατόν να υλοποιηθούν Σχέδια Περιφερειακής Ανάπτυξης χωρίς τη συνεχή και στενή συνεργασία της Κεντρικής Εξουσίας με τις Περιφέρειες και την Τοπική Αυτοδιοίκηση;*
- ❑ *Κατά πόσον μπορούν να υλοποιηθούν Σχέδια Περιφερειακής Ανασυγκρότησης εάν δεν υπάρχει πλήρης ενημέρωση της Κοινής Γνώμης και δέσμευση των Τοπικών Κοινωνιών πως θα συνεργασθούν για την υλοποίηση των Στρατηγικών Στόχων και των Πολιτικών για Περιφερειακή Οικονομική Ανασυγκρότηση και πολύπλευρη ενίσχυση της Επιχειρηματικότητας;*

Η σχετική Έκθεση εκπονήθηκε λαμβάνοντας υπόψη τρία σταθερά δεδομένα:

1. Δεν υπάρχει η παραμικρή αμφιβολία ότι, τα Επιμελητήρια πρέπει να αποτελούν τους «κύριους συμμάχους» των Περιφερειακών και των Δημοτικών Αρχών για τη μεταφορά από τα πρώτα όλων μακρών εμπειριών που έχουν συσσωρεύσει για την προώθηση και επίλυση πολυσύνθετων οικονομικών, αναπτυξιακών, επενδυτικών, περιβαλλοντικών, ενεργειακών, κλπ προβλημάτων.
2. Η προώθηση και ενίσχυση της Επιχειρηματικότητας αποτελούν κορυφαίες επιλογές για την προώθηση της Βιώσιμης Περιφερειακής Ανάπτυξης και Απασχόλησης.
3. Η κινητοποίηση και συμμετοχή του επιχειρηματικού κόσμου θα αποτελεί κύρια προτεραιότητα για την ενεργό συμμετοχή του σε όλες τις διαδικασίες σχεδιασμού και υλοποίησης Σχεδίων Περιφερειακής Ανασυγκρότησης και προσέλκυσης μεγάλων Επενδύσεων.

ΚΙΜΩΝ Π. ΣΤΕΡΙΩΤΗΣ

2. ΒΑΣΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ: Η ΒΙΩΣΙΜΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΠΑΙΤΕΙ ΣΤΡΟΦΗ ΣΤΗΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ...

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση μπορεί και πρέπει να πρωταγωνιστήσει σε μια προσπάθεια για Βιώσιμη Περιφερειακή Ανάπτυξη με άμεσα οφέλη για τις Τοπικές Κοινωνίες, με τις εξής προϋποθέσεις:

- στηρίζει αποφασιστικά την «εξωστρεφή» Επιχειρηματικότητα και τις Καινοτομίες,
- διέπεται από μια «επιχειρηματική και επενδυτική κουλτούρα», την οποία συστηματικά καλλιεργεί στις Τοπικές Κοινωνίες,
- χρησιμοποιεί εργαλεία και μεθόδους που εφαρμόζουν οι επιχειρήσεις για την επίλυση οικονομικών προβλημάτων και την υλοποίηση Προγραμμάτων Επενδύσεων,
- δημιουργεί τις κατάλληλες «θερμοκοιτίδες» για υποστήριξη, προσέλκυση και ανάπτυξη καινοτόμων επιχειρήσεων και ιδιωτικών επενδύσεων.

Από την ανάλυση των διαφόρων δεδομένων που παρουσιάζονται στη συνέχεια ενδεικτικά αναφέρονται μερικά βασικά συμπεράσματα:

- ✓ Οι Ελληνικές Περιφέρειες βρίσκονται πλέον σχεδόν στις τελευταίες θέσεις ανταγωνιστικότητας μεταξύ των 262 Περιφερειών της Ε.Ε. και η αναστροφή της καθοδικής πορείας θα είναι μακροχρόνια και πολύ δύσκολη...
- ✓ Το υπ' αριθμόν ένα πρόβλημα των οικονομιών των Ελληνικών Περιφερειών είναι η πολύ χαμηλή ανταγωνιστικότητα του παραγωγικού δυναμικού τους και, συνεπώς, πρέπει να γίνουν πολύ μεγάλες επενδύσεις εκσυγχρονισμού σε μια περίοδο πολύ χαμηλής ρευστότητας των εγχώριων επιχειρήσεων προκειμένου να απομακρυνθεί ο κίνδυνος μιας διαχρονικά πολύ μεγάλης μακροχρόνιας ανεργίας...
- ✓ Πρέπει να εντοπισθούν τα δομικά προβλήματα των οικονομιών των Ελληνικών Περιφερειών και να ασκηθούν πολιτικές αποτελεσματικής

αντιμετώπισής τους μέσω της παραγωγικής ανασυγκρότησης και στροφής σε εταιρείες υψηλής διεθνούς ανταγωνιστικότητας...

- ✓ Η Περιφερειακή Ανάπτυξη πρέπει να στηριχθεί στις δικές της δυνάμεις και – λόγω έλλειψης επαρκών δημόσιων πόρων μέσα στα επόμενα χρόνια – τις «λύσεις» για Βιώσιμη Ανάπτυξη μπορούν να εξασφαλίσουν μόνον Ιδιώτες Επενδυτές και πολύ μεγάλους ύψους Ιδιωτικά Επενδυτικά Κεφάλαια...
- ✓ Εξακολουθούν να υπάρχουν πολύ ισχυρά «αντιεπενδυτικά εμπόδια» - ανάμεσα στα οποία είναι και η «αντι-επιχειρηματική κουλτούρα»... - τα οποία, εάν δεν αρθούν δεν θα είναι εφικτή η ανασυγκρότηση και ο εκσυγχρονισμός των Περιφερειακών Οικονομιών και, φυσικά, η καταπολέμηση της πρωτοφανούς ανεργίας...
- ✓ Ο μεγάλος αριθμός πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων στο σύνολο των Περιφερειών της Ελλάδας στην περίοδο πριν από την εκδήλωση της κρίσης ήταν ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες που συνετέλεσε στην εμφάνιση της κρίσης σε όλα τα επίπεδα και με αρνητικές συνέπειες στη:
  - Διεθνή ανταγωνιστικότητα των Οικονομιών των Ελληνικών Περιφερειών.
  - Προώθηση καινοτομιών μέσω της Έρευνας & Τεχνολογίας.
  - Αδυναμία αντιμετώπισης του εισαγόμενου ανταγωνισμού.
  - Ανάπτυξη νεοφυών και καινοτόμων επιχειρήσεων, λόγω και της έλλειψης στενής συνεργασίας μεταξύ εγχώριων επιχειρήσεων και πανεπιστημιακών ιδρυμάτων.
  - Παραγωγικότητα της εργασίας και στην ανά απασχολούμενο προστιθέμενη αξία...
- ✓ Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι Περιφέρειες Αττικής και Κεντρικής Μακεδονίας συγκεντρώνουν το 58% του συνόλου των ανέργων της χώρας και το 53% του συνολικού πληθυσμού, η αποτελεσματική καταπολέμηση της ανεργίας πρέπει να ξεκινήσει από αυτούς τους δύο κυριότερους πληθυσμιακούς πόλους της χώρας...
- ✓ Η Αττική - που διαθέτει τη μεγαλύτερη αγορά εργασίας, περισσότερες ευκαιρίες για απασχόληση, αξιοποίηση περισσότερο εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού κλπ – αναμένεται να ευνοηθεί περισσότερο σε μια περίοδο γενικής οικονομικής ανάκαμψης...
- ✓ Στο επίκεντρο των προσπαθειών των Περιφερειάρχων θα πρέπει να είναι η χάραξη και υλοποίηση μιας απόλυτα τεκμηριωμένης

Στρατηγικής για το μετασχηματισμό των Περιφερειών σε σύγχρονες Περιφέρειες, που θα στηρίζουν την ανάπτυξη και την ευημερία τους από επιχειρήσεις ιδιωτικές επενδύσεις που θα χαρακτηρίζονται από:

- Δυναμισμό.
- «Εξωστρέφεια».
- Καινοτόμες επιχειρηματικές μεθόδους.
- Υψηλό βαθμό εξειδίκευσης κλπ

- ✓ Το «σύγχρονο Όραμα» - για Οικονομικά Βιώσιμες Περιφέρειες και Τοπικές Κοινωνίες που θα εξασφαλίζουν πολύ μεγάλη «κοινωνική συνοχή» - για να γίνει πραγματικότητα προϋποθέτει τη δημιουργία σημαντικών «κινήτρων» και «συγκριτικών πλεονεκτημάτων», που θα καταστήσουν τις Ελληνικές Περιφέρειες ιδιαίτερα ελκυστικές για μεγάλο αριθμό σύγχρονων και δυναμικών επιχειρήσεων και ιδιωτών επενδυτών με μακροχρόνιο επενδυτικό ορίζοντα...
- ✓ Η προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων από την Τοπική Αυτοδιοίκηση - με Στρατηγικό Στόχο και Όραμα τη βελτίωση του επιπέδου ευημερίας και τη δημιουργία βιώσιμων θέσεων εργασίας – προϋποθέτει την εκπόνηση ενός πλήρως τεκμηριωμένου και ρεαλιστικού **Περιφερειακού Επενδυτικού Σχεδίου**...
- ✓ Το Περιφερειακό Επενδυτικό Σχέδιο θα πρέπει να περιλαμβάνει όλα εκείνα τα στοιχεία που θα επιτρέπουν σε κάθε υποψήφιο επενδυτή να έχει μια απόλυτα ακριβή εικόνα του περιβάλλοντος και όλων εκείνων των παραμέτρων που θα επιτρέψουν σε μια επιχείρηση να πραγματοποιήσει επενδύσεις που θα αποφέρουν ικανοποιητικές αποδόσεις σε συγκεκριμένο βάθος χρόνου...
- ✓ Ο πλέον αποφασιστικός παράγοντας επιτυχίας ενός **Σχεδίου Στρατηγικής Περιφερειακής Ανάπτυξης** είναι η υπεύθυνη, συνεχής και πλήρως τεκμηριωμένη επικοινωνία του σε διαφορετικά κοινά, με ιδιαίτερη έμφαση προς τις Τοπικές Κοινωνίες, οι οποίες πρέπει να είναι απόλυτα πεπεισμένες ότι θα έχουν οικονομικά οφέλη. Έτσι, έχοντας εξασφαλισμένη την πλήρη υποστήριξη των Τοπικών Κοινωνιών, το επόμενο «μεγάλο βήμα» είναι η επικοινωνία του προς τους υποψήφιους επενδυτές...

3. ΤΑ ΔΟΜΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΩΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

3.1 Η χαμένη ανταγωνιστικότητα...

Το υπ' αριθμόν ένα πρόβλημα της Ελληνικής Οικονομίας είναι ότι αυτή κινείται – σύμφωνα με όλους τους διαθέσιμους και διεθνώς αποδεκτούς δείκτες – στα χαμηλότερα επίπεδα όλων των εποχών. Επομένως, δεν θα γίνουν κατανοητά τα σημερινά πολύ μεγάλα έως οξυμμένα των Ελληνικών Περιφερειών προβλήματα εάν δεν εντοπισθούν τα κύρια αίτια που έχουν προκαλέσει τη συνεχή μείωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της Ελληνικής Οικονομίας.

Ο πρώτος αξιοποιούμενος δείκτης είναι αυτός που εκπονείται και δημοσιοποιείται για λογαριασμό του **World Economic Forum**. Έτσι, σύμφωνα με τον δείκτη **Global Competitiveness Index (GCI)** τα πλέον πρόσφατα (2013) ευρήματα αποκαλύπτουν τα ακόλουθα:

- ❖ Μεταξύ 148 χωρών η Ελλάδα κατατάσσεται μόλις στην 91^η θέση, δηλαδή βρίσκεται πολύ χαμηλά από πλευράς διεθνούς ανταγωνιστικότητας, παρά τη βελτίωση που πέτυχε από το 2012, όταν βρισκόταν στην 96^η θέση. Η Ελλάδα δεν συμπεριλαμβάνεται (ακόμη) μεταξύ της ομάδας των δυναμικά αναπτυσσομένων χωρών και δεν αποτελεί ιδιαίτερο πόλο προσέλκυσης διεθνών επενδυτικών κεφαλαίων. Με αυτά τα δεδομένα οι Ελληνικές Περιφέρειες:
  - Χρειάζεται να έχουν ενεργό συμβολή στην επίτευξη των εθνικών οικονομικών στόχων για δημοσιονομική σταθεροποίηση, εξορθολογισμό δαπανών κλπ.
  - Επιβάλλεται σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο να βελτιώνουν συνεχώς το επιχειρηματικό περιβάλλον, ώστε συνολικά να ενισχύεται η διεθνής ανταγωνιστικότητα της χώρας.
- ❖ Η Ελλάδα κατατάσσεται ...τελευταία μεταξύ των «28» χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης! Αυτή η «εικόνα» δημιουργεί πρόσθετα προβλήματα στην προώθηση του οικονομικού εκσυγχρονισμού των Περιφερειών, στην καταπολέμηση της ανεργίας κλπ.
- ❖ Με βάση πληθυσμιακά δεδομένα τρεις «μικρές χώρες» (Ελβετία, Σιγκαπούρη, Φινλανδία) εμφανίζονται να είναι πρώτες στην

παγκόσμια κατάταξη από πλευράς διεθνούς ανταγωνιστικότητας. Επισημαίνεται ότι:

- Η Ελβετία αποτελείται από αρκετά καντόνια με μεγάλο βαθμό αυτοδιοίκησης, αλλά τα οποία συνολικά καταβάλλουν συνεχείς προσπάθειες για συνεχή βελτίωση των υποδομών τους, της ποιότητας των παρεχομένων υπηρεσιών κλπ και αποδίδοντας προτεραιότητα στην προσέλκυση επιχειρήσεων με διεθνείς δραστηριότητες και επενδύσεις.
- Και η Φινλανδία – λόγω της πολύ μεγάλης έκτασης της χώρας σε σχέση με το μικρό πληθυσμό – αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στην Περιφερειακή Ανάπτυξη, στις νέες τεχνολογίες, στην Έρευνα και στην Προηγμένη Παιδεία που συνδέεται με την Έρευνα.
- ❖ Η «εξωστρέφεια», οι καινοτομίες και η διεθνοποίηση είναι οι κύριοι παράγοντες της υψηλής διεθνούς ανταγωνιστικότητας ανταγωνιστικότητας των χωρών που περιλαμβάνονται στη σχετική κατάταξη. Επίσης, θα πρέπει να προσεχθεί ότι:
  - Οι «μεγάλες χώρες» - Γερμανία και ΗΠΑ – επωφελούνται μεν από το μεγάλο μέγεθος της εσωτερικής αγοράς τους, αλλά και οι δύο έχουν εξασφαλίσει πολύ μεγάλο βαθμό οικονομικής και διοικητικής αυτοτέλειας σε πολιτειακό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Η διεθνής ανταγωνιστικότητα της Ελλάδας μεταξύ 148 χωρών (GCI)		
	2013	2012
Ελβετία	1	1
Σιγκαπούρη	2	2
Φινλανδία	3	3
Γερμανία	4	6
ΗΠΑ	5	7
.....	...	...
ΕΛΛΑΔΑ	91	96
Πηγή: Δείκτης Global Competitiveness Index WEF		

Στον αμέσως επόμενο Πίνακα κατάταξης που απεικονίζει τη διεθνή ανταγωνιστικότητα 60 χωρών που καταρτίζεται από τον φορέα

International Development Management προκύπτουν, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα συμπεράσματα:

- ❖ Η Ελλάδα βρίσκεται κατά το 2013 στην 54^η θέση από την 58^η θέση που βρισκόταν ένα χρόνο νωρίτερα.
- ❖ Μεταξύ των «28» της Ευρωπαϊκής Ένωσης η Ελλάδα βρίσκεται στην 25η θέση και την ακολουθούν Ρουμανία, Βουλγαρία και Κροατία.
  - Ωστόσο, και αυτές οι τρεις τελευταίες χώρες της Βαλκανικής εμφανίζουν μακροχρόνια σαφή βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των περιφερειών τους, παρά το γεγονός ότι το επίπεδο οικονομικής τους ανάπτυξης και οι δομές των οικονομιών τους παρουσιάζουν σοβαρά προβλήματα υστέρησης.
- ❖ Τέσσερις «μικρές χώρες» (Ελβετία, Χονγκ Κονγκ, Σουηδία και Σιγκαπούρη) στην πρώτη πεντάδα των πλέον ανταγωνιστικών οικονομιών. Συνεπώς, χώρες με περιορισμένο πληθυσμό – περίπου ανάλογο με αυτόν της Ελλάδας – μπορούν να διαθέτουν ισχυρές οικονομίες, αλλά οι οποίες έχουν σημαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα σε διεθνές επίπεδο και προσελκύουν πολλά επενδυτικά κεφάλαια (κυρίως η Ελβετία, το Χονγκ Κονγκ και η Σιγκαπούρη). Οι περιφέρειες αυτών των «μικρών χωρών» επωφελούνται από τη διεθνοποίηση, την πλήρη προστασία των επενδυτών, την προσέλκυση μεγάλου αριθμού πολυεθνικών, τις μεγάλες καινοτομίες που πραγματοποιούν, τις εξαγωγές προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας κλπ που αποτελούν «κλειδιά» της ανταγωνιστικότητας των «μικρών χωρών» .

Η διεθνής ανταγωνιστικότητα της Ελλάδας μεταξύ 60 χωρών (IMD)		
Κατάταξη:	2013	2012
ΗΠΑ	1	2
Ελβετία	2	3
Χονγκ Κονγκ	3	1
Σουηδία	4	5
Σιγκαπούρη	5	4

.....	...	...
ΕΛΛΑΔΑ	54	58
Πηγή: International Development Management		

Σύμφωνα με τα στοιχεία του αμέσως επόμενου Πίνακα κατάταξης 185 χωρών – τον οποίο καταρτίζει η Παγκόσμια Τράπεζα – σχετικά με τη διευκόλυνση της Επιχειρηματικότητας (Doing business), τα αποτελέσματα για την Ελλάδα δείχνουν ότι:

- ❖ Το επιχειρηματικό περιβάλλον στην Ελλάδα δεν είναι ακόμη καθόλου ενθαρρυντικό, καθώς στη γενική κατάταξη η χώρα βρέθηκε κατά το 2013 στην 78^η θέση από την 89^η που ήταν το 2012. Συνεπώς, δεν έχουν δημιουργηθεί οι κατάλληλες συνθήκες για την ενίσχυση της Επιχειρηματικότητας σε περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο και πρέπει να προχωρήσουν οι μεταρρυθμίσεις σε πολλά επίπεδα.
- ❖ «Εξαιρετικά αρνητικό» είναι το περιβάλλον για τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων καθώς η Ελλάδα βρέθηκε στη 146^η θέση μεταξύ 185 χωρών... Προφανώς οι ελλοχεύοντες κίνδυνοι (δημοσιονομικοί, επενδυτικοί, τραπεζικοί, συναλλαγματικοί, κλπ) σε συνδυασμό με τη γραφειοκρατία δεν επιτρέπουν αισιοδοξία για την ταχεία ανάπτυξη νέων επιχειρήσεων στις Περιφέρειες της χώρας.
- ❖ Σε ότι αφορά την προστασία των επενδυτών η Ελλάδα εξακολουθεί να βρίσκεται ακόμη στην 117^η θέση από την ...155^η που βρισκόταν ένα χρόνο νωρίτερα, το 2012... Επομένως, εξακολουθούν να υπάρχουν πολύ ισχυρά «αντιεπενδυτικά εμπόδια», τα οποία, εάν δεν αρθούν δεν θα είναι εφικτή η ανασυγκρότηση και ο εκσυγχρονισμός των Περιφερειακών Οικονομιών και, φυσικά, η καταπολέμηση της πρωτοφανούς ανεργίας.
- ❖ Πολύ σημαντικό είναι και το πρόβλημα της έλλειψης ρευστότητας που αποτελεί το κυριότερο εμπόδιο τόσο στην εθνική όσο και στην περιφερειακή ανάκαμψη και στη χρηματοδότηση ιδιωτικών επενδύσεων. Το πρόβλημα αυτό – με την Ελλάδα να κατατάσσεται στην 83^η θέση, ενώ ακόμη δεν έχουν επιλυθεί τα προβλήματα κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών – είναι γενικό για όλες τις

επιχειρήσεις, πλην εκείνων που είναι άμεσα συνδεδεμένες με τον ταχύτατα ανακάμπτοντα τουρισμό.

Η Ελληνική Επιχειρηματικότητα μεταξύ 185 χωρών (Doing Business) – World Bank		
	2013	2012
ΓΕΝΙΚΗ ΚΑΤΑΤΑΞΗ	78	89
Ξεκίνημα μιας επιχείρησης	146	140
Εκδόσεις αδειών	31	32
Εξασφάλιση ηλεκτρικής ενέργειας	59	56
Εγγραφή περιους. Στοιχείων	150	150
Παροχή πιστώσεων	83	80
Προστασία επενδυτών	117	155
Πληρωμή φόρων	56	69
Εμπόριο με το εξωτερικό	62	79
Ισχύς συμβολαίων	87	85
Επίλυση πτωχεύσεων	50	58
Πηγή: WORLD BANK Group		

3.2 Περιφερειακές ανισότητες και χαμηλή ανταγωνιστικότητα

Στις αρχές της κρίσης (2010), σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, διαπιστώνεται μια έντονη ανισοκατανομή των κατά κεφαλήν εισοδημάτων μεταξύ των διαφόρων Περιφερειών της χώρας, οι οποίες μεταβλήθηκαν σημαντικά στα επόμενα χρόνια. Υπολογίζεται ότι μεσοσταθμικά το εισόδημα στις Περιφέρειες της Ελλάδας έχει μειωθεί κατά 17% μεταξύ 2010 και 2013.

Με βάση τον κατωτέρω Πίνακα διαπιστώνονται τα ακόλουθα:

- ❖ Στην Αττική, που είναι συγκεντρωμένο το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού της χώρας το μέσο κατά κεφαλήν εισόδημα είναι το υψηλότερο μεταξύ του συνόλου των Περιφερειών, ενώ στην Ήπειρο – με ιδιαίτερα έντονη χαμηλή βιομηχανική και γενική οικονομική δραστηριότητα το κατά κεφαλήν εισόδημα είναι σχεδόν κατά 40% χαμηλότερο από αυτό της Αττικής.

ΟΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ «272» ΤΗΣ Ε.Ε.		
Μέσο ανά κάτοικο ΑΕΠ, σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης (PPS) μεταξύ 272 περιφερειών (NUTS 2) της ΕΕ (2010)		
Κατάταξη μεταξύ των «272»	Περιφέρεια	Εισόδημα
64	Αττική	28.200
90	Νότιο Αιγαίο	26.300
186	Στερεά Ελλάδα	19.800
190	Δυτική Μακεδονία	19.600
191	Κρήτη	19.500
199	Ιόνια Νησιά	18.700
206	Πελοπόννησος	17.400
208	Βόρειο Αιγαίο	17.200
215	Κεντρική Μακεδονία	16.800
220	Ανατολική Μακεδονία, Θράκη	16.300
225	Θεσσαλία	15.900
235	Δυτική Ελλάδα	15.100
236	Ηπειρος	15.000
Πηγή: Eurostat		

- ❖ Εντυπωσιάζει το γεγονός ότι τα Νησιά του Νοτίου Αιγαίου εμφανίζονται δεύτερα στην κατάταξη με βάση το κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν, υποδηλώνοντας ότι η ανεπτυγμένη τουριστική οικονομία αποτελεί ένα πολύ δυναμικό παράγοντα περιφερειακής ανάπτυξης.
- ❖ Η Δυτική Μακεδονία βρίσκεται σε μια πολύ καλή θέση στην κατάταξη, καθώς σχεδόν το 45% του Περιφερειακού Ακαθάριστου Προϊόντος προέρχεται από τις δραστηριότητες της ΔΕΗ.

- ❖ Θεσσαλία και Δυτική Ελλάδα, με ισχυρή την παρουσία του αγροτικού τομέα αλλά με πολύ περιορισμένες σύγχρονες μεταποιητικές δραστηριότητες, βρίσκονται σε χαμηλές θέσεις.

Κατά το 2013 όταν πλέον έχει συμπληρωθεί μεγάλο χρονικό διάστημα από την έναρξη της κρίσης το 2009, οι Ελληνικές Περιφέρειες έχουν χάσει σημαντικά όχι μόνο από πλευράς εισοδημάτων αλλά και από πλευράς επιδόσεων στην ανταγωνιστικότητα.

Η Ανταγωνιστικότητα των Περιφερειών της Ελλάδας μεταξύ 262 Περιφερειών της Ε.Ε.	
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	ΓΕΝΙΚΗ ΚΑΤΑΤΑΞΗ (RCI 2013)
ΑΤΤΙΚΗ	174
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	238
ΚΡΗΤΗ	240
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	243
ΗΠΕΙΡΟΣ	244
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	245
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	249
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	250
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	253
ΑΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ, ΘΡΑΚΗ	256
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	257
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	258
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	260
ΠΗΓΗ: «EU Regional Competitiveness Index RCI 2013» Paola Annoni and Lewis Dijkstra, Unit of Econometrics and Applied Statistics, DG Joint Research Centre, Ispra & Economic Analysis Unit, Directorat General for Regional Policy, Brussels	

Με βάση τα στοιχεία της μελέτης «EU Regional Competitiveness Index RCI 2013», που γίνεται σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, κατά το 2013 οι Περιφέρειες της Ελλάδας βρίσκονται πλέον στις τελευταίες θέσεις μεταξύ 262 Περιφερειών της Ε.Ε. από πλευράς Ανταγωνιστικότητας...

Είναι χαρακτηριστικά, μεταξύ των άλλων, με βάση βεβαίως τα στοιχεία της σχετικής έρευνας και του ανωτέρω Πίνακα, ότι:

- ❖ Σχεδόν έξι Περιφέρειες της Ελλάδας – δηλαδή σχεδόν οι μισές... – βρίσκονται ανάμεσα στις 10 Περιφέρειες της Ε.Ε. με τις χειρότερες επιδόσεις ανταγωνιστικότητας μεταξύ των «262»...
- ❖ Η Δυτική Μακεδονία – στην οποία η ΔΕΗ παίζει καθοριστικό ρόλο στη δημιουργία εισοδημάτων και αποτελεί την πιο σημαντική οικονομική δύναμη μακροπρόθεσμα – βρίσκεται στην προτελευταία θέση μεταξύ των Ελληνικών Περιφερειών από πλευράς ανταγωνιστικότητας, ενώ την τελευταία θέση καταλαμβάνει η Στερεά Ελλάδα.
- ❖ Παρά το γεγονός ότι έχουν πληγεί ιδιαίτερα από την πολύ υψηλή ανεργία οι Περιφέρειες Αττικής και Κεντρικής Μακεδονίας, οι δύο αυτές περιοχές – που περιλαμβάνουν τα πολεοδομικά συγκροτήματα των Αθηνών και της Θεσσαλονίκης – εξακολουθούν να εμφανίζουν τους υψηλότερους δείκτες ανταγωνιστικότητας μεταξύ του συνόλου των Περιφερειών της χώρας.
- ❖ Η Κρήτη και τα Νησιά του Βόρειου Αιγαίου εμφανίζονται με τους καλλίτερους δείκτες ανταγωνιστικότητας σε σχέση με το σύνολο των λοιπών Περιφερειών μη περιλαμβανομένων αυτών της Αττικής και της Κεντρικής Μακεδονίας.

Τα ανωτέρω στοιχεία δεν είναι καθόλου ενθαρρυντικά για τη μακροχρόνια πορεία και τις οικονομικές προοπτικές των Περιφερειών της χώρας και θα πρέπει να καταβληθούν πάρα πολλές προσπάθειες για να ενισχυθεί αποτελεσματικά η βιώσιμη ανταγωνιστικότητά τους.

Η Περιφερειακή Ανάπτυξη πρέπει να στηριχθεί στις δικές της δυνάμεις και – λόγω έλλειψης επαρκών δημόσιων πόρων μέσα στα επόμενα χρόνια – τις «λύσεις» για Βιώσιμη Ανάπτυξη μπορούν να εξασφαλίσουν μόνον Ιδιώτες Επενδυτές και πολύ μεγάλους ύψους Ιδιωτικά Επενδυτικά Κεφάλαια... Συνεπώς, για τις Περιφερειακές και Δημοτικές Αρχές εκείνο που προέχει και είναι απολύτως αναγκαίο είναι να εντείνουν τις προσπάθειές τους ώστε να βελτιώνεται συνεχώς το επιχειρηματικό και επενδυτικό περιβάλλον...

Ο επόμενος Πίνακας αναδεικνύει σημαντικές υστερήσεις εκσυγχρονισμού των οικονομιών των Περιφερειών της χώρας και αποτελεί ένα σημαντικό «οδικό χάρτη» για να περάσουν στη Βιώσιμη Ανάπτυξη.

ΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ (RCI 2013) ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ				
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	Υποδείκτες			<u>Τελικός Δείκτης</u>
	Βασικοί πυλώνες (1)	Πυλώνες Αποτελεσματικότητας (2)	Πυλώνες καινοτομιών (3)	
ΑΤΤΙΚΗ	236	156	144	174
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	242	232	228	238
ΚΡΗΤΗ	240	243	235	240
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	239	250	240	243
ΗΠΕΙΡΟΣ	241	249	239	244
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	247	247	241	245
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	238	254	244	249
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	248	255	238	250
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	249	248	249	253
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ, ΘΡΑΚΗ	253	252	245	256
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	246	256	248	257
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	245	258	250	258
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	244	257	254	260

ΠΗΓΗ: «EU Regional Competitiveness Index RCI 2013» Paola Annoni and Lewis Dijkstra, Unit of Econometrics and Applied Statistics, DG Joint Research Centre, Ispra & Economic Analysis Unit, Directorat General for Regional Policy, Brussels

(1) Οι Βασικοί Πυλώνες αποτελούνται από θεσμούς, μακροοικονομική σταθερότητα, υποδομές, υγεία και βασική Παιδεία. Είναι οι συντελεστές που είναι απολύτως αναγκαίοι για τις βασικές λειτουργίες της κάθε οικονομίας και καλύπτουν ανάγκες χαμηλού βαθμού εξειδίκευσης ανθρώπινου δυναμικού, ποιότητα διοίκησης και δημόσιας υγείας.

(2) Η δεύτερη ομάδα Πυλώνων καλύπτει την ανώτερη Παιδεία και τη δια βίου εκπαίδευση, την αποτελεσματικότητα του ανθρώπινου δυναμικού και το μέγεθος της αγοράς. Εδώ το εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό καλύπτει ανάγκες οικονομιών με αυξημένες απαιτήσεις.

(3) Η τρίτη ομάδα Πυλώνων περιλαμβάνει: τεχνολογική προσαρμοστικότητα, επιχειρηματικές δραστηριότητες με υψηλή προστιθέμενη αξία και τις καινοτομίες. Περιφέρειες που καταγράφουν μεγάλες επιδόσεις σε αυτούς τους τομείς θεωρούνται ότι διαθέτουν τις πλέον ανταγωνιστικές οικονομίες.

Αρκετά χαρακτηριστικές είναι οι ακόλουθες διαπιστώσεις:

- ❖ Η Αττική αποτελεί τον πλέον σημαντικό πυλώνα από πλευράς καινοτομιών μεταξύ του συνόλου των Περιφερειών της χώρας. Είναι προφανές ότι η μεγαλύτερη Περιφέρεια της χώρας διαθέτει – παρά τις τεράστιες δυσκολίες των επιχειρήσεων – τεχνολογική προσαρμοστικότητα, επιχειρηματικές δραστηριότητες με υψηλή προστιθέμενη αξία και αρκετές καινοτομίες. Ωστόσο, σε ευρωπαϊκό επίπεδο καταλαμβάνει μόλις της 144^η θέση στη σχετική κατάταξη, γεγονός που υποδηλώνει τη σημαντική τεχνολογική καθυστέρηση της οικονομίας της Αττικής. Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι Περιφέρειες που καταγράφουν μεγάλες επιδόσεις σε αυτούς τους τομείς θεωρούνται ότι διαθέτουν τις πλέον ανταγωνιστικές οικονομίες, ένα σχέδιο οικονομικής ανασυγκρότησης θα πρέπει να δώσει πολύ μεγάλη βαρύτητα στην ενθάρρυνση νεοφυών επιχειρήσεων (start-ups), στη σύνδεση πανεπιστημιακής έρευνας και εκπαίδευσης με τις ανάγκες των επιχειρήσεων για σύγχρονες υπηρεσίες και προϊόντα.
- ❖ Σε αντίθεση με την Περιφέρεια Αττικής οι υπόλοιπες Περιφέρειες της χώρας υστερούν απόλυτα στον τομέα των καινοτομιών, γεγονός που υποδηλώνει έμμεσα ότι πολύ δύσκολα θα καταφέρουν να αναπτύξουν σύγχρονους και διεθνώς ανταγωνιστικούς κλάδους, που μπορούν να συμβάλλουν στη διατηρήσιμη απασχολησιμότητα. Συνεπώς:
Πρώτη προτεραιότητα για όλες ανεξαιρέτα τις Περιφέρειες είναι να στηρίξουν καινοτόμες επιχειρήσεις που να διαθέτουν προηγμένη τεχνολογία καλύπτοντας εξειδικευμένες ανάγκες της διεθνούς αγοράς.
- ❖ Τηρουμένων των αναλογιών η Περιφέρεια Αττικής εμφανίζει τις καλλίτερες επιδόσεις στην ομάδα των Πυλώνων Αποτελεσματικότητας, που περιλαμβάνει την ανώτερη Παιδεία και τη δια βίου εκπαίδευση, την αποτελεσματικότητα του ανθρώπινου δυναμικού και το μέγεθος της αγοράς. Γενικά, στη συγκεκριμένη κατηγορία διαπιστώνονται πολύ μεγάλες καθυστερήσεις βελτίωσης του επιπέδου εξειδικευμένης κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού, που αποτελεί το «σημαντικότερο κεφάλαιο» της κάθε επιχείρησης. Είναι προφανές ότι:
  - Σε όλες ανεξαιρέτα τις Περιφέρειες πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες για να αναβαθμισθεί η Ανώτατη Παιδεία με Στρατηγικό Στόχο να αποκτήσει η χώρα ένα εξειδικευμένο στελεχιακό και τεχνικό προσωπικό που θα είναι ευέλικτο και θα αναπροσαρμόζει ταχύτατα τις παραγωγικές διαδικασίες για

προϊόντα και υπηρεσίες υψηλής ποιότητας και μεγάλης προστιθέμενης αξίας.

- Η Οικονομική Ανασυγκρότηση των Περιφερειών της χώρας υποχρεωτικά θα πρέπει να περιλαμβάνει πολιτικές συνεχούς βελτίωσης της αποτελεσματικότητας του εργατικού δυναμικού της.
  - Λαμβάνοντας υπόψη το εξαιρετικά μικρό μέγεθος της ελληνικής αγοράς οι εγχώριες επιχειρήσεις θα πρέπει οπωσδήποτε να αποκτήσουν «εξωστρέφεια», ώστε μέσω των διεθνών δραστηριοτήτων τους να αυξάνουν το Εθνικό Εισόδημα (και τη Συνολική Απασχόληση) μέσω του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών.
  - Ο Ιδιωτικός Τομέας Μπορεί να παίζει καθοριστικό ρόλο στη δια βίου κατάρτιση και συνεχή και δια βίου επανακατάρτιση του εργατικού δυναμικού, παράλληλα με τα Πανεπιστήμια και τα ΤΕΙ.
  - Η ελεύθερη είσοδος και δραστηριοποίηση αλλοδαπών Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων και εκπαιδευτικών επιχειρήσεων πολυεθνικών εταιρειών με μεγάλες επιδόσεις στους τομείς της προηγμένης Έρευνας, των Καινοτομιών και των Τεχνολογικών Εφαρμογών θα έδινε ισχυρή ώθηση στην απόλυτη τεχνολογική καθυστέρηση που εμφανίζει η Ελλάδα σε παγκόσμιο επίπεδο, με πολλαπλά οφέλη και για τις Περιφέρειες που θα καταφέρουν να καταστούν πόλοι προσέλκυσης υψηλού επιπέδου κέντρων ερευνών κλπ.
- ❖ Εντυπωσιακά χαμηλοί είναι οι δείκτες ανταγωνιστικότητας όλων ανεξαιρέτα των Περιφερειών στην πρώτη ομάδα Πυλώνων, που περιλαμβάνει: θεσμούς, μακροοικονομική σταθερότητα, υποδομές, υγεία και βασική Παιδεία. Είναι οι συντελεστές που είναι απολύτως αναγκαίοι για τις βασικές λειτουργίες της κάθε οικονομίας και καλύπτουν ανάγκες χαμηλού βαθμού εξειδίκευσης ανθρώπινου δυναμικού, ποιότητα διοίκησης και δημόσιας υγείας. Εδώ μπορούν να γίνουν μια σειρά σημαντικές επισημάνσεις, όπως:
- Η μακροοικονομική σταθερότητα είναι εξαιρετικά σημαντικός παράγοντας όχι μόνο για την πραγματοποίηση και προσέλκυση νέων μεγάλων επενδύσεων αλλά και για την ομαλή συνέχιση της λειτουργίας ήδη υφισταμένων επιχειρήσεων. Απόλυτα συνδεδεμένη με τη μακροοικονομική σταθερότητα είναι και η

λειτουργία του τραπεζικού συστήματος, το οποίο – εφόσον αυτή φαίνεται να έχει καλές προοπτικές – όχι μόνο θα δανείζεται κεφάλαια από τη διεθνή αγορά με ευνοϊκούς όρους, αλλά και ευκολότερα θα προσελκύει εγχώριες και διεθνείς αποταμιεύσεις για να τις διοχετεύει στις επιχειρήσεις των Περιφερειών της χώρας.

Επομένως:

Περιφερειακές και Αυτοδιοικητικές Αρχές θα πρέπει να παίξουν ενεργό ρόλο στη βελτίωση της μακροοικονομικής σταθερότητας που είναι άμεσα συνδεδεμένη πρωτίστως με τη δημοσιονομική σταθερότητα. Βελτιώνοντας πριν απ'όλα τη σχέση δαπανών προς έσοδα από διάφορες πηγές και δημιουργώντας πλεονάσματα ικανά να χρησιμοποιηθούν για επενδύσεις υποδομών κλπ η Τοπική Αυτοδιοίκηση μπορεί να συμβάλει ενεργά στη στήριξη της Βιώσιμης Περιφερειακής Ανάπτυξης και Απασχολησιμότητας.

- Η ουσιαστική βελτίωση των οικονομικών λειτουργιών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης μπορεί να ανοίξει το δρόμο για την έκδοση από Περιφέρειες ή από πολύ μεγάλους Δήμους ομολογιακών δανείων, μια αγορά που έχει αναπτυχθεί εξαιρετικά στις περισσότερο αναπτυγμένες χώρες (Municipal bonds ή Munis), για την αυτοχρηματοδότηση, κυρίως, κοινωφελούς χαρακτήρα έργων με υποθήκες σε δημοτικά κλπ ακίνητα.
- Το πρόβλημα των «θεσμών» είναι γνωστό ότι αποτελεί πολύ εδώ και δεκαετίες μεγάλη τροχοπέδη για την προσέλκυση και πραγματοποίηση πολύ μεγάλων και μικρών επενδύσεων στις Περιφέρειες. Ήδη, η κρίση έχει συμβάλει στην αλλαγή της ...«αρνητικής και αντιαναπτυξιακής κουλτούρας» που είχε επικρατήσει εδώ και αρκετές δεκαετίες με την προώθηση ενός νέο θεσμικού και νομικού καθεστώτος και με πολύ αυστηρές ποινές για τους παραβάτες...
- Ιδιαίτερα αρνητική είναι η «εικόνα» που υπάρχει για τους Πυλώνες της Υγείας και της Βασικής Παιδείας, ιδιαίτερα όταν γίνονται συγκρίσεις με τους αντίστοιχους δείκτες ανταγωνιστικότητας των Περιφερειών των υπολοίπων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης... Είναι προφανές ότι οι αλλαγές που γίνονται ήδη στον τομέα της Υγείας – κάτω από την πίεση των δανειστών – αποφέρουν καρπούς και οι σχετικές προσπάθειες πρέπει να συνεχισθούν. Εντούτοις, ακόμη δεν υπάρχει μια

ξεκάθαρη Στρατηγική για την Βασική Παιδεία της χώρας ούτε έχει ξεκινήσει ένας σχεδιασμός η προβληματισμός...

- Λαμβάνοντας υπόψη ότι, η Πολιτεία έχει την αποκλειστική ευθύνη για τη χάραξη και της άσκηση πολιτικών στους τομείς της Υγείας και Βασικής Παιδείας, οι Περιφερειακές και Δημοτικές Αρχές μπορούν και πρέπει να λάβουν συμπληρωματικά μέτρα που θα βελτιώνουν την ποιότητα των παρεχομένων υπηρεσιών στους δύο αυτούς εξαιρετικής σημασίας για το Κοινωνικό Σύνολο τομείς.

Στο πλαίσιο της σχετικής έρευνας αρκετά ενδιαφέροντα συμπεράσματα προκύπτουν για τις 10 πλέον ανταγωνιστικές περιφέρειες μεταξύ των «262» της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε σχέση και με την Περιφέρεια Αττικής, που περιλαμβάνει την πρωτεύουσα της χώρας:

- ❖ Δεν είναι αυτονόητο ότι οι περισσότερο ανταγωνιστικές περιφέρειες είναι αυτές που περιλαμβάνουν τις πρωτεύουσες της κάθε χώρας. Μια περιφέρεια μπορεί να έχει τόσο καλές υποδομές, επίπεδα οργάνωσης, εκπαιδευτικά συστήματα, ερευνητικά κέντρα κλπ ώστε να ξεπερνάει σε ανταγωνιστικότητα και την περιφέρεια της πρωτεύουσας μιας χώρας.
- ❖ Συνολικά τρεις (3) περιφέρειες της Ολλανδίας περιλαμβάνονται στην «ισχυρή δεκάδα», σημαντική επίδοση που εξηγείται από τον εξαιρετικά υψηλό βαθμό «εξωστρέφειας» των επιχειρήσεων που εδρεύουν στη συγκεκριμένη χώρα. Αν σταθούμε στην Περιφέρεια της Ουτρέχτης, που βρίσκεται στην κορυφή των «262», οι επενδύσεις και στα συγκριτικά πλεονεκτήματά της επικεντρώνονται στους εξής τομείς:
  - πολύ καλές συνθήκες διαβίωσης, όπως προκύπτει, άλλωστε, και από τις άριστες επιδόσεις της στις δύο πρώτες κατηγορίες Πυλώνων (βασική και ανώτατη – εξειδικευμένη Παιδεία κλπ),
  - ξεκάθαρο Οικονομικό Όραμα μέχρι το 2020 για υποστήριξη αναπτυξιακών σχεδίων,
  - κατά προτεραιότητα ενίσχυση των τομέων έντασης γνώσεων (knowledge-intensive sectors) με την παροχή των κατάλληλων κινήτρων,
  - επικέντρωση σε καινοτόμους τομείς, όπως επιστήμες σχετικά με τη ζωή (life sciences), δημιουργικές βιομηχανίες (σχέδια κλπ),

ολοκληρωμένες λύσεις βιωσιμότητας (complex sustainability solutions) κλπ.

ΟΙ ΠΛΕΟΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ (ΚΑΤΑ RCI 2013)					
ΧΩΡΕΣ:	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ "262"	Υποδείκτες			Τελικός Δείκτης
		Βασικοί πολώνες (1)	Πολώνες Αποτελεσματικότητας (2)	Πολώνες καινοτομιών (3)	
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	Utrecht	2	2	9	1
M.BPETANIA	Bedfordshire and Hertfordshire +Essex + :Inner London +Outer London	44	1	12	2
M.BPETANIA	Berkshire, Buckinghamshire and Oxfordshire	40	3	10	3
ΣΟΥΗΔΙΑ	Stockholm	27	11	1	4
M.BPETANIA	Surrey, East and West Sussex	51	4	13	5
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	Flevoland + Noord-Holland	9	7	11	6
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	Darmstadt	16	16	3	7
ΓΑΛΛΙΑ	Île de France	61	8	6	8
ΔΑΝΙΑ	Hovedstaden	35	12	4	9
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	Zuid-Holland	5	6	26	10
ΕΛΛΑΔΑ	ΑΤΤΙΚΗ	236	156	144	174

ΠΗΓΗ: "EU Regional Competitiveness Index RCI 2013" Paola Annoni and Lewis Dijkstra, Unit of Econometrics and Applied Statistics, DG Joint Research Centre, Ispra & Economic Analysis Unit, Directorat General for Regional Policy, Brussels

- ❖ Αλλά και η Βρετανία – χώρα με πληθυσμό πολλαπλάσιο σε σύγκριση με αυτόν της Ολλανδίας – συμμετέχει με τρεις περιφέρειες στην «ισχυρή δεκάδα» των πιο ανταγωνιστικών περιφερειών της Ευρώπης. Προφανώς οι διεθνείς δραστηριότητες της Βρετανίας, που διαθέτει το σημαντικότερο χρηματοοικονομικό κέντρο του δυτικού

κόσμου (μετά τη Νέα Υόρκη) παίζουν σημαντικό ρόλο στις κορυφαίες θέσεις που έχει εξασφαλίσει μεταξύ των Περιφερειών της Ε.Ε.

- Ιδιαίτερα υπογραμμίζεται ότι η ευρύτερη περιφέρεια του Λονδίνου καταλαμβάνει την πρώτη θέση από πλευράς ανώτατης παιδείας και προσαρμοστικότητας και αποτελεσματικότητας του ανθρώπινου δυναμικού, κατάλληλα εκπαιδευμένου για να πραγματοποιεί εξειδικευμένες διεθνείς εργασίες.
- ❖ Ίσως ξεχωριστή είναι η περίπτωση της περιφέρειας της Στοκχόλμης που κατατάσσεται πρώτη μεταξύ των «262» στον τομέα των καινοτομιών, καθώς αυτή:
- Κατατάσσεται – με εξαίρεση τις ΗΠΑ – πρώτη παγκοσμίως περιφέρεια στην οικονομία «έντασης γνώσεων», αφού διαθέτει τρία κορυφαία πανεπιστήμια, 16 εκπαιδευτικά κέντρα υψηλού βαθμού εξειδίκευσης, μεγάλο αριθμό ερευνητικών κέντρων και διεθνώς ανταγωνιστικά clusters.
  - Από τα πολύ μεγάλα ποσά που δαπανώνται για Έρευνα και Ανάπτυξη σχεδόν το 33% απορροφάται από τα ιδρύματα της περιφέρειας Στοκχόλμης.
  - Το ένα τρίτο των νεοφυών επιχειρήσεων (start-ups) δημιουργείται και αναπτύσσεται στη Στοκχόλμη.
  - Η περιφέρεια είναι ανοικτή στις καινοτομίες, νέες ιδέες κλπ.
- ❖ Η περιφέρεια του Darmstadt εμφανίζεται να είναι η πλέον ανταγωνιστική περιφέρεια της βιομηχανικής Γερμανίας. Τη θέση αυτή έχει κερδίσει επειδή έχει εξειδικευθεί στην πλήρη υποστήριξη των νεοφυών επιχειρήσεων (Business Start-up and Support) με πολιτικές όπως είναι:
- υποστήριξη μικρών ατομικών αλλά ταυτόχρονα και καινοτόμων επιχειρήσεων,
  - παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών,
  - διευκόλυνση συνεργασιών με υποψήφιους επενδυτές και τράπεζες,
  - πληροφόρηση για προς υλοποίηση χρηματοδοτούμενα προγράμματα ερευνών,

- υποστήριξη της προώθησης καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών σε υποψήφιους πελάτες, κλπ.

3.3 Το επιχειρηματικό δυναμικό των Περιφερειών

Οι Περιφέρειες της χώρας ταλανίζονται στο σύνολό τους από την πρωτοφανή κρίση και το πέρασμα στην Ανάκαμψη και στη Βιώσιμη Ανάπτυξη είναι άμεσα συνδεδεμένο με την επίλυση των χρόνιων δομικών προβλημάτων του επιχειρηματικού δυναμικού τους.

Αν και το πρόβλημα της εξαιρετικά χαμηλής ρευστότητας φαίνεται να συνδέεται με τις εξαιρετικές δυσκολίες αύξησης των δανειοδοτήσεων από τις τράπεζες που έχουν ήδη συγκεντροποιηθεί, εντούτοις – ακόμη και εάν λυθεί αυτό το πρόβλημα – θα εξακολουθήσει να είναι πρωτεύου δομικό πρόβλημα η απόλυτη επικράτηση στις Περιφέρειες και η ευρύτατη διασπορά πολύ μικρών επιχειρήσεων με περιορισμένο αριθμό εργαζομένων. Αντίθετα:

- ❖ Εάν στις Οικονομίες των Περιφερειών κυριαρχούσαν πολύ μεγάλες επιχειρήσεις και όμιλοι εταιρειών με διεθνείς δραστηριότητες δεν θα ξεσπούσε τόσο μεγάλη κρίση λόγω της μεγάλης πτώσης της εσωτερικής ζήτησης. Γιατί, η υποχώρηση των πωλήσεων στο εσωτερικό της χώρας θα αντισταθμιζόταν από τις πωλήσεις σε ξένες αγορές.

Ο κατωτέρω Πίνακας αναδεικνύει ανάγλυφα την κατανομή και τις επιδόσεις του επιχειρηματικού της Ελλάδας σε σύγκριση με αυτό ενός πολύ μεγάλου αριθμού χωρών του ΟΟΣΑ κατά το 2007, δηλαδή πριν την εκδήλωση της κρίσης.

Με βάση συγκριτικά στοιχεία του ΟΟΣΑ για τις δομές των επιχειρήσεων σε 32 χώρες, ταξινομημένων με βάση τον αριθμό των σ'αυτές εργαζομένων, προκύπτει ότι η Ελλάδα καταλαμβάνει τις τελευταίες θέσεις με βάση το βαθμό συγκεντροποίησης του επιχειρηματικού δυναμικού της:

- Ο μέσος αριθμός των απασχολούμενων στις ελληνικές επιχειρήσεις είναι μόλις 3,1 εργαζόμενοι, έναντι 8 που είναι κατά μέσον όρο στις «32» της μελέτης του ΟΟΣΑ.
- Το 96,7% των επιχειρήσεων στην Ελλάδα απασχολεί μέχρι και 9 εργαζόμενους, όταν στις «32» είναι 89,7%.

ΣΥΓΚΡΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ		
	Επιχειρήσεις με βάση τον αριθμό των εργαζομένων:	
	Εργαζ. 1-9	Εργαζ. 250+
1) Αριθμός επιχειρήσεων στο γενικό σύνολο:		
ΕΛΛΑΔΑ	96,7%	0,1%
ΧΩΡΕΣ ΟΟΣΑ (32)	89,7%	0,4%
2) Εργαζόμενοι, σε %, του συνόλου των εργαζομένων σε επιχειρήσεις:		
ΕΛΛΑΔΑ	58%	14%
ΧΩΡΕΣ ΟΟΣΑ (32)	23%	39%
3) Συμμετοχή στο σύνολο της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας:		
ΕΛΛΑΔΑ	37%	25%
ΧΩΡΕΣ ΟΟΣΑ (30)	17%	49%
4) Συμμετοχή στο σύνολο των εξαγωγών:		
ΕΛΛΑΔΑ	:	:
ΧΩΡΕΣ ΟΟΣΑ (19)	12%	59%
ΠΗΓΗ: OECD "Entrepreneurship at a glance 2010", Μάιος 2011		

- Το 58% του συνόλου των απασχολούμενων εργάζεται σε ελληνικές επιχειρήσεις που εξασφαλίζουν απασχόληση έως και σε 9 άτομα, όταν στις «32» είναι 23%.
- Ακόμη και στις μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις, αυτές που απασχολούν από 20-49 άτομα, η χώρα μας βρίσκεται στην τελευταία θέση με ποσοστό 1% έναντι 3,4% που είναι το αντίστοιχο ποσοστό για τις «32» του ΟΟΣΑ.

3.4 Χαμηλή παραγωγικότητα

Ο πολύ χαμηλός βαθμός συγκεντροποίησης του επιχειρηματικού δυναμικού συνδέεται άμεσα και με τα χαμηλά επίπεδα παραγωγικότητας της εργασίας. Αντίθετα, οι μεγάλες επιχειρήσεις, που εξασφαλίζουν

υψηλή παραγωγικότητα εργασίας, έχουν πολύ μεγαλύτερες δυνατότητες διεύρυνσης της οικονομικής μεγέθυνσης και κοινωνικής ευημερίας.

Ο μεγάλος αριθμός πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων που διαχρονικά καταγράφεται στο σύνολο των Περιφερειών της Ελλάδας στην περίοδο πριν από την εκδήλωση της κρίσης ήταν ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες που είχαν αρνητικές επιπτώσεις στην:

- Διεθνή ανταγωνιστικότητα των Οικονομιών των Ελληνικών Περιφερειών.
- Προώθηση καινοτομιών μέσω της Έρευνας & Τεχνολογίας.
- Αδυναμία αντιμετώπισης του εισαγόμενου ανταγωνισμού.
- Ανάπτυξη νεοφυών και καινοτόμων επιχειρήσεων, λόγω και της έλλειψης στενής συνεργασίας μεταξύ εγχώριων επιχειρήσεων και πανεπιστημιακών ιδρυμάτων.
- Παραγωγικότητα της εργασίας και στην ανά απασχολούμενο προστιθέμενη αξία.

Επισημαίνεται ότι, στις «32» χώρες του ΟΟΣΑ οι επιχειρήσεις με πάνω από 250 εργαζομένους, αν και αποτελούν μόλις το 0,4% του συνόλου των επιχειρήσεων, αυτές δημιουργούν το 49% της συνολικής προστιθέμενης αξίας. Παράλληλα στην Ελλάδα οι πολύ μικρές επιχειρήσεις (με το πολύ 9 εργαζόμενους) δεν εξασφαλίζουν παρά μόνο 37% του συνόλου της προστιθέμενης αξίας, παρά το γεγονός ότι αποτελούν το 96,7% του συνόλου των επιχειρήσεων.

Ωστόσο, εδώ πρέπει επισημανθεί ο δυναμισμός των πολύ μεγάλων ελληνικών επιχειρήσεων (με πάνω από 250 άτομα):

- Αν και αποτελούν μόλις το 0,1% του συνόλου των επιχειρήσεων, εντούτοις οι πολύ μεγάλες επιχειρήσεις εξασφαλίζουν το 25% της συνολικής προστιθέμενης αξίας. Παρά τις τεράστιες οικονομικές δυσκολίες οι μεγάλες επιχειρήσεις της χώρας μπορούν να τις ξεπεράσουν και να αποτελέσουν την «κινητήρια δύναμη» της βιώσιμης ανάκαμψης.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι, το μεγαλύτερο ποσοστό των επιχειρήσεων είναι συγκεντρωμένο στο Λεκανοπέδιο της Αττικής και στην Κεντρική Μακεδονία είναι αυτονόητο ότι:

- Σε περίοδο εσωτερικής οικονομικής κρίσης αυτές οι δύο περιοχές θα πληγούν πολύ περισσότερο, αφού η συντριπτική πλειοψηφία τους δραστηριοποιείται είτε σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο είτε, το πολύ σε εθνικό επίπεδο. Αντίθετα, στις υπόλοιπες περιφέρειες στις οποίες είναι περισσότερο αναπτυγμένες η αγροτική οικονομία ή οι τουριστικές υπηρεσίες οι επιπτώσεις θα είναι πολύ μικρότερες.

- Ακόμη και οι μεγαλύτερες σε μέγεθος ελληνικές εταιρείες που έχουν μεγαλύτερη εξωστρέφεια και πραγματοποιούν εξαγωγές είναι αυτονόητο ότι θα έχουν προβλήματα χρηματοδότησης με ευνοϊκούς όρους, σε περίπτωση που εκδηλωθούν κίνδυνοι πτώχευσης ή αδυναμίας συνέχισης των αθρόων δανειοδοτήσεων, όπως τελικά συνέβη κατά την περίοδο 2010 – 2013.

3.5 Χαμηλή συγκεντροποίηση του επιχειρηματικού δυναμικού

Ένα από τα πιο σημαντικά δομικά προβλήματα των Οικονομιών των Ελληνικών Περιφερειών είναι ότι, το επιχειρηματικό δυναμικό τους αποτελείται από ένα αναλογικά πολύ μεγάλο αριθμό πολύ μικρών και μικρομεσαίων επιχειρήσεις που δεν είναι σε θέση να πραγματοποιεί εξαγωγές και να παρέχει διεθνείς υπηρεσίες. Συνεπώς, η οικονομική πορεία τους είναι άμεσα συνδεδεμένη με την πορεία της εσωτερικής ζήτησης, γεγονός που συνεπάγεται αυξημένους επιχειρηματικούς και περιφερειακούς οικονομικούς κινδύνους.

Είναι διεθνώς αποδεκτό ότι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) κυριαρχούν σε ολόκληρο τον κόσμο, τόσο στις πολύ αναπτυγμένες όσο και στις αναπτυσσόμενες χώρες. Στο πλαίσιο κάθε εθνικής οικονομίας οι ΜΜΕ συμπληρώνουν τις μεγάλες (από 50-249 άτομα) και πολύ μεγάλες επιχειρήσεις (με πάνω από 250 άτομα), που έχουν πολύ όμως μεγαλύτερες δυνατότητες αύξησης του Εθνικού Εισοδήματος, των ιδιωτικών επενδύσεων κλπ. Επισημαίνεται ότι:

- Στις περισσότερες χώρες πάνω από το 50% των εξαγωγών πραγματοποιείται από μεγάλες και πολύ μεγάλες επιχειρήσεις που αποτελούν ένα πολύ μικρό ποσοστό του συνόλου.
- Το μεγαλύτερο μέρος της προστιθέμενης αξίας στις αναπτυγμένες χώρες δημιουργείται από τις μεγάλες επιχειρήσεις. Όμως, όσο μεγαλύτερη είναι η ανά επιχείρηση αναλογούσα προστιθέμενη αξία τόσο περισσότερο ενισχύονται η βιωσιμότητά της, η πιστοληπτική αξιοπιστία, η κεφαλαιακή συσσώρευση, οι ικανότητες προσαρμογής σε περιόδους ύφεσης κλπ.

Είναι εθνικής σημασίας ανάγκη – παράλληλα με τη δημοσιονομική εξυγίανση – να σχεδιασθεί και υιοθετηθεί μια νέα «επιχειρησιακή αρχιτεκτονική». Αυτή θα έχει ως σταθερό και μακροχρόνιο εθνικό στόχο την αναπροσαρμογή του σημερινού παραγωγικού δυναμικού, έτσι ώστε αυτό να στηρίζεται ολοένα και περισσότερο σε επιχειρήσεις μεγάλου

μεγέθους, με υψηλό βαθμό συγκεντροποίησης της απασχόλησης, μεγάλη εξειδίκευση, υψηλή προστιθέμενη αξία ανά εργαζόμενο κλπ.

Η ανάκαμψη των Περιφερειών δεν θα μπορέσει να επιτευχθεί εύκολα εάν δεν αλλάξει το «βασικό επιχειρηματικό μοντέλο» τους που στηρίζεται σε «εσωστρεφείς επιχειρήσεις», οι οποίες δεν δύνανται να δημιουργούν εισοδήματα από διεθνείς δραστηριότητες.

Η συγκεντροποίηση των επιχειρήσεων, η μεγάλη διεύρυνση της μετοχικής βάσης, η αλλαγή των μεγεθών τους (**business resizing**) σύμφωνα με τις απαιτήσεις της διεθνούς αγοράς και ο ανασχεδιασμός των λειτουργιών τους (**business process reengineering**) θα έχουν, μεταξύ των άλλων, τις εξής θετικές συνέπειες:

- σταδιακή βελτίωση της πιστοληπτικής ικανότητάς και απορροφητικότητας του επιχειρηματικού δυναμικού και
- αποκατάσταση της διεθνούς αξιοπιστίας του επιχειρηματικού κόσμου που έχει τρωθεί ανεπανόρθωτα κατά τα τελευταία χρόνια.

Για να πετύχει μια τέτοια πολιτική αναδιάρθρωσης μέσω ευρειών συγχωνεύσεων μεγάλου αριθμού επιχειρήσεων χρειάζεται πριν από όλα να πεισθεί ο επιχειρηματικός κόσμος για τα οφέλη που θα υπάρξουν. Χρειάζεται να ασκηθούν νέες πολιτικές ενισχύσεων επενδυτικών σχεδίων που θα αξιολογούνται με πλήρως διαφανείς διαδικασίες αλλά και με αυστηρά κριτήρια αναδιάταξης και μεγέθυνσης των επιχειρηματικών μεγεθών, έτσι ώστε αυτά να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις των διεθνών πελατών, προμηθευτών, τραπεζών, υποψήφιων επενδυτών κλπ.

Μια τέτοια μακρόπνοη ευρεία επιχειρησιακή αναδιάρθρωση απαιτεί, πάνω απ' όλα, ισχυρή πολιτική βούληση και πλήρη απαγκίστρωση από τις πελατειακές σχέσεις και νοοτροπίες του παρελθόντος.

Βασική προϋπόθεση επιτυχίας ενός τόσο φιλόδοξου και δύσκολου εγχειρήματος είναι η λειτουργία ενός σύγχρονου και συγκεντροποιημένου τραπεζικού συστήματος που θα στηρίζει ενεργά και κατά προτεραιότητα τις μεγάλους μεγέθους επιχειρήσεις με εξωστρέφεια και ανταγωνιστικότητα. Ήδη αυτός ο Στρατηγικός Στόχος έχει επιτευχθεί στις αρχές του 2014 με τη δημιουργία λίγων «συστημικών τραπεζών»

Σε αυτή τη εθνική προσπάθεια οφείλουν να συμβάλλουν ιδιαίτερα οι περιφερειακές και δημοτικές αρχές για να δημιουργηθεί το «κατάλληλο κλίμα» τόσο μεταξύ των τοπικών επιχειρηματιών όσο και των τοπικών κοινωνιών, που είναι «δύσπιστες» σε κάθε προσπάθεια για .

3.6 Στροφή στις υπηρεσίες και στην οικοδομή

Μια από τις σημαντικότερες **αιτίες της κρίσης του Ιδιωτικού Τομέα** ήταν ότι – μετά τη χρηματιστηριακή κρίση του 1999 – ήταν στην περίοδο από την ένταξη στην Ευρωζώνη έως και το 2008 η γενική οικονομική δραστηριότητα εστιάσθηκε περισσότερο στην ανάπτυξη του οικοδομικού τομέα και του τομέα υπηρεσιών, αλλά με πολύ άναρχο τρόπο και κυρίως μέσω μεγάλων ετήσιων αυξήσεων των τελικών τιμών που πληρώνουν οι καταναλωτές.

Ιδιαίτερα υπογραμμίζεται ότι, δεν αξιοποιήθηκαν οι τεράστιες δυνατότητες που προέκυψαν για τις εγχώριες επιχειρήσεις από τις αθρόες εισαγωγές τους στο Χρηματιστήριο Αθηνών και από τους πρωτοφανούς όγκους κεφαλαίων που συγκέντρωσαν από εκδόσεις υπέρμετρα μεγάλου αριθμού νέων μετοχών, καθώς:

- ❖ Οι πραγματοποιηθείσες εισαγωγές κρατικών εταιρειών δεν συνοδεύτηκαν από πολιτικές εκσυγχρονισμού τους.
- ❖ Οι ιδιωτικές εταιρείες που εισήχθησαν δεν έκαναν ορθολογικές επενδύσεις επέκτασης και εκσυγχρονισμού τους, με αποτέλεσμα οι περισσότερες να αρχίσουν να καταρρέουν μετά το 2005.

Σχεδόν στο σύνολό τους οι Περιφέρειες της χώρας στήριξαν τη διαχρονική οικονομική ανάπτυξή τους περισσότερο στον Τομέα των Υπηρεσιών παρά στον Τομέα της Παραγωγής, για μια σειρά από λόγους όπως:

- ❖ Σε παγκόσμιο επίπεδο η βιομηχανική και μεταποιητική δραστηριότητα έχει έντονα διαφοροποιηθεί και έχει γίνει πολύ πιο ανταγωνιστική από την **εγχώρια μεταποιητική βιομηχανία** με κύρια χαρακτηριστικά των τάσεων που επικρατούν στην αγορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα ακόλουθα:
  - Συγκεντροποίηση της μεγάλης βιομηχανικής παραγωγής σε πολύ μεγάλους διεθνοποιημένους ομίλους, οι οποίοι διαθέτουν πλήρως οργανωμένα εμπορικά δίκτυα σε κάθε χώρα.
  - Μετακίνηση της συνολικής ζήτησης σε βιομηχανικά προϊόντα που βασίζονται σε καινοτομίες, προηγμένες έρευνες και τεχνολογίες και στην πληροφορική, μεταβολές που κατέστη αδύνατον να παρακολουθήσει το εγχώριο επιχειρηματικό δυναμικό.
  - Επιθετική πολιτική μέσα στις χώρες της Ε.Ε. από εξαγωγικές χώρες χαμηλού κόστους εργασίας και τελικών προϊόντων τρίτων εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης χωρών.

- ❖ Η εγχώρια αγροτική παραγωγή έχει παραμείνει καθηλωμένη σε παραδοσιακές και τελείως ξεπερασμένες μεθόδους διοίκησης και οργάνωσης, αδυνατώντας να προωθήσει τον εκσυγχρονισμό της και τη βελτίωση των περιθωρίων κερδοφορίας της. Το εγχώριο αγροτικό παραγωγικό δυναμικό βασίζεται στη μικρή και διάσπαρτη αγροτική ιδιοκτησία με πολύ μικρές συνολικά εκτάσεις γης και με πολύ σοβαρές αδυναμίες περάσματος στη φθηνή μαζική παραγωγή και εμπορία.

Ο κατωτέρω παρατιθέμενος Πίνακας είναι αποκαλυπτικός της μεγάλης υστέρησης της ανταγωνιστικότητας της Ελληνικής Αγροτικής Οικονομίας μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση και ιδιαίτερα έναντι των αγροτικών οικονομιών της «βόρειας Ευρώπης».

Η ανταγωνιστικότητα της Ελληνικής Αγροτικής Οικονομίας				
Χώρες:	ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟ ΤΗΤΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ (1)	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ (2)	ΠΑΡΑΓΩΓΙ ΚΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ (3)	FARM MANAGE MENT (4)
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	357	111,3	24,9	71,5
ΔΑΝΙΑ	295	80,1	59,7	44,5
ΒΕΛΓΙΟ	293	70,3	28,6	47,7
ΒΡΕΤΑΝΝΙΑ	232	31,4	53,8	23,2
ΓΑΛΛΙΑ	231	53,6	52,1	54,3
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	205	49,5	45,7	68,5
ΕΛΛΑΔΑ	75	7,2	4,7	5,4
ΕΕ-27	100	11,3	12,6	20

EUROSTAT, τελευταία διαθέσιμα στοιχεία Επεξηγήσεις:(1)Ακαθ. Προστιθ. Αξία /ετήσιες μονάδες εργασίας: ΕΕ -27 =100 (2) ESU / εκμετάλλευση (1 ESU= 1.200 € SGM) (3) Εκτάρια (ha) / εκμετάλλευση (4) Επικεφαλής αγρ. Εκμεταλλεύσεων με γεωργική κατάρτιση & εκπαίδευση (% του συνόλου)

- ❖ Οι άμεσα συνδεδεμένες με την πρωτογενή παραγωγή **βιομηχανίες τροφίμων και ποτών** δεν μπόρεσαν να αναπτυχθούν κάτω από την επίδραση σειράς παραγόντων, όπως:
  - Περιορισμένες εκροές όγκων αγροτικών πρώτων υλών προς τις μεταποιητικές επιχειρήσεις, λόγω των δομικών προβλημάτων του γεωργοκτηνοτροφικού τομέα να περάσουν στη μαζική παραγωγή

με χαμηλά περιθώρια κέρδους και χαμηλές τιμές σε σχέση με τις διεθνείς.

- Μεγάλος αριθμός μικρού μεγέθους μεταποιητικών επιχειρήσεων, με αποτέλεσμα τη σε μεγάλο βαθμό υποαπασχόλησή τους.
- Συνεχώς περιοριζόμενες δυνατότητες να αντιμετωπίσουν μεγάλους διεθνείς ομίλους παραγωγής και αποτελεσματικής διεθνούς εμπορίας κλπ.

❖ Ο **οικοδομικός τομέας** παρουσίασε μια πρωτοφανή ανάπτυξη και υπήρξε ισχυρός αναπτυξιακός πόλος σε όλες ανεξαιρέτα τις Περιφέρειες για τους εξής βασικούς λόγους:

- Η αθρόα τραπεζική χρηματοδότηση με στεγαστικά δάνεια έθεσε σε πρωτοφανή κίνηση ένα επιχειρηματικό δυναμικό που στηριζόταν σε άφθονο και φθινό εργατικό δυναμικό με χαμηλό βαθμό εξειδίκευσης που στο μεγαλύτερο ποσοστό του ήταν αλλοδαποί μετανάστες.
- Οι μεγάλες ονομαστικές αυξήσεις εισοδημάτων των νοικοκυριών – που δεν οφείλονταν σε ανάλογη αύξηση της παραγωγικότητας εργασίας... - αποτέλεσαν τη κύρια αιτία απότομης ανόδου της συνολικής ζήτησης κυρίως για νέες κατοικίες αλλά και για εξοχικές κατοικίες.

❖ Παράλληλα με τον οικοδομικό τομέα αναπτύχθηκε αρκετά και ο **κατασκευαστικός τομέας**, που αναπτύχθηκε κυρίως στην περίοδο πριν από τους Ολυμπιακούς Αγώνες και δευτερευόντως με την πραγματοποίηση μεγάλων έργων υποδομών μέχρι και το 2009 όταν το Δημόσιο βρέθηκε σε πλήρη αδυναμία να συνεχίσει να δανείζεται για να χρηματοδοτηθούν μεγάλα και μικρά έργα υποδομών.

❖ Το **χονδρικό και λιανικό εμπόριο** παρουσίασε πολύ μεγαλύτερες δυνατότητες ανάπτυξης στις ελληνικές Περιφέρειες, καθώς εξασφάλισε πολύ μεγάλους όγκους χρηματοδότησης όχι μόνο των ίδιων των νέων επιχειρήσεων (δάνεια για ανάπτυξη μεγάλων εμπορικών ακινήτων κλπ) αλλά και των καταναλωτών, δημιουργώντας ισχυρά κίνητρα για πολύ μεγάλη ανάπτυξη εμπορικών δραστηριοτήτων πριν από την κρίση που άρχισε να εκδηλώνεται από το 2009, με την «υπερθέρμανση της οικονομίας».

3.7 Το βιομηχανικό δυναμικό

Σε όλες τις Περιφέρειες της χώρας είναι εμφανής η ταχεία αποβιομηχάνιση είναι εμφανής αλλά στην πραγματικότητα είχε ξεκινήσει από τις προηγούμενες δύο δεκαετίες με το κλείσιμο πάρα πολλών μικρομεσαίων μονάδων που εκτελούσαν εργασίες φασόν, πλεκτικής, εριουργίας και, τελευταία, κλωστοϋφαντουργίας.

Δείκτες βιομηχανικής παραγωγής (2005=100)				
	2002	2005	2008	2013
Γενικός Δείκτης	100,50	100,00	99,03	72,50
Ορυχεία	91,70	100,00	92,43	60,86
Μεταποίηση	97,70	100,00	99,34	67,52
Ηλεκτρισμός	98,80	100,00	98,87	81,41
Νερό	98,40	100,00	106,26	89,14
ΠΗΓΗ: ΕΛ.ΣΤΑΤ				

Ένα από τα μεγαλύτερα δομικά προβλήματα της Ελληνικής Οικονομίας είναι ότι η Βιομηχανία της διαχρονικά δεν μπόρεσε να αναπτυχθεί και να γίνει διεθνώς ανταγωνιστική παρά τις πολύ σημαντικές ενισχύσεις που εξασφάλισε για τον εκσυγχρονισμό της.

Ειδικότερα, με βάση τον παρατιθέμενο Πίνακα με τη διαχρονική εξέλιξη των δεικτών βιομηχανικής παραγωγής προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

- ❖ Η βιομηχανία της χώρας παρέμεινε στάσιμη μεταξύ των ετών 2002 και 2008, παρά το γεγονός ότι αυτή την περίοδο σημειώθηκαν εντυπωσιακοί ρυθμοί ανάπτυξης με βάση την πορεία του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος. Είναι προφανές ότι στην περίοδο της ανάπτυξης της χώρας η εγχώρια βιομηχανική παραγωγή δεν βελτίωσε τα μερίδιά της ούτε στην εσωτερική ούτε στη διεθνή αγορά. Τα αίτια θα πρέπει να αναζητηθούν στη συρρικνούμενη διεθνή ανταγωνιστικότητά της και στον πολύ χαμηλό βαθμό εκσυγχρονισμού της.
- ❖ Στην περίοδο της παρατεταμένης κρίσης – δηλαδή από το 2008, χρονιά αιχμής της ανάπτυξης, έως και 2013 - η εγχώρια βιομηχανική δραστηριότητα μειώνεται κατά 27% περίπου.
- ❖ Η μεγάλη συμπίεση του κόστους εργασίας στο βιομηχανικό τομέα και γενικότερα του μέσου κόστους εργασίας σε συνδυασμό με την εκτίναξη της ανεργίας σε πρωτοφανή επίπεδα δεν φαίνεται να επηρέασαν θετικά την πορεία της βιομηχανίας. Συνεπώς, τα αίτια

της συρρίκνωσης της εγχώριας βιομηχανικής δραστηριότητας δεν συνδέονται τόσο με το κόστος εργασίας στη βιομηχανία.

- ❖ Η πολύ εντυπωσιακή κάμψη της βιομηχανικής παραγωγής φαίνεται να οφείλεται πολύ περισσότερο στην «εσωστρέφειά» της και στην έλλειξη εξαγωγικών δυνατοτήτων και επιδόσεων. **Η πρωτοφανής μείωση της εσωτερικής ζήτησης αποτελεί το σημαντικότερο παράγοντα της βιομηχανικής συρρίκνωσης.** Διαφορετικά, εάν η βιομηχανία ήταν εξωστρεφής και μεγάλο ποσοστό του κύκλου εργασιών της καλυπτόταν από διεθνείς δραστηριότητες τότε θα ήταν πολύ μικρότερη η πτώση της παραγωγής της.
- ❖ Η μεταποιητική δραστηριότητα μεταξύ των ετών 2008 και 2013 δέχθηκε το μεγαλύτερο πλήγμα, καθώς η μείωση της παραγωγής της άγγιξε το 32%. Εδώ πολύ πιθανώς η αδυναμία ανάκαμψης στην περίοδο ανόδου της γενικής οικονομικής ευημερίας και στη συνέχεια η μεγάλη πτώση της παραγωγής μπορεί να οφείλεται και σε μια σειρά από άλλους παράγοντες, όπως:
  - Στροφή των καταναλωτών σε «επώνυμα» προϊόντα που παράγονται σε άλλες χώρες κατά την περίοδο «πλασματικής ανόδου της γενικής ευημερίας», κάτω από την επίδραση της απότομης αύξησης της καταναλωτικής πίστης.
  - Σταθερή αύξηση του μεριδίου αγοράς εισαγόμενων μεταποιητικών προϊόντων από χώρες χαμηλού κόστους εργασίας κατά την περίοδο της «πλασματικής ευημερίας».
  - Εγκατάλειψη μη κερδοφόρων μεταποιητικών δραστηριοτήτων ή μετεγκατάσταση εγχώριων επιχειρήσεων σε άλλες χώρες που έχουν μεγαλύτερα συγκριτικά πλεονεκτήματα (φορολογία κερδών, επενδυτικά κίνητρα, κόστος εργασίας, ταχύτερη πρόσβαση σε μεγάλες καταναλωτικές αγορές κλπ).
- ❖ Ακόμη πιο μεγάλη ήταν η μείωση των εγχώριων ορυχείων που έφθασε το 34,1%, ένας κλάδος που είναι περισσότερο ευαίσθητος από την παγκόσμια ζήτηση και προσφορά και τις τιμές των πρώτων υλών.
- ❖ Αναπόφευκτη είναι και η μεγάλη μείωση της παραγωγής της εγχώριας βιομηχανίας ηλεκτρισμού, η οποία, ωστόσο, είναι «ανθεκτική» λόγω του «φθηνού λιγνίτη», ενώ παρέχει χαμηλές

τιμές ρεύματος για νοικοκυριά και επιχειρήσεις, αλλά που δεν έχει εξαγωγικό χαρακτήρα.

3.8 Υπερβάλλουσα ιδιωτική ζήτηση

Ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά της πορείας της Ελληνικής Οικονομίας κατά την επισκοπούμενη περίοδο ήταν η εκτίναξη της ιδιωτικής ζήτησης και ιδιαίτερα της κατανάλωσης κατά την προ της κρίσης περίοδο που συνέβαλε στην άνοδο της γενικής οικονομικής δραστηριότητας.

Αυτή η υπέρμετρη κατανάλωση τροφοδότησε τη γενική οικονομική δραστηριότητα, αλλά με κατακόρυφη αύξηση του συνολικού

Δείκτης Όγκου Λιανικού Εμπορίου 2000-2013 (11μηνο Ιαν. - Νοέμβ 2013)								
Μέσοι ετήσιοι δείκτες, Έτος βάσης: 2005=100,0								
Έτη	Σύνολο Χώρας							
	Γενικός Δείκτης	Μεγάλα κατ'/τα τροφίμων	Πολυκαταστήματα	Καύσιμα & λιπαντικά αυτ'/των	Τρόφιμα, ποτά, καπνός	Φαρμακευτικά, καλλυντικά	Ένδυση, υπόδηση	Έπιπλα, ηλ. Είδη, οικ. Εξοπλ.
Μέσοι ετήσιοι δείκτες								
2000	80,3	74,4	75,9	75,0	91,0	75,6	90,2	84,2
2001	83,1	77,2	80,9	80,3	92,2	81,7	93,2	88,1
2002	87,3	82,1	87,8	86,3	92,5	87,2	96,5	92,1
2003	91,6	88,4	93,6	94,5	92,7	93,6	97,3	95,7
2004	95,5	95,0	99,0	93,8	97,1	98,6	98,7	99,4
2005	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
2006	109,0	111,1	118,5	109,5	101,5	102,5	100,8	117,7
2007	111,4	113,3	121,6	107,0	99,3	104,3	101,9	125,6
2008	112,8	114,5	122,8	125,8	94,7	107,0	96,3	120,2
2009	100,0	106,9	109,2	90,8	93,2	109,2	97,6	101,8
2010	93,7	101,4	96,6	81,8	88,9	107,7	86,5	88,8
2011	84,2	97,8	99,0	68,3	75,7	98,1	70,2	74,9
2012	73,9	90,1	94,4	58,1	65,4	85,7	55,7	62,7
2013 (11M)	67,1	80,8	83,0	54,6	61,8	73,8	53,4	57,7

ΠΗΓΗ: ΕΛ.ΣΤΑΤ

ιδιωτικού και δημόσιου χρέους. Αυτή η εξέλιξη αντανακλάται και με βάση τη διαχρονική πορεία του παρατιθέμενου Πίνακα Δείκτη Όγκου

Λιανικού Εμπορίου με βάση τον οποίο προκύπτουν οι ακόλουθες βασικές διαπιστώσεις:

- ❖ Σχεδόν κατά 39% αυξήθηκε ο όγκος λιανικών πωλήσεων μεταξύ των ετών 2000 και 2008 ω αποτέλεσμα της παροχής πολύ μεγάλων πιστωτικών διευκολύνσεων προς τους καταναλωτές αλλά και των πολύ μεγάλων αυξήσεων των εισοδημάτων των νοικοκυριών κατά την ίδια περίοδο. Η αύξηση του όγκου των πωλήσεων είναι ιδιαίτερα σημαντική για όλες τις επιμέρους κατηγορίες του λιανεμπορίου, μέσω του οποίου αυξάνονται κατακόρυφα οι εισαγωγές.
- ❖ Στη διάρκεια της κρίσης οι πωλήσεις του εμπορίου πέφτουν με πολύ ταχύτερους ρυθμούς σε σύγκριση με τους ρυθμούς ανόδου της «πλασματικής ευημερίας». Είναι αρκετά χαρακτηριστικό ότι ο όγκος των πωλήσεων κατά το 11μηνο 2013 είναι κατά περίπου 16,5% χαμηλότερα από την περίοδο του 2000...
- ❖ Η κρίση που διαπερνά το «ευαίσθητο» λιανεμπόριο διαχέεται σε ολόκληρη την Εθνική Οικονομία, στην παραγωγή, στις τράπεζες και φυσικά στις Περιφέρειες ολόκληρης της χώρας. Οι επιπτώσεις είναι ιδιαίτερα σημαντικές για τις περιφέρειες της χώρας που επηρεάζουν το σύνολο των σ'αυτές επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, όπως:
  - Μεγάλη αύξηση του πλεονάζοντος εγκατεστημένου δυναμικού των μεταποιητικών επιχειρήσεων των περιφερειών.
  - Απότομη κάμψη του κύκλου εργασιών όχι μόνον του επιχειρηματικού δυναμικού του Λεκανοπεδίου Αττικής, αλλά και αυτού των λοιπών Περιφερειών, με παράλληλη εκτόξευση των προς τρίτους υποχρεώσεων των επιχειρήσεων.
  - Πολύ μεγάλη έως απόλυτη έλλειψη ρευστότητας στη μεγάλη πλειονότητα των επιχειρήσεων.
  - Πολύ μεγάλη υποχώρηση των εμπορικών πίστης με διάθεση εμπορευμάτων μέσω βραχυχρόνιων εξοφλήσεων.
  - Πολύ μεγάλη μείωση της κυκλοφορίας εμπορευμάτων και του εσωτερικού τουρισμού μεταξύ των Περιφερειών, με ιδιαίτερα αρνητικές συνέπειες κυρίως για τις πλέον απομακρυσμένες περιοχές.

- Οριστικό κλείσιμο ενός πολύ μεγάλου αριθμού επιχειρήσεων ανά τη χώρα, με αποτέλεσμα την ανακατανομή των μεριδίων αγοράς, αλλά η οποία σε πραγματική αξία είναι πλέον τουλάχιστον κατά 30% χαμηλότερη έναντι αυτής του 2008.
- Η αξία των παγιοποιημένων στοιχείων των επιχειρήσεων έχει υποχωρήσει σημαντικά, ενώ στο παρελθόν η συνεχής άνοδος τιμών βιομηχανικών, εμποριών κλπ ακινήτων αποτελούσε παράγοντα σημαντικής ανατίμησής τους, επιτρέποντάς τους να αυξήσουν τον τραπεζικό δανεισμό τους κλπ.
- Με δεδομένη τη μεγάλη μείωση των διαθέσιμων εισοδημάτων των νοικοκυριών ανά την Ελλάδα είναι αυτονόητο ότι μεγαλύτερη σημασία έχουν πλέον οι δαπάνες για βασικά είδη διατροφής, με αποτέλεσμα να αυξάνεται η σημασία του εγχώριου αγροδιατροφικού τομέα που είναι περισσότερο ανεπτυγμένος σε άλλες Περιφέρειες εκτός αυτής της Αττικής.

3.9 Η υπέρμετρη χρηματοδότηση «αιτία υπερθέρμανσης»

Ο παρατιθέμενος Πίνακας για την χρηματοδότηση εγχώριων επιχειρήσεων και νοικοκυριών είναι αρκετά ενδεικτικός για την ευρύτατη χρηματοδότηση της Εθνικής Οικονομίας στην περίοδο που καταγραφόταν η μεγαλύτερη άνοδος του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος πριν εκδηλωθεί η κρίση από το 2009. Τα κυριότερα χαρακτηριστικά είναι τα ακόλουθα:

Οι ετήσιοι ρυθμοί ανόδου της συνολικής χρηματοδότησης του ιδιωτικού τομέα ήταν εξαιρετικά μεγάλη κατά την περίοδο πριν από την κρίση, με ετήσιους ρυθμούς άνω του 15% ή και του 20%, πολλαπλάσιοι των ρυθμών ανόδου του πληθωρισμού, προκαλώντας την «υπερθέρμανση» της Εθνικής Οικονομίας και τον εκτροχιασμό της λόγω των συσσωρευόμενων πιστωτικών και συστημικών κινδύνων από τις αυξανόμενες πιθανότητες αδυναμίας επιχειρήσεων και νοικοκυριών να αποπληρώσουν ομαλά τα τραπεζικά δάνεια. Τελικά αυτοί οι κίνδυνοι εκδηλώθηκαν αλλά με ταυτόχρονη επιδείνωσή τους λόγω της δημοσιονομικής αστάθειας που εκδηλώθηκε από το τεράστιο δημόσιο χρέος.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΕΓΧΩΡΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ (εκτός ναυτιλίας)				
(Υπόλοιπο σε εκατ. ευρώ και μεταβολή στο 12μηνο, σε %)				
Δεκέμβριος του έτους:				
I. ΣΥΝΟΛΟ	2007	2008	2012	2013
Υπόλοιπο χρηματοδότησης	215.405	249.661	227.655	217.917
(%) 12μηνη μεταβολή	21,5%	16,4%	-4,0%	-3,9%
II. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ				
Υπόλοιπο χρηματοδότησης	111.289	132.458	107.335	103.204
(%) 12μηνη μεταβολή	20,6%	19,8%	-4,4%	-4,9%
1. Γεωργία				
Υπόλοιπο χρηματοδότησης	3.304	3.856	1.412	1.628
(%) 12μηνη μεταβολή	9,3%	22,2%	-6,3%	5,6%
2. Βιομηχανία				
Υπόλοιπο χρηματοδότησης	21.488	24.873	22.162	21.481
(%) 12μηνη μεταβολή	11,2%	17,0%	-2,1%	-2,8%
3. Εμπόριο				
Υπόλοιπο χρηματοδότησης	27.672	32.985	22.168	20.038
(%) 12μηνη μεταβολή	17,8%	20,7%	-7,4%	-8,0%
4. Τουρισμός				
Υπόλοιπο χρηματοδότησης	5.883	7.032	7.501	7.735
(%) 12μηνη μεταβολή	23,8%	20,8%	1,1%	-2,6%
5. Κατασκευές				
Υπόλοιπο χρηματοδότησης	8.328	11.257	10.286	10.803
(%) 12μηνη μεταβολή	29,5%	36,6%	-1,9%	0,6%
III. ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ				
Υπόλοιπο χρηματοδότησης	104.116	117.203	106.530	100.825
(%) 12μηνη μεταβολή	22,4%	12,8%	-3,8%	-3,5%
1. Στεγαστικά				
Υπόλοιπο χρηματοδότησης	69.363	77.700	74.634	71.053
(%) 12μηνη μεταβολή	21,9%	11,4%	-3,4%	-3,3%
2. Καταναλωτικά				
Υπόλοιπο χρηματοδότησης	31.942	36.435	30.236	28.381
(%) 12μηνη μεταβολή	22,4%	16,0%	-5,1%	-3,9%
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος				

- ❖ Ωστόσο, το συνολικό τραπεζικό χρέος των νοικοκυριών έφθασε να αγγίξει τα επίπεδα του χρέους των επιχειρήσεων! Εδώ είναι εμφανής η υπερβάλλουσα χρηματοδότηση των νοικοκυριών που στήριξε την ταχύτατα αυξανόμενη ιδιωτική κατανάλωση και προκάλεσε μια «πλασματική ευημερία»... Αυτή ήταν εμφανής στις περισσότερες Περιφέρειες της χώρας, παρά το γεγονός ότι η Περιφέρεια Αττικής ήταν και παραμένει η Περιφέρεια με το υψηλότερο κατά κεφαλήν ΑΕΠ.

- ❖ Σε σχέση με την ανωτέρω τάση είναι αυτονόητο ότι, η «φθηνή χρηματοδότηση» θα μπορούσε κατά προτεραιότητα να απορροφηθεί από τις επιχειρήσεις, υπό την προϋπόθεση ότι αυτές θα πραγματοποιούσαν μεγάλες επενδύσεις επέκτασης των δραστηριοτήτων, κυρίως μέσω της ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας των προϊόντων και υπηρεσιών τους. Ωστόσο αυτό δεν έγινε και για το λόγο αυτό οι επιχειρήσεις δεν προχώρησαν ούτε σε μεγάλες επενδύσεις εκσυγχρονισμού ούτε σε συγκεντροποιήσεις ώστε να δημιουργηθούν «εσωτερικές οικονομίες κλίμακας». Βεβαίως, είναι αναμφισβήτητο ότι πάρα πολλές επιχειρήσεις από τις Περιφέρειες ολόκληρης της χώρας είχαν ανετότερη πρόσβαση στο τραπεζικό σύστημα. Δεν σημειώθηκαν όμως σημαντικές πρωτοβουλίες για διεύρυνση των εξαγωγικών δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων των Περιφερειών, αφού, άλλωστε, η Εσωτερική Ζήτηση αναπτυσσόταν με πολύ γρήγορους ρυθμούς.

- ❖ Το εμπόριο πήρε τη «μερίδα του λέοντος» από τις τραπεζικές χρηματοδοτήσεις, σημαντικά υψηλότερο από αυτό που εξασφάλισε η βιομηχανία στο σύνολό της. Είναι προφανές ότι οι τράπεζες ευνοούσαν την πολύ άνετη πιστωτική επέκταση του εμπορίου, καθώς αυτό έχει μικρότερους χρόνους αποπληρωμής των δανείων και μικρότερους κινδύνους από μεταποιητικές επιχειρήσεις που σταδιακά χάνουν τη διεθνή ανταγωνιστικότητά τους. Από την άλλη πλευρά το εμπόριο στράφηκε περισσότερο στην κάλυψη των αναγκών των νοικοκυριών με εισαγωγές που διευρύνονταν συνεχώς, επηρεάζοντας αρνητικά το εξωτερικό εμπορικό ισοζύγιο και συμβάλλοντας στη μεταφορά εγχώριων αποταμιεύσεων στο εξωτερικό, αλλά και στη συνεχή απώλεια θέσεων εργασίας...

Μερικά από τα χαρακτηριστικά της πορείας των εμπορικών επιχειρήσεων των Περιφερειών είναι ότι:

- Δημιουργήθηκαν πολλά νέα μεγάλα εμπορικά καταστήματα στις Περιφέρειες και άλλαξε σημαντικά η «εικόνα» του Εμπορίου με βάση τα αντικείμενα εργασιών, το μέγεθος των καταστημάτων, τις εμπορικές πρακτικές κλπ.
- Ένα πολύ μεγάλο ποσοστό του λιανεμπορίου αποτέλεσε τον κύριο τροφοδότη των Περιφερειών για εισαγόμενα διαρκή καταναλωτικά αγαθά, ενώ ο κύκλος εργασιών τους αυξανόταν πολύ γρήγορα μέσω των αθρόων καταναλωτικών δανείων που εξασφάλιζαν τα νοικοκυριά.
- Ένα άλλο πολύ μεγάλο ποσοστό των λιανεμπορικών επιχειρήσεων επωφελήθηκε από τη ραγδαία άνοδο της οικονομικής

δραστηριότητας που ξεκινούσε από τις πρώτες οικοδομικές ύλες και έφθανε μέχρι τον εσωτερικό εξοπλισμό των κατοικιών κλπ με έπιπλα, φωτιστικά κλπ.

- ❖ Ένα άλλο εντυπωσιακό στοιχείο είναι ότι η συνολική τραπεζική χρηματοδότηση προς την τουριστική οικονομία παρέμεινε σε συγκριτικά πολύ χαμηλά επίπεδα σε σχέση με το εμπόριο, το οποίο αποτελούσε τον μεγάλο τροφοδότη της ελληνικής αγοράς και των νοικοκυριών με εισαγόμενα εμπορεύματα, στο μεγαλύτερο μέρος τους διαρκή καταναλωτικά αγαθά.
- ❖ Σε ότι αφορά την χρηματοδότηση των νοικοκυριών αυτή στο μεγαλύτερο μέρος της απορροφήθηκε για τη σύναψη στεγαστικών δανείων, δημιουργώντας μεν ένα «ισχυρό πόλο ανάπτυξης» - με πολύ θετικές συνέπειες για την εγχώρια απασχόληση και τις εργασίες επαγγελματιών και επιχειρήσεων που συνδέονται τον οικοδομικό τομέα – αλλά που έχει ένα σχετικά περιορισμένο κύκλο ανάπτυξης εργασιών, που δεν ξεπερνάει, κατά μέσον όρο, τα πέντε – επτά χρόνια. Επιπλέον, οι σχετικές χρηματοδοτήσεις εγκυμονούσαν αυξανόμενους τραπεζικούς κινδύνους μη ομαλής αποπληρωμής των τοκοχρεολυσίων σε περίοδο μεγάλης κάμψης της γενικής οικονομικής δραστηριότητας.
- ❖ Τέλος, τα καταναλωτικά δάνεια προς τα νοικοκυριά έφθασαν να αντιστοιχούν σχεδόν στο ύψος του συνόλου των δανείων προς τη βιομηχανία, τη γεωργία και τον τουρισμό... Έτσι, αντί να χρηματοδοτηθούν πρωτοβουλίες και επενδύσεις εκσυγχρονισμού της Παραγωγικής Οικονομίας χρηματοδοτήθηκε ...ο καταναλωτισμός, δηλαδή ολοένα και περισσότερες εισαγωγές από το εξωτερικό!!!

Ωστόσο, τα στοιχεία που παρατίθενται στον ίδιο Πίνακα για τις χρηματοδοτήσεις των επιχειρήσεων και νοικοκυριών κατά την τελευταία διετία (2012 και 2013) αποκαλύπτουν τα σύγχρονα προβλήματα ολόκληρου του Ιδιωτικού Τομέα:

- ❖ Ενώ έχει μειωθεί εντυπωσιακά ο κύκλος εργασιών των εγχώριων επιχειρήσεων και έχουν πολύ μεγαλύτερες ανάγκες για επέκταση των πιστωτικών διευκολύνσεων προς τους πελάτες και μεγαλύτερα ανοίγματα προς τους προμηθευτές, εντούτοις οι «στρόφιγγες» των εγχώριων τραπεζών έχουν κλείσει ερμητικά.
- ❖ Ο δανεισμός από ξένες τράπεζες είναι σχεδόν ανέφικτος πλέον, καθώς αυτές αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα αρνητικά τους ισχυρούς

συναλλαγματικούς, πιστωτικούς κλπ κινδύνους που εξακολουθεί να αντιμετωπίζει η χώρα.

- ❖ Ο δανεισμός για εκσυγχρονισμό των παραγωγικών και εμπορικών διαδικασιών παραμένει ανέφικτος, αφού αφενός οι επιχειρήσεις έχουν μεγάλα τραπεζικά χρέη σε σύγκριση με το απασχολούμενο παραγωγικό δυναμικό και τον κύκλο εργασιών τους.

3.10 Η διάχυση της κρίσης στις Περιφέρειες

Με βάση όσα όλα ανωτέρω αναλυτικά αναφέρθηκαν αποσκοπούσαν:

- 1) Στην κατανόηση των κύριων αιτίων εκδήλωσης της μεγάλης οικονομικής κρίσης που αγκάλιασε το σύνολο των Περιφερειών της χώρας.
- 2) Στον εντοπισμό των δομικών προβλημάτων που προκάλεσαν τη σταδιακή μείωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας των Περιφερειών.

Σε αυτό το στάδιο η Έκθεση επικεντρώνεται στο πως όλα τα ανωτέρω προβλήματα επηρέασαν και σε ποιο βαθμό τις Οικονομίες των Περιφερειών της χώρας με την κρίση που έσπασε από το 2009 και απλώθηκε μέσα στα επόμενα χρόνια:

Κύριο χαρακτηριστικό της βαθειάς και παρατεταμένης κρίσης στις Περιφέρειες είναι η κατακόρυφη άνοδος της ανεργίας, καθώς δεν υπάρχουν άλλοι περισσότερο χαρακτηριστικοί αλλά και πιο πολυσυζητημένοι οικονομικοί δείκτες. Δεν υπήρξε ούτε μία Περιφέρεια που να μην επλήγη από τη μεγάλη οικονομική κρίση και να μην εμφάνισε «εκτόξευση της ανεργίας», η οποία αφενός παρουσίασε έντονες διακυμάνσεις και αφετέρου έπληξε ανισομερώς τις διάφορες περιφέρειες της χώρας, όπως προκύπτει από τον παρατιθέμενο Πίνακα σχετικά με την εξέλιξη της ανεργίας.

Τα κυριότερα χαρακτηριστικά της πορείας της ανεργίας είναι τα ακόλουθα:

- ❖ Στην περίοδο της ανάπτυξης η ανεργία υποχώρησε στο 7,9% κατά το 2008 και κινήθηκε στα χαμηλότερα επίπεδα στο Λεκανοπέδιο Αττικής (6,8%) με μοναδική εξαίρεση την Περιφέρεια του Βορείου Αιγαίου (4,6%). Είναι προφανές ότι η Αττική σε περιόδους

ανάπτυξης παίζει καθοριστικό ρόλο τόσο στην ανάπτυξη ολόκληρης της χώρας όσο και στο επίπεδο της απασχόλησης.

ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ				
	Ποσοστό ανέργων στο σύνολο του εργατικού δυναμικού			
	Δ' τρίμηνο 2005	Δ' τρίμηνο 2008	Γ' τρίμηνο 2013	Μεταβ. Γ' τριμ.2013/ Δ' τριμ. 2005
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	9,7	7,9	27,0	178%
Αττική	9,0	6,8	28,2	212%
Δυτική Ελλάδα	9,7	9,8	28,8	197%
Κεντρική Μακεδονία	10,2	8,1	30,0	196%
Κρήτη	8,0	8,2	22,6	184%
Θεσσαλία	9,0	9,3	25,1	180%
Πελοπόννησος	8,4	7,0	22,9	173%
Στερεά Ελλάδα	11,5	8,7	28,2	146%
Ήπειρος	11,4	10,5	27,9	144%
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	11,8	8,8	26,8	126%
Δυτική Μακεδονία	16,5	12,6	32,3	96%
Βόρειο Αιγαίο	10,5	4,6	20,0	91%
Νότιο Αιγαίο	9,4	7,2	17,0	81%
Ιόνια Νησιά	7,8	9,3	12,9	66%

Η ανεργία αφενός παρουσίασε έντονες διακυμάνσεις και αφετέρου έπληξε ανισομερώς τις διάφορες περιφέρειες της χώρας, όπως προκύπτει από τον παρατιθέμενο Πίνακα σχετικά με τη διαχρονική εξέλιξη της ανεργίας.

Τα κυριότερα χαρακτηριστικά είναι τα ακόλουθα:

- ❖ Στην περίοδο της ανάπτυξης η ανεργία υποχώρησε στο 7,9% κατά το 2008 και κινήθηκε στα χαμηλότερα επίπεδα στο Λεκανοπέδιο Αττικής (6,8%) με μοναδική εξαίρεση την Περιφέρεια του Βορείου Αιγαίου (4,6%). Είναι προφανές ότι η Αττική σε περιόδους ανάπτυξης παίζει καθοριστικό ρόλο τόσο στην ανάπτυξη ολόκληρης της χώρας όσο και στο επίπεδο της απασχόλησης.

- ❖ Η ανεργία μεταξύ του τέταρτου τριμήνου 2005 και του τρίτου τριμήνου 2013 εκτινάχθηκε κατά 178%, μια πρωτοφανής αύξηση που οφείλεται αποκλειστικά στην κατάρρευση του μέχρι τότε υιοθετηθέντος μοντέλου οικονομικής ανάπτυξης.
- ❖ Η Αττική είναι η περιφέρεια που παρουσίασε τη μεγαλύτερη εκτίναξη της ανεργίας (κατά 212%) στο ανωτέρω αναφερθέν χρονικό διάστημα, ενώ πολύ μεγάλη αύξηση παρουσίασε στη Δυτική Ελλάδα και στην Κεντρική Μακεδονία. Με βάση τους επόμενους δύο Πίνακες – για την κατανομή του οικονομικά ενεργού πληθυσμού και των ανέργων – είναι προφανές ότι, ιδιαίτερα μεγάλη αύξηση της ανεργίας καταγράφεται διαχρονικά στα δύο πολεοδομικά συγκροτήματα Αθηνών και Θεσσαλονίκης, καθώς και στην Πάτρα. Δηλαδή, στις περιοχές έντονης συγκεντροποίησης του πληθυσμού σημειώθηκαν οι μεγαλύτερες απώλειες θέσεων εργασίας, κάτω από τη επίδραση της μεγάλης υποχώρησης της εγχώριας ζήτησης.
- ❖ Οι χαμηλότερες αυξήσεις ανεργίας μεταξύ του τέταρτου τριμήνου 2005 και του τρίτου τριμήνου 2013 σημειώθηκαν στις νησιωτικές περιοχές της χώρας: Ιόνια Νησιά 66%, Νησιά Νοτίου Αιγαίου 81% και Νησιά Βορείου Αιγαίου 91%. Είναι προφανές ότι, οι νησιωτικές περιοχές με πολύ μεγάλη τουριστική οικονομία – ως ποσοστό της συνολικής Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας της Περιφέρειας – εμφανίζονται «περισσότερο ανθεκτικές» στην οικονομική κρίση. Ωστόσο, τα καταγραφόμενα ποσοστά ανεργίας – βεβαίως μετά την τουριστική αιχμή της θερινής περιόδου – παραμένουν αρκετά υψηλά, λαμβάνοντας μάλιστα υπόψη ότι το 2013 ήταν μια ιδιαίτερα θετική χρονιά για τον εγχώριο τουρισμό.
- ❖ Ιδιαίτερη σημασία έχει και η Περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας, η οποία αν και αποτελεί μια πολύ απομακρυσμένη περιοχή της Ελλάδας, εντούτοις εμφανίζεται «ανθεκτική» λαμβάνοντας ιδιαίτερα υπόψη ότι σχεδόν το μισό των συνολικών εισοδημάτων προέρχονται από τις εξορυκτικές και ηλεκτροπαραγωγικές δραστηριότητες της ΔΕΗ, οι εργαζόμενοι της οποίας, ωστόσο, είχαν μειώσεις περίπου 35% των συνολικών αποδοχών τους.
- ❖ Αυξήσεις της ανεργίας κάτω του μέσου όρου της χώρας είχαν κυρίως περιοχές με ισχυρό ποσοστό συμμετοχής του αγροτικού τομέα στο συνολικό Περιφερειακό Εισόδημα.

- ❖ Εντυπωσιακά υψηλό είναι, ωστόσο, το ποσοστό της ανεργίας στην Κρήτη, παρά το γεγονός ότι διαθέτει και ισχυρή τουριστική οικονομία και μια αγροτική οικονομία με πολύ καλές επιδόσεις, ιδιαίτερα στον εξαγωγικό τομέα.

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ & ΑΝΕΡΓΩΝ					
	Γ' Τρίμηνο 2013				
	Πληθυσμός	Εργατικό Δυναμικό	Απασχολούμενοι	Ανεργοί	Μη οικονομικά ενεργοί
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	9.404,10	4.981,30	3.635,90	1.345,40	4.422,80
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	502,7	256,8	188,1	68,7	245,9
Κεντρική Μακεδονία	1.632,80	830,1	581,1	249	802,7
Δυτική Μακεδονία	247,5	118,9	80,5	38,5	128,6
Ήπειρος	307,7	154,2	111,2	43	153,5
Θεσσαλία	620,8	316,8	237,3	79,5	304
Ιόνια Νησιά	198,6	105,8	92,1	13,6	92,8
Δυτική Ελλάδα	627,2	321,8	229,1	92,7	305,3
Στερεά Ελλάδα	474,5	239,9	172,2	67,7	234,5
Αττική	3.386,30	1.879,90	1.349,00	530,8	1.506,40
Πελοπόννησος	503,8	259,1	199,7	59,4	244,8
Βόρειο Αιγαίο	165,5	82,7	66,1	16,6	82,8
Νότιο Αιγαίο	244,9	140,6	116,8	23,9	104,3
Κρήτη	491,9	274,6	212,7	62	217,3
ΠΗΓΗ: ΕΛ.ΣΤΑΤ					

Εξάλλου, με βάση τα στοιχεία των δύο παρατιθέμενων Πινάκων – για τον πληθυσμό, τους άνεργους κλπ προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα και υποθέσεις εργασίας για δυνατότητες περιφερειακής ανάπτυξης:

- ❖ Σε σχέση με τον πληθυσμό αναλογικά υψηλότερα είναι τα ποσοστά

ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ & ΑΝΕΡΓΩΝ					
	Γ' Τρίμηνο 2013				
	Πληθυσμός	Εργατικό Δυναμικό	Απασχολούμενοι	Άνεργοι	Μη οικονομικά ενεργοί
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	9.404,10	4.981,30	3.635,90	1.345,40	4.422,80
Ανατ. Μακεδονία και Θράκη	5%	5%	5%	5%	6%
Κεντρική Μακεδονία	17%	17%	16%	19%	18%
Δυτική Μακεδονία	3%	2%	2%	3%	3%
Ήπειρος	3%	3%	3%	3%	3%
Θεσσαλία	7%	6%	7%	6%	7%
Ιόνια Νησιά	2%	2%	3%	1%	2%
Δυτική Ελλάδα	7%	6%	6%	7%	7%
Στερεά Ελλάδα	5%	5%	5%	5%	5%
Αττική	36%	38%	37%	39%	34%
Πελοπόννησος	5%	5%	5%	4%	6%
Βόρειο Αιγαίο	2%	2%	2%	1%	2%
Νότιο Αιγαίο	3%	3%	3%	2%	2%
Κρήτη	5%	6%	6%	5%	5%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100%	100%	100%	100%	100%
ΠΗΓΗ: ΕΛ.ΣΤΑΤ					

ανεργίας στην Αττική και στην Κεντρική Μακεδονία. **Επομένως - λαμβάνοντας υπόψη ότι οι δύο αυτές περιοχές συγκεντρώνουν το 58% του συνόλου των ανέργων της χώρας και το 53% του συνολικού πληθυσμού – η αποτελεσματική καταπολέμηση της ανεργίας μπορεί να ξεκινήσει από αυτούς τους δύο κυριότερους πληθυσμιακούς πόλους της χώρας.**

- ❖ Σε σχέση με τον πληθυσμό ιδιαίτερα μεγάλα είναι τα ποσοστά του μη ενεργού πληθυσμού στις Περιφέρειες: Αν. Μακεδονίας & Θράκης, Κεντρικής Μακεδονίας και Πελοποννήσου. Από την άλλη πλευρά, χαμηλότερη είναι η σχέση μη οικονομικά ενεργού πληθυσμού και συνόλου πληθυσμού στην Αττική. Αυτή η ανισότητα φαίνεται να ευνοεί περισσότερο την Αττική από πλευράς αναπτυξιακών δυνατοτήτων, καθώς, μάλλον, διαθέτει ένα σχετικά

μεγαλύτερο ποσοστό οικονομικά ενεργού πληθυσμού. Επιπλέον, η Αττική διαθέτει και τη μεγαλύτερη αγορά εργασίας, περισσότερες ευκαιρίες για απασχόληση, αξιοποίηση περισσότερο εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού κλπ – γεγονός που ευνοεί την ταχύτερη άνοδο της απασχόλησης σε περίοδο γενικής οικονομικής ανάκαμψης.

Ιδιαίτερα επισημαίνονται και τα ακόλουθα χαρακτηριστικά σε ότι αφορά τη νησιωτική οικονομία της χώρας:

- ❖ Ο συνολικός νησιωτικός πληθυσμός αντιστοιχεί στο 12% του πληθυσμού της χώρας, στο 13% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού και στο 9% του συνόλου των ανέργων της χώρας. Ωστόσο, η Κρήτη καταγράφει αναλογικά πολύ μεγάλα ποσοστά ανεργίας, ενώ η ανεργία στα Ιόνια Νησιά και στα νησιά του Βόρειου και Νότιου Αιγαίου κινείται σε χαμηλότερα επίπεδα από αυτά της Κρήτης.
- ❖ Πιθανώς τα υψηλά ποσοστά ανεργίας της Κρήτης να συνδέονται με την διαχρονικά πολύ μεγάλη κάμψη της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας της αγροτικής οικονομίας, ενώ αντίθετα αυτή αυξήθηκε στα Ιόνια και στα νησιά του Βόρειου και Νότιου Αιγαίου.

3.11 Οι κλάδοι με τη μεγαλύτερη κρίση

Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να καταγραφούν οι κλάδοι και οι Περιφέρειες που κατέγραψαν τις χειρότερες επιδόσεις μέσα στην κρίση, με βάση τα πλέον πρόσφατα στοιχεία που υπάρχουν μέχρι και το 2011 σχετικά με την Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ) στις διάφορες Περιφέρειες της χώρας.

Συγκεκριμένα σε ότι αφορά τους διάφορους κλάδους τις Εθνικής Οικονομίας γίνονται οι ακόλουθες διαπιστώσεις μεταξύ των ετών 2008 και 2011:

Τομέας των κατασκευών: Είναι ο οικονομικός κλάδος που παρουσίασε τη μεγαλύτερη κρίση μεταξύ του συνόλου των κλάδων της Ελληνικής Οικονομίας: η πτώση της ΑΠΑ του κλάδου των κατασκευών ανήλθε σε 67% μεταξύ των ετών 2005 και 2011, έναντι μέσης μείωσης της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας (ΑΠΑ) κατά 11% της ολόκληρης της χώρας. Σημειωτέον ότι:

- ❖ Ο συγκεκριμένος κλάδος κατά το 2006 πλησίασε να ξεπεράσει την ΑΠΑ του εγχώριου μεταποιητικού κλάδου, ήταν σχεδόν διπλάσια έναντι αυτής του αγροτικού τομέα και αντιστοιχούσε σχεδόν στο 50% αυτής του πανίσχυρου Δημόσιου Τομέα.

- ❖ Ο κλάδος αποτελούσε την κινητήρια δύναμη επιτάχυνσης της οικονομικής ανάπτυξης σε όλες τις Περιφέρειες της χώρας και είχε ανέβει ιδιαίτερα υψηλά το ποσοστό του στην συνολική ΑΠΑ της κάθε Περιφέρειας. Ακριβώς για το λόγο αυτό και μετά το ξέσπασμα της κρίσης η πτώση του κλάδου ήταν κατακόρυφη σε όλες ανεξαιρέτα τις Περιφέρειες.
- ❖ Η οικοδομική δραστηριότητα δύναται να απορροφά εργατικό δυναμικό χαμηλού βαθμού εξειδίκευσης, το οποίο αναγκαστικά δεν ήταν δυνατό να απορροφηθεί από άλλους κλάδους της Ελληνικής Οικονομίας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ο εγχώριος μεταποιητικός τομέας που έχει χάσει σημαντικά σε διεθνή ανταγωνιστικότητα:
  - τόσο λόγω της αδυναμίας του να παράγει σε πολύ μεγάλο ποσοστό “επώνυμα και καινοτόμα προϊόντα”, για τα οποία υπάρχει ικανοποιητική έως και υψηλή ζήτηση,
  - όσο και λόγω της αθρόας εισαγωγής μεταποιημένων βιομηχανιών προϊόντων που στηρίζονται σε εξαιρετικά χαμηλό κόστος εργασίας.

Σε ότι αφορά τη διάρθρωση και το δυναμικό του κλάδου υπογραμμίζονται τα ακόλουθα:

- Οι κατασκευαστικές εταιρείες ήσαν μικρού μεγέθους σε σύγκριση με τα ευρωπαϊκά δεδομένα, αλλά γιγαντώθηκαν μέσω του Χρηματιστηρίου στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1990, απορροφώντας τεράστιους όγκους κεφαλαίων από τις εισαγωγές τους στο Χρηματιστήριο και τις απανωτές αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου.
- Η πραγματοποίηση πολύ μεγάλων έργων υποδομών διευκόλυνε την επέκταση των κατασκευαστικών εργασιών αλλά ο “κατατεμαχισμός” των δημοσίων έργων σε μικρότερα αύξησε σημαντικά το τελικό κόστος των έργων...
- Η κεφαλαιακή ισχυροποίηση των κατασκευαστικών τους άνοιξε το δρόμο για επέκταση και στον τομέα της οικοδομής, που παρουσίασε μεγάλη ανάπτυξη κατά τη δεκαετία του 2000 για να καταρρεύσει προς τα τέλη της.
- Πολυάριθμες μικρές εργολαβικές εταιρείες μπήκαν στον τομέα της οικοδομής επωφελούμενες από τη διάθεση πολύ μεγάλων όγκων στεγαστικών δανείων από τις τράπεζες, που επωφελήθηκαν από το χαμηλό κόστος άντλησης δανειακών κεφαλαίων λόγω της εισόδου της Ελλάδας στην Ευρωζώνη, που μείωσε κατακόρυφα τους συναλλαγματικούς και πιστωτικούς κινδύνους και διευκόλυνε τις μαζικές τιτλοποιήσεις δανείων με υποθηκευμένες αξίες.

- Ο μεγάλος αριθμός πτωχεύσεων ακολούθησε την περίοδο της υπερθέρμανσης των εργασιών του κατασκευαστικού κλάδου, ο οποίος, βέβαια, επωφελήθηκε ιδιαίτερα από την υπερταχεία αύξηση του δημόσιου χρέους και την χρηματοδότηση μεγάλου αριθμού έργων υποδομών, τα οποία εξασφαλίζουν πολύ καλές αποδόσεις σε βάθος χρόνου.

Εμπορικός τομέας: Από τους τομείς που επλήγησαν περισσότερο από την κρίση, αλλά και με αρκετές διαφορές στην πτώση της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας ανά Περιφέρεια:

- Μεταξύ των ετών 2008 και 2011 η πτώση της ΑΠΑ σε επίπεδο χώρας έφθασε το 17%, με τη μεγαλύτερη πτώση να καταγράφεται στις Περιφέρειες: Θεσσαλίας και Βορείου Αιγαίου 29%, Δυτικής Μακεδονίας 27% και Δυτικής Ελλάδας 26%.
- Στην Περιφέρεια Αττικής ή πτώση, κατά το προαναφερθέν χρονικό διάστημα, περιορίστηκε στο 12% σημαντικά χαμηλότερη από την πτώση του μέσου όρου της χώρας.
- Οι διαφορές στους ρυθμούς ανόδου και στη συνέχεια της πτώσης του εμπορίου της Περιφέρειας της Αττικής και της υπόλοιπης χώρας φαίνεται να συνδέονται περισσότερο στην απότομη ανάπτυξή του σε απομακρυσμένες Περιφέρειες, καθώς έδωσε διέξοδο αφενός μεν στην αύξηση της απασχόλησης σε μικρές εμπορικές εταιρείες και αφετέρου στην απότομη υποχώρηση της φθηνής χρηματοδότησης των εμπορικών επιχειρήσεων και των νοικοκυριών μέσω των στεγαστικών και καταναλωτικών δανείων.
- Λαμβάνοντας υπόψη τις μεσο- μακροπρόθεσμα προβλεπόμενες δυσκολίες στην πιστωτική επέκταση από τις τράπεζες εικάζεται ότι οι εναπομείνασες εμπορικές επιχειρήσεις θα μπορέσουν να ανακάμψουν στο βαθμό που θα βελτιώνεται ο κύκλος εργασιών του μεταποιητικού τομέα και θα επανεκκινήσουν τα μεγάλα έργα υποδομών.
- Στις νησιωτικές Περιφέρειες η αισθητή ανάκαμψη του εξωτερικού τουρισμού θα είναι επωφελής για τις τοπικές εμπορικές επιχειρήσεις.
- Σημαντικό ρόλο στην ανάκαμψη του εμπορίου της Περιφέρειας Αττικής οι ιδιωτικοποιήσεις μεγάλων ακινήτων του Δημοσίου, εφόσον είναι συνδεδεμένα αυτά με πολύ μεγάλες επενδύσεις (πχ έκταση Ελληνικού).

- Η σημειούμενη για πρώτη φορά ανάκαμψη στην εμπορία αυτοκινήτων από τις αρχές του 2014 δεν προβλέπεται ότι θα φθάσει στα επίπεδα ρεκόρ της διετίας 2007 – 2009, ενώ θα είναι προσανατολισμένο στις εισαγωγές μικρού κυβισμού και φιλικά περιβαλλοντικών αυτοκινήτων.

Αγροτική οικονομία: Η πτώση της ΑΠΑ του αγροτικού τομέα περιορίστηκε σε 3,3%, κατ' αρχήν μια περιορισμένη μείωση, αλλά που είναι ιδιαίτερα ανησυχητικό το γεγονός ότι, μεταξύ των ετών 2005 και 2011 διαγράφεται μια σαφής πτωτική πορεία... Αν ληφθεί υπόψη ότι, επίκειται και αλλαγή της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής χωρίς ανάλογη προσαρμογή των δομών της ελληνικής γεωργίας είναι πιθανόν αυτή να μην καταφέρει να αποτελέσει κινητήρια δύναμη της Βιώσιμης Ανάπτυξης...

Η Κρήτη και η Πελοπόννησος καταγράφουν τις χειρότερες επιδόσεις μεταξύ όλων των περιοχών της χώρας ξεπερνώντας μάλιστα και το 9% μεταξύ 2008 και 2011.

Πιθανώς η «γήρανση» του αγροτικού πληθυσμού, η εμμονή σε παραδοσιακούς τρόπους οργάνωσης και εκμετάλλευσης και η εγκατάλειψη εκτάσεων να αποτελούν βασικά αίτια της αρνητικής πορείας της εγχώριας αγροτικής οικονομίας.

Μεταποίηση: Η μεγάλη κάμψη που σημείωσε μεταξύ 2008 και 2011 κατά 8% είναι ιδιαίτερα σημαντική, ενώ συνεχίστηκε η καθοδική πορεία ή και εντάθηκε μέχρι και το 2013.

Ωστόσο, η κατά 7% μείωση της ΑΠΑ του μεταποιητικού τομέα της Αττικής εντυπωσιάζει που είναι μικρότερη του μέσου όρου της χώρας, λαμβάνοντας υπόψη ότι στην Αττική παράγεται σχεδόν το 40% του ΑΠΑ της Ελλάδας. Με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία περισσότερο φαίνεται να επλήγησαν περισσότερο οι μεταποιητικές επιχειρήσεις των Περιφερειών: Δυτική Ελλάδα -28% (Αχαΐα -38%...), Στερεά Ελλάδα -15%, Πελοπόννησος -8% κλπ.

Όπως ήδη ανωτέρω αναφέρθηκε η οριστική έξοδος από την κρίση θα είναι εξαιρετικά δύσκολη για μεταποιητικές επιχειρήσεις που ήσαν μονομερώς προσανατολισμένες στην κάλυψη των αναγκών της εσωτερικής αγοράς ή του τομέα των κατοικιών.

4. ΣΧΕΔΙΟ «ΟΔΙΚΟΥ ΧΑΡΤΗ» ΓΙΑ ΒΙΩΣΙΜΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

4.1 Περιφερειακός εξορθολογισμός

Η υπόθεση της οικονομικής ανάκαμψης, των διαρθρωτικών αλλαγών και των οικονομικών μεταρρυθμίσεων πρέπει να επεκταθεί από την Κεντρική Διοίκηση προς τις Περιφέρειες και τους Δήμους της χώρας.

Η επίλυση των οικονομικών προβλημάτων, η αποτροπή της πτώχευσης της χώρας, η εμπέδωση κλίματος διεθνούς οικονομικής αξιοπιστίας και η αναστροφή της βαθιάς οικονομικής ύφεσης πρέπει να γίνει «προσωπικό στοίχημα» των περιφερειάρχων, δημάρχων, όλων των εκπροσώπων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Ο Περιφερειακός εξορθολογισμός είναι αναγκαίος για τους εξής κύριους λόγους:

- Εξοικονόμηση οικονομικών πόρων σε όφελος της Εθνικής Οικονομίας.
- Σύνδεση των παρεχομένων υπηρεσιών προς την ποιότητα των υπηρεσιών σε νοικοκυριά και επιχειρήσεις.
- Δυνατότητες δημιουργίας πλεονασμάτων που θα μπορούσαν να συμβάλλουν στην πραγματοποίηση επενδύσεων κοινωφελούς χαρακτήρα.
- Η πλήρης οικονομική εξυγίανση ανοίγει τον δρόμο για αύξηση του δανεισμού Περιφερειών και Δήμων από το τραπεζικό σύστημα ή από την ομολογιακή αγορά.

Οι Δήμοι και οι Περιφέρειες για να συμβάλλουν στην αντιμετώπιση των σοβαρών οικονομικών προβλημάτων των νοικοκυριών και επιχειρήσεων χρειάζεται να εντείνουν τις προσπάθειές τους σε τρία κύρια επίπεδα:

1. Πολιτικές οικονομικής εξυγίανσης των Δήμων και Περιφερειών.

Μέσα σε συνθήκες ύφεσης και μακροχρόνιας αδυναμίας της Πολιτείας να συνεχίσει να ενισχύσει την Τοπική Αυτοδιοίκηση, οι Περιφέρειες και οι Δήμοι οφείλουν:

- Να προχωρήσουν στην οικονομική εξυγιάσή τους μέσα από τη συνεχή συμπίεση των δαπανών τους και όχι με τη μετακύλισή τους απευθείας στους Δημότες.

- Να εφαρμόσουν πολιτικές οικονομικής εξυγίανσης αξιοποιώντας τις μακρές εμπειρίες των Επιχειρήσεων για εξορθολογισμό των δαπανών τους μέσω της συνεχούς βελτίωσης των λειτουργιών, της αύξησης της παραγωγικότητας ανά απασχολούμενο και της παροχής δημοτικών υπηρεσιών με το χαμηλότερο δυνατό κόστος για τους Δημότες.
- Να ετοιμάσουν προγράμματα αξιοποίησης των περιουσιακών στοιχείων που διαθέτουν μέσα από διαδικασίες «πλήρους διαφάνειας», ώστε να βελτιώσουν ταχύτερα την οικονομική τους κατάσταση.

2. Κοινωνικές πολιτικές σε όφελος των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού.

Η αποτελεσματικότητα των πολιτικών κοινωνικής αλληλεγγύης συνδέεται με την:

- Ικανότητα των Δήμων να εξοικονομούν πόρους μέσα από την οικονομική εξυγίανσή τους και τον εξορθολογισμό των εσόδων και των δαπανών.
- Αξιοποίηση της δημοτικής περιουσίας.
- Πολιτικές πολλαπλής στήριξης της Επιχειρηματικότητας και ενθάρρυνσης των Ιδιωτικών Επενδύσεων, που δημιουργούν εισοδήματα και αποφέρουν (άμεσα ή έμμεσα) αυξημένα έσοδα στους Δήμους και στους Δημότες.

3. Πολιτικές για την υποστήριξη της Οικονομικής Ανάπτυξης και ενθάρρυνση και προσέλκυση Ιδιωτικών Επενδύσεων σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση οφείλει να συμβάλλει στην Ανάκαμψη της Εθνικής Οικονομίας και στη δημιουργία των κατάλληλων προϋποθέσεων για δημιουργία των κατάλληλων προϋποθέσεων για Βιώσιμη Οικονομική Ανάπτυξη, μέσω της πολλαπλής στήριξης της Επιχειρηματικότητας και των Ιδιωτικών επενδύσεων.

4.2 Οι διεθνείς εμπειρίες για Βιώσιμη Περιφερειακή Ανάπτυξη

Η Βιώσιμη Ανάπτυξη αποτελεί Στρατηγικό Στόχο για πολλές Περιφέρειες των αναπτυγμένων χωρών, κυρίως για εκείνες που

επιδιώκουν να έχουν μια αποτελεσματική και σε βασικούς τομείς διεθνή ανταγωνιστικότητα.

Στην Ελλάδα – της οποίας οι Περιφέρειες ήδη βρίσκονται σχεδόν στις τελευταίες θέσεις μεταξύ των χωρών της Ε.Ε. – η επίτευξη αυτού του **Κεντρικού Στρατηγικού Στόχου** δεν μπορεί να γίνει με πειραματισμούς ή ξεπερασμένες οικονομικές πολιτικές και «δόγματα», αλλά με βάση τις διεθνείς εμπειρίες και πρακτικές. Συγκεκριμένα:

- Πολλές περιφέρειες χωρών από τις πιο αναπτυγμένες στον κόσμο εφαρμόζουν Στρατηγικά Σχέδια για τον οικονομικό μετασχηματισμό τους και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του παραγωγικού δυναμικού τους με χρονικό ορίζοντα το 2035, το 2040 ή και το έτος ...2060.
- Στο επίκεντρο αυτών των μακροχρόνιων προσπαθειών βρίσκονται οι εξής Κύριοι Στόχοι:
  - ⇒ *Δημιουργία ιδιαίτερα ευνοϊκού περιβάλλοντος για τις υφιστάμενες επιχειρήσεις και συνεχείς προσπάθειες για προσέλκυση και άλλων επιχειρήσεων.*
  - ⇒ *Ανάδειξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων, των φυσικών πόρων για αξιοποίηση κλπ προκειμένου να προσελκυσθούν ιδιωτικές επενδύσεις που δημιουργούν θέσεις απασχόλησης και νέα εισοδήματα.*
  - ⇒ *Πολιτικές για την ενίσχυση των Καινοτομιών και Τεχνολογιών σε περιφερειακό επίπεδο, ώστε αυτές να αξιοποιηθούν από τις επιχειρήσεις και να προσελκυσθούν ιδιωτικά επενδυτικά κεφάλαια.*
  - ⇒ *Υποστήριξη του οικονομικού μετασχηματισμού των Περιφερειών ώστε να ενισχύεται συνεχώς η διεθνής ανταγωνιστικότητά τους με μετρήσιμους όρους.*

Σε γενικές γραμμές οι Περιφέρειες στις περισσότερο αναπτυγμένες χώρες εφαρμόζουν:

- ◆ Στρατηγικές Οικονομικής Ανάπτυξης που έχουν ως «ακρογωνιαίο λίθο» την πολλαπλή υποστήριξη του Επιχειρηματικού Δυναμικού, ώστε αυτό να γίνεται διεθνώς ολοένα και πιο ανταγωνιστικό...

- ◆ Περιφερειακές πολιτικές και δράσεις με την Επιχειρηματικότητα να αποτελεί τη βασική κινητήρια δύναμη για τη δημιουργία «**Οικονομικά Βιώσιμων Περιφερειών του Μέλλοντος**».
- ◆ Πολιτικές και δράσεις με μετρήσιμα αποτελέσματα σε συγκεκριμένες ημερομηνίες και με έμφαση στην **ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των Περιφερειών μέσα στην παγκόσμια αγορά.**

Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να τονισθούν ακόμη τα ακόλουθα:

- Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή από τα τέλη του 2010 έχει υιοθετήσει ένα νέο δείκτη – τον **Regional Competitiveness Index** – με σκοπό τη μέτρηση της ανταγωνιστικότητας 271 Περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Σε σχέση με το παρελθόν η διεθνής εμπειρία δείχνει ότι:
  - ⇒ Τα Προγράμματα Περιφερειακής Ανάπτυξης εστιάζονταν περισσότερο στην αποτελεσματική προστασία του Περιβάλλοντος και κυρίως στην κοινωνική σύγκλιση με ενισχυμένες περιβαλλοντικές και κοινωνικές πολιτικές και λιγότερο σε οικονομικές πολιτικές και τις επενδύσεις.
  - ⇒ **Τώρα τα Προγράμματα Περιφερειακής Ανάπτυξης εστιάζονται περισσότερο στον οικονομικό μετασχηματισμό και στην πολύπλευρη ενίσχυση της Επιχειρηματικότητας, ώστε μέσω της αύξησης του Ακαθάριστου Περιφερειακού Εισοδήματος από επιχειρηματικές δραστηριότητες να υποστηρίζονται πιο αποτελεσματικά οι πολιτικές «κοινωνικής συνοχής».**
  - ⇒ Στο παρελθόν πρωταρχική προτεραιότητα είχαν οι **δημόσιες επενδύσεις** λόγω της αναγκαιότητας κάλυψης πολλαπλών αναγκών των Περιφερειών. Τώρα στο επίκεντρο των Στρατηγικών πάρα πολλών Περιφερειών – κυρίως λόγω έλλειψης δημοσίων πόρων - βρίσκονται **πολιτικές προσέλκυσης Ιδιωτικών Επενδύσεων**, μέσω των οποίων μπορούν να αναπτυχθούν επιχειρήσεις που θα δημιουργούν νέα εισοδήματα και βιώσιμες θέσεις εργασίας.

Μια τέτοια Στρατηγική για την Ελληνική Τοπική Αυτοδιοίκηση – που θα βάζει στο επίκεντρο των πολιτικών της την Ανάπτυξη της

Επιχειρηματικότητας και την υλοποίηση μεγάλων Ιδιωτικών Επενδύσεων – είναι «μονόδρομος» για τους εξής λόγους:

- Για πάρα πολλά χρόνια το Ελληνικό Δημόσιο θα αδυνατεί να ενισχύει αφειδώς την Τοπική Αυτοδιοίκηση για να ασκούν τις κοινωνικές πολιτικές τους.
- Οι δημόσιες επενδύσεις και, κυρίως, τα μικρά περιφερειακά και δημοτικά έργα θα είναι πάρα πολύ περιορισμένες.
- Οι μεγάλες οικονομικές δυσκολίες των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων θα αποτελούν ανυπέρβλητα εμπόδια έστω και για συγκρατημένες αυξήσεις των δημοτικών εσόδων.
- Η πιστοληπτική ικανότητα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης – σχεδόν στο σύνολό της – θα εξακολουθήσει να παραμένει αρνητική για πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα, δημιουργώντας μεγάλα εμπόδια στην αύξηση των δαπανών και των επενδύσεων.

Λύσεις στα προβλήματα του παραγωγικού και οικονομικού δυναμικού (επιχειρήσεων και νοικοκυριών) των Περιφερειών μπορούν να εξασφαλίσουν πολιτικές που θα δημιουργούν ένα πολύ ελκυστικό περιβάλλον για τις επιχειρήσεις και τους υποψήφιους επενδυτές.

Στο επίκεντρο των προσπαθειών των Περιφερειάρχων θα πρέπει να είναι η χάραξη και υλοποίηση μιας απόλυτα τεκμηριωμένης Στρατηγικής για το μετασχηματισμό των Περιφερειών σε σύγχρονες Περιφέρειες, που θα στηρίζουν την ανάπτυξη και την ευημερία τους από επιχειρήσεις ιδιωτικές επενδύσεις που θα χαρακτηρίζονται από:

- Δυναμισμό.
- «Εξωστρέφεια».
- Καινοτόμες επιχειρηματικές μεθόδους.
- Υψηλό βαθμό εξειδίκευσης κλπ

Μέσω μιας Στρατηγικής που θα περιλαμβάνει σειρά πολιτικών και δράσεων για την προσέλκυση επιχειρήσεων και ιδιωτικών επενδύσεων μπορούν να δημιουργηθούν «περιφερειακοί αναπτυξιακοί πόλοι» που θα δημιουργούν νέα περιφερειακά εισοδήματα και υψηλά επίπεδα απασχόλησης.

4.3 Στρατηγικές Προτεραιότητες για την ενίσχυση της Επιχειρηματικότητας και των Επενδύσεων

Το «σύγχρονο Όραμα» - για Οικονομικά Βιώσιμες Περιφέρειες και Τοπικές Κοινωνίες που θα εξασφαλίζουν πολύ μεγάλη «κοινωνική συνοχή» - για να γίνει πραγματικότητα προϋποθέτει τη δημιουργία σημαντικών «κινήτρων» και «συγκριτικών πλεονεκτημάτων», που θα καταστήσουν τις Περιφέρειες ιδιαίτερα ελκυστικές για μεγάλο αριθμό σύγχρονων και δυναμικών επιχειρήσεων και ιδιωτών επενδυτών με μακροχρόνιο επενδυτικό ορίζοντα.

Σε γενικές γραμμές – και ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες της κάθε περιφέρειας – οι μακροπρόθεσμες Στρατηγικές Προτεραιότητες των Περιφερειών θα πρέπει να είναι:

1. Προώθηση πολιτικών που θα έχουν ως Στρατηγικό Στόχο το μετασχηματισμό της Περιφερειακής Οικονομίας σε μια διεθνώς ανταγωνιστική, διαφοροποιημένη και βιώσιμη περιφερειακή οικονομία.
2. Ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των διαφόρων κοινωνικο-επαγγελματιών ομάδων, επιχειρήσεων, ενδιαφερομένων μερών κλπ για την **προώθηση Αλλαγών** που θα βελτιώνουν συνεχώς:
  - την επιχειρηματικότητα,
  - το επενδυτικό περιβάλλον,
  - το επίπεδο απασχόλησης και
  - την Κοινωνική Ευημερία.
3. Ενίσχυση της αλληλεγγύης και αλληλοκατανόησης μεταξύ των μελών των Τοπικών Κοινωνιών για την:
  - αντιμετώπιση των σημαντικών κοινωνικών προβλημάτων που γεννάει η μακροχρόνια ανεργία, προκειμένου να αποφευχθούν φαινόμενα κοινωνικής απομόνωσης και οικονομικού αποκλεισμού και
  - συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων μερών για την προώθηση αλλαγών που θα ενισχύουν την Πραγματική Οικονομία και την Παραγωγικότητα.

4. Ανάπτυξη της «επιχειρηματικής κουλτούρας και ηθικής», που αποτελούν «κινητήριες δυνάμεις» για ανάπτυξη του υγιούς ανταγωνισμού σε όφελος των καταναλωτών και για την άσκηση πολιτικών Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης.
5. Ενθάρρυνση της στενής συνεργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων της Περιφέρειας για την επίτευξη κοινών επιχειρηματικών στόχων για πραγματοποίηση εσωτερικών και εξωτερικών οικονομιών κλίμακας, για την υλοποίηση κοινών επενδυτικών σχεδίων, ενθάρρυνση της ανάπτυξης joint ventures με επιχειρήσεις από άλλες Περιφέρειες της χώρας ή από άλλες χώρες κλπ.
6. Δημιουργία ενός «πολύ θετικού κλίματος» στις Τοπικές Κοινωνίες έναντι των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων που θα χαρακτηρίζονται από δημιουργικότητα, καινοτόμες ιδέες, υψηλό κύρος κλπ που είναι κύριες προϋποθέσεις για να προωθηθούν ή προσελκυσθούν επενδύσεις.
7. Συνεχής έμφαση στις Επενδύσεις για το Ανθρώπινο Δυναμικό, μακροχρόνια πολιτική που θα κινείται σε δύο κεντρικούς άξονες:
  - Βελτιστοποίηση της ποιότητας των υπηρεσιών ολόκληρου του Εκπαιδευτικού Συστήματος της Περιφέρειας, ώστε οι νέοι να αποκτήσουν όλες εκείνες τις γνώσεις, ηθικές αρχές, κλπ που θα τους επιτρέψουν να ενταχθούν ταχύτερα μέσα στην Παραγωγική Οικονομία.
  - Επενδύσεις για βελτίωση του επιπέδου των γνώσεων, της εξειδίκευσης και της ικανότητας αφομοίωσης των πλέον σύγχρονων τεχνολογιών κλπ, ώστε οι άνεργοι, το επανακαρτιζόμενο Ανθρώπινο Δυναμικό, τα στελέχη κλπ να μπορούν με απόλυτη επάρκεια να πληρώνουν τις θέσεις εργασίας που απαιτούν οι σύγχρονες, δυναμικές και καινοτόμες επιχειρήσεις.
8. Ανάδειξη της Έρευνας και των Καινοτομιών ως «βασικών εργαλείων» για τη δημιουργία βιώσιμων επιχειρήσεων και ισχυρής περιφερειακής οικονομίας. Αυτός ο επιμέρους Στρατηγικός Στόχος μπορεί να επιτευχθεί μέσω της στενής συνεργασίας των Περιφερειών με Πανεπιστήμια και ΤΕΙ και με επιχειρήσεις με αμοιβαία οφέλη για όλες τις συμμετέχουσες πλευρές.

- 9.** Αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης κα υποστήριξη προσπαθειών για δημιουργία θέσεων εργασίας που θα εξασφαλίζουν καλλίτερες αποδοχές.
- 10.** Βελτίωση των συνθηκών υγείας, ασφάλειας και ευημερίας με την καλλίτερη αξιοποίηση των υφισταμένων υποδομών και με το χαμηλότερο δυνατό κόστος για το Κοινωνικό Σύνολο.
- 11.** Ενίσχυση της οικονομικής και περιβαλλοντικής βιωσιμότητας μέσω της παροχής αποτελεσματικών δημόσιων υπηρεσιών κοινής ωφέλειας.
- 12.** Προώθηση πολιτικών στον τομέα της κατοικίας που θα εξασφαλίζουν μεγαλύτερη λειτουργικότητα των μικρών και μεγάλων αστικών κέντρων και των οικισμών, επάρκεια και καταλληλότητα κατοικιών για τις οικογένειες ανάλογα με τις εισοδηματικές ικανότητές τους με μέτρα που θα ενθαρρύνουν μια προγραμματισμένη οικιστική ανάπτυξη με το χαμηλότερο δυνατό κόστος για τους τελικούς χρήστες.
- 13.** Ενίσχυση της κινητικότητας του ανθρώπινου δυναμικού μέσω της βελτίωσης της ποιότητας των παρεχομένων υπηρεσιών και των υποδομών μεταφορών με το χαμηλότερο δυνατό κόστος και με τη μεγαλύτερη δυνατή ασφάλεια, λαμβάνοντας ιδιαίτερα υπόψη τις ανάγκες των επιχειρήσεων και των εργαζομένων.
- 14.** Υποστήριξη πολιτικών για καθαρή και επαρκή ενέργεια με το χαμηλότερο δυνατό κόστος παραγωγής και συνεχή. βελτίωση της ποιότητας της παρεχόμενης ενέργειας σε επιχειρήσεις και νοικοκυριά.
- 15.** Διαρκής ενημέρωση και ευαισθητοποίηση επιχειρήσεων και πολιτών για την ενίσχυση των «πράσινων υποδομών» της Περιφέρειας.
- 16.** Ενθάρρυνση και υποστήριξη πολιτικών για τη διαφύλαξη και βελτίωση των διαθέσιμων φυσικών και πολιτιστικών πόρων και των αγροτικών εκτάσεων μέσω της:
  - βελτιστοποίησης των λειτουργιών των αστικών κέντρων,

- ανάπτυξη των μεικτών χρήσεων για τις διαθέσιμες εκτάσεις με σκοπό την αύξηση του συνολικού οικονομικού οφέλους από διάφορες αγροτικές ή μεικτές οικονομικές δραστηριότητες,
  - ανάπτυξης της ανακύκλωσης,
  - διαφύλαξης των ιστορικών και πολιτιστικών μνημείων κλπ.
- 17.** Ενθάρρυνση των νέων και άλλων ενδιαφερομένων για τη μεγαλύτερη δυνατή αξιοποίηση αγροτικών εκτάσεων και την ανάπτυξη μιας σύγχρονης αγροτικής οικονομίας.
- 18.** Ενθάρρυνση και υποστήριξη της Νεανικής Επιχειρηματικότητας.
- 19.** Μεγαλύτερη περιβαλλοντική προστασία των ακτογραμμών και των θαλασσών που αποτελούν βασική πηγή κοινωνικού πλούτου και ανάπτυξης τουριστικών δραστηριοτήτων.
- 20.** Διαφύλαξη και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς.
- 21.** Βελτίωση της λειτουργικότητας των δημοσίων υπηρεσιών κλπ με καλλίτερη και ταχύτερη εξυπηρέτηση επιχειρήσεων και πολιτών.

4.4 Η αναγκαιότητα του Περιφερειακού Προγραμματισμού

Οι Στρατηγικές Προτεραιότητες για να γίνουν πραγματικότητα χρειάζεται να ενταχθούν σε Προγράμματα Περιφερειακής Ανάπτυξης που, σε γενικές γραμμές, θα περιλαμβάνουν:

- **Συγκεκριμένους Στόχους** που θα πρέπει να επιτευχθούν μέσα σε συγκεκριμένες χρονικές περιόδους.
- **Οι πολιτικές και τα μέτρα** που θα επιτρέψουν την επίτευξη των διαφόρων Στόχων, αλλά οι οποίες έχουν διαφορετικές προτεραιότητες, ανάλογα με τις ανάγκες που πρέπει να αντιμετωπισθούν.
- **«Δέσμευση»** των αρχών ότι θα πετύχουν τους Στόχους.
- **Ρεαλιστικούς Προϋπολογισμούς** που θα είναι δημόσια γνωστοί και ελεγκτέοι από αρμόδιους φορείς.

- **Μετρήσιμους δείκτες** των επιτυγχανομένων επιδόσεων ανά Στρατηγική Προτεραιότητα.
- **Βέλτιστες Πρακτικές και Αναφορές** με βάση άλλες Περιφέρειες, κυρίως σε σύγκριση με εκείνες τις Περιφέρειες της Ευρώπης που πετυχαίνουν τις καλλίτερες επιδόσεις (Best Practices και Benchmarking).
- **Διαφάνεια και Δημοσιότητα** σε ότι αφορά τις επιτυγχανόμενες Επιδόσεις – αποτελώντας και **βάση αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας των περιφερειακών και δημοτικών αρχών.**
- **Ετήσιες Εκθέσεις Προόδου**, στις οποίες με αντικειμενικότητα θα περιγράφονται επιδόσεις και υστερήσεις κλπ.

Υπογραμμίζεται ότι - παρά τις επιμέρους διαφορές που εμφανίζουν τα Στρατηγικά Σχέδια των Περιφερειών αναπτυσσόμενων χωρών – κοινά χαρακτηριστικά τους είναι:

- ⇒ Πριν από την κατάρτιση του Στρατηγικού Σχεδίου για την Περιφερειακή Οικονομική Ανάπτυξη προηγείται ένας **πολύ μεγάλος διάλογος μεταξύ των stakeholders, ώστε να εξασφαλισθεί η μέγιστη δυνατή συναίνεση.**
- ⇒ Στη διάρκεια του **ανοικτού διαλόγου** και πριν από τις **διαβουλεύσεις** χρησιμοποιούνται **εξωτερικοί σύμβουλοι** καθολικής αποδοχής και καταξιωμένοι που ετοιμάζουν μελέτες, με βάση τις οποίες καταρτίζεται το Πρόγραμμα Οικονομικής Ανάπτυξης της Περιφέρειας.
- ⇒ Στο **επίκεντρο** των Προγραμμάτων βρίσκονται οι πολιτικές για τον εκσυγχρονισμό του παραγωγικού δυναμικού της Περιφέρειας, την υποστήριξη των υφισταμένων επιχειρήσεων – ώστε να γίνουν περισσότερο ανταγωνιστικές και να αναπτυχθούν περισσότερο - και να δημιουργηθεί το κατάλληλο περιβάλλον για να προσελκυσθούν νέες επενδύσεις και να τεθούν οι βάσεις για ανάπτυξη νέων καινοτόμων επιχειρήσεων.

Τα Προγράμματα Περιφερειακής Ανάπτυξης είναι ζωτικής σημασίας «εργαλεία» προκειμένου να επιτευχθούν **οικονομικοί, περιβαλλοντικοί,**

κοινωνικοί και πολιτιστικοί στόχοι μέσα από σαφώς καθορισμένες ρεαλιστικές πολιτικές με τη μέγιστη δυνατή αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού και των διαθέσιμων πόρων της κάθε Περιφέρειας σε καθορισμένες χρονικές περιόδους.

Ειδικότερα, οι **μελέτες** που γίνονται για την κατάρτιση των Προγραμμάτων Περιφερειακής Ανάπτυξης έχουν τους εξής, ενδεικτικά αναφερόμενους, επιμέρους στόχους:

- Εντοπισμός των σημαντικών οικονομικών, περιβαλλοντικών κλπ πόρων της Περιφέρειας προκειμένου αυτοί να διαφυλαχθούν, διατηρηθούν ή αναπτυχθούν.
- Καθορισμός των **κατάλληλων πολιτικών** (κυρίως **πολιτικές κινήτρων**), μέσω των οποίων θα επιτευχθεί οικονομική ανάπτυξη, αύξηση της απασχόλησης, ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, της αγροτικής οικονομίας κλπ στο πλαίσιο μιας παγκοσμιοποιημένης αγοράς.
- **Χωροθέτηση** των διαφόρων εκτάσεων ανάλογα με την κύρια χρήση της κάθε έκτασης, προκειμένου να καλυφθούν ανάγκες για καλλιέργεια γης, ανάπτυξη σύγχρονων εμπορικών κέντρων, βιοτεχνικών πάρκων, πραγματοποίηση έργων υποδομών, συγκέντρωση επιχειρήσεων κλπ.

Τα Προγράμματα Περιφερειακής Ανάπτυξης, για να είναι αποτελεσματικά και καθολικής αποδοχής, θα πρέπει είναι απόλυτα συνδεδεμένα και να ταυτίζονται με τα **γενικά συμφέροντα** και τις επιδιώξεις μικρών ή μεγάλων Τοπικών Κοινωνιών.

4.5 Δείκτες μετρήσεων της Ανταγωνιστικότητας

Η αποτελεσματική καταπολέμηση της μακροχρόνιας ανεργίας και η δημιουργία νέων εισοδημάτων και βιώσιμων θέσεων απασχόλησης περνάει μέσα από την αναδιάρθρωση του επιχειρηματικού δυναμικού και την υιοθέτηση «νέων αναπτυξιακών μοντέλων».

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση καλείται να παίζει ένα πολύ σημαντικό ρόλο στη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη των Περιφερειών με την κατάλληλη χρησιμοποίηση «μοντέλων» που συμβάλλουν στη δημιουργία του πλέον «φιλικού κλίματος» για τις επιχειρήσεις και τους επενδυτές.

Τα «εργαλεία για οικονομική ανάπτυξη» - που δύνανται να αξιοποιήσει η Τοπική Αυτοδιοίκηση και κυρίως οι Περιφέρειες -

περιγράφονται στο δείκτη **Regional Competitiveness Index (RCI)**, που αποτελεί καρπό της συνεργασίας της **Ευρωπαϊκής Επιτροπής** και του **Joint Research Centre**.

Ο σχετικός δείκτης στοχεύει στη μέτρηση της ανταγωνιστικότητας των 271 Περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προκειμένου να ασκηθούν ή υποστηριχθούν περιφερειακές πολιτικές που θα ενισχύουν συνολικά τη θέση της Ε.Ε. στην παγκόσμια αγορά. Τελευταία, λόγω των αλλαγών που προωθήθηκαν σε αρκετές περιφέρειες αυτές μειώθηκαν σε 262.

Ο νέος δείκτης RCI – που άρχισε να χρησιμοποιείται από τα τέλη του 2010 – με την ανταγωνιστικότητα της κάθε περιφέρειας με βάση τις επιδόσεις που πετυχαίνουν στους 11 πυλώνες, ανάμεσα στους οποίους σημαντική θέση κατέχουν οι καινοτομίες και τεχνολογικές ικανότητες, η αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών υγείας, το επίπεδο ανάπτυξης των υποδομών μεταφορών και επικοινωνίας κλπ.

Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να υπογραμμισθεί ότι ο δείκτης RCI βασίζεται σε πολύ μεγάλο βαθμό στον ευρύτατα γνωστό και καταξιωμένο **Global Competitiveness Index (GCI)** που μετράει, κατατάσσει και αξιολογεί τη διεθνή ανταγωνιστικότητα 144 χωρών και καταρτίζεται από το **World Economic Forum**, με έδρα την Ελβετία.

Οι «πυλώνες» της περιφερειακής ανάπτυξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι έντεκα (11) που ταξινομούνται σε τρεις (3) ομάδες και περιλαμβάνονται στο νέο δείκτη. Οι τρεις Ομάδες του **Regional Competitiveness Index (RCI)** είναι:

1. Οι **Βασικοί Πυλώνες** αποτελούν τις κύριες κινητήριες δυνάμεις όλων των Οικονομιών, είναι οι πιο σημαντικοί για τις λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες και περιλαμβάνουν την:

- (1) *Ποιότητα των Θεσμών,*
- (2) *Μακροοικονομική Σταθερότητα,*
- (3) *Υποδομές,*
- (4) *Υγεία και*
- (5) *Ποιότητα Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.*

2. Οι **Πυλώνες της Αποτελεσματικότητας** περιλαμβάνουν:

- (6) *την Ανώτερη Παιδεία,*
- (7) *την Αποτελεσματικότητα της Αγοράς Εργασίας και*
- (8) *το Μέγεθος Αγοράς.*

3. Οι **Πυλώνες της Καινοτομίας** είναι πολύ σημαντικές για τις μεσαίου επιπέδου και, πρωτίστως, για τις πολύ προηγμένες περιφέρειες και περιλαμβάνουν:

- (9) *την Τεχνολογική Ετοιμότητα.,*

(10) τις πολύ Προηγμένες και Πολυσύνθετες Επιχειρηματικές Δραστηριότητες (Business Sophistication) και (11) τις Καινοτομίες.

Αυτό που πρέπει να γίνει κατανοητό είναι ότι, στις περισσότερο αναπτυγμένες χώρες (ΗΠΑ, Γερμανία, Καναδάς, Αυστραλία κλπ.) καταρτίζονται μακροχρόνια Περιφερειακά Αναπτυξιακά Προγράμματα που έχουν συγκεκριμένους Στρατηγικούς Αναπτυξιακούς Στόχους, επισημαίνοντας ότι:

- *Οι Στρατηγικοί Αναπτυξιακοί Στόχοι είναι μετρήσιμοι και για την υλοποίησή τους υπάρχει μια διαρκής κινητοποίηση όλων των εμπλεκόμενων φορέων: Περιφερειών, Δήμων, επιχειρηματιών, πολιτών, εκπαιδευτικών ιδρυμάτων κλπ, προκειμένου να υπάρχουν ορατά αποτελέσματα από όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη (stakeholders).*
- *Τα Περιφερειακά Αναπτυξιακά Προγράμματα επικεντρώνονται πλέον στην ενίσχυση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της κάθε Περιφέρειας, προκειμένου να δημιουργηθούν νέες βιώσιμες θέσεις εργασίας. Ο χρονικός ορίζοντας των Περιφερειακών Προγραμμάτων (τα Οράματα) είναι για πέντε ή δέκα χρόνια ενώ εκτείνονται μέχρι το έτος 2035 ή το ...2050.*
- *Η πολύπλευρη ενίσχυση, ενθάρρυνση και προστασία της Επιχειρηματικότητας και των Επενδύσεων Εκσυγχρονισμού αποτελούν την «καρδιά» των Περιφερειακών Προγραμμάτων και αποτελούν «μονόδρομο» για να βελτιωθεί η διεθνής ανταγωνιστικότητα των Περιφερειών. Ανεξάρτητα από τις ποιοτικές, πολιτιστικές, κοινωνικές κλπ διαφορές σχεδόν το σύνολο των Περιφερειακών Προγραμμάτων επικεντρώνεται στην ενίσχυση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας των υφισταμένων επιχειρήσεων, υποστήριξη της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων και στην πολύπλευρη προστασία των υποψηφίων επενδυτών.*

4.6 Η οικονομική σημασία των Πυλώνων στην Περιφερειακή Ανάπτυξη

Σε ότι αφορά τη σημασία των Πυλώνων για την Περιφερειακή Οικονομική Ανάπτυξη επισημαίνονται τα ακόλουθα:

- 1. Οι Πυλώνες αποτελούν τους κύριους ή βασικούς «μοχλούς», «εργαλεία» κλπ προκειμένου να κινητοποιηθούν το Ανθρώπινο Δυναμικό, οι επιχειρήσεις, οι μηχανισμοί της Τοπικής**

Αυτοδιοίκησης κλπ και όλοι οι διαθέσιμοι πόροι των Περιφερειών, ώστε να επιτυγχάνονται σταδιακά συγκεκριμένοι – μετρήσιμοι Αναπτυξιακοί Στόχοι.

2. *Οι Πυλώνες έχουν ως Κεντρικό Στρατηγικό Στόχο να συμβάλλουν στη δημιουργία των βέλτιστων συνθηκών για την Ανάπτυξη της Επιχειρηματικότητας και την πραγματοποίηση Επενδύσεων Εκσυγχρονισμού σε περιφερειακό επίπεδο, ώστε να δημιουργηθούν ισχυρές και διεθνώς ανταγωνιστικές επιχειρήσεις που θα εξασφαλίζουν εισοδήματα, βιώσιμες θέσεις εργασίας κλπ και θα αποτελούν τις κύριες δυνάμεις για την προώθηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Ευημερίας στις περιφέρειες.*
3. *Οι Πυλώνες της Περιφερειακής Οικονομικής Ανάπτυξης συμπληρώνουν και υποστηρίζουν πολλαπλά τους Κεντρικούς Πυλώνες για την Εθνική Οικονομική Ανάπτυξη: Συγκεκριμένα, οι Περιφερειακοί Πυλώνες:*
  - Συμβάλλουν ενεργά στις προσπάθειες που καταβάλλει η Κεντρική Διοίκηση για τη συνολική βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της χώρας με διάφορες πολιτικές: αναπτυξιακοί νόμοι, φορολογικό καθεστώς, μακροοικονομική σταθερότητα, «διαφάνεια», κλπ.
  - Εξειδικεύονται στην προώθηση της Οικονομικής Ανάπτυξης των Περιφερειών μέσω της κινητοποίησης των παραγωγικών δυνάμεων, του Ανθρώπινου Δυναμικού κλπ των Περιφερειών.
  - Κινητοποιούν σε περιφερειακό, δημοτικό και τοπικό επίπεδο τον οικονομικό πληθυσμό, τις επιχειρήσεις, τις δημόσιες υπηρεσίες κλπ γύρω από συγκεκριμένα Προγράμματα Περιφερειακής Ανάπτυξης, εξασφαλίζοντας τη μέγιστη δυνατή συναίνεση των Πολιτών.
  - Προωθούν την διαπεριφερειακή συνεργασία μέσω του συντονισμού των προσπαθειών για υλοποίηση κοινών έργων και δράσεων (που συνδέονται με τους Περιφερειακούς Πυλώνες), όπως είναι για παράδειγμα η προώθηση μεγάλων έργων υποδομών, προώθηση μεγάλων κοινών επενδυτικών σχεδίων, κλπ.
  - Υλοποιούν πολιτικές και δράσεις σε περιφερειακό επίπεδο για τη δημιουργία ενός καλλίτερου «κλίματος» ενθάρρυνσης, διευκόλυνσης και προστασίας των επενδύσεων με πολλαπλά οφέλη για τις τοπικές επιχειρήσεις, τους εργαζόμενους κλπ.

- Ενισχύουν την ανταγωνιστικότητα του εγχώριου παραγωγικού δυναμικού συμβάλλοντας – πέρα από τα άμεσα οφέλη για τις Τοπικές Κοινωνίες – συμβάλλοντας άμεσα και στην ενίσχυση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της χώρας.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται συνοπτικά οι 11 Πυλώνες, που μπορούν να αποτελέσουν χρήσιμα «εργαλεία ανάπτυξης» από τις Περιφέρειες και τους Δήμους, προκειμένου να επιτευχθούν οι εξής επιμέρους Στόχοι και Δράσεις:

- μελέτες εκσυγχρονισμού του περιφερειακού επιχειρηματικού δυναμικού,
- προγράμματα κατάρτισης και εξειδίκευσης του Ανθρώπινου Δυναμικού της περιφέρειας,
- εκσυγχρονισμός του συνόλου του εκπαιδευτικού συστήματος για να προχωρήσουν αλλαγές που θα συμβάλλουν αποφασιστικά στη βελτίωση της αποδοτικότητας και παραγωγικότητας των εργαζομένων,
- δημιουργία του κατάλληλου «κλίματος», θεσμικού περιβάλλοντος, υποδομών κλπ. για την προσέλκυση νέων επενδύσεων,
- χάραξη Στρατηγικών Προτεραιοτήτων για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη και, τέλος,
- κατάρτιση και υλοποίηση ολοκληρωμένων Μακροχρόνιων Περιφερειακών Αναπτυξιακών Προγραμμάτων, με βάση τα οποία θα υλοποιούνται σταδιακά αλλαγές σε όλα τα κοινωνικά και οικονομικά επίπεδα προκειμένου να επιτυγχάνονται μεσοπρόθεσμα συγκεκριμένοι και μετρήσιμοι Αναπτυξιακοί Στόχοι.

Οι Βασικοί Πυλώνες: Οι Βασικοί Πυλώνες, που είναι και οι κινητήριες δυνάμεις, επηρεάζουν πολύπλευρα την Οικονομική Ανάπτυξη. Στην πράξη αποτελούν τη «βάση της Οικονομίας και Κοινωνίας» και ανάλογα με την αποτελεσματικότητά τους συμβάλλουν στην προώθηση της Ανάπτυξης της Περιφερειακής Οικονομίας ή οδηγούν μακροχρόνια στην οικονομική στασιμότητα και στη μεγάλη ανεργία. Συγκεκριμένα, για τον κάθε επιμέρους Πυλώνα της συγκεκριμένης ομάδας επισημαίνονται τα ακόλουθα:

(1) Ποιότητα των Θεσμών: Είναι κοινώς αποδεκτό ότι σε χώρες και περιφέρειες στις οποίες λειτουργούν αποτελεσματικά οι Θεσμοί δημιουργείται το κατάλληλο περιβάλλον για ανάπτυξη, καθώς:

- Λειτουργεί πλήρως ο υγιής ανταγωνισμός σε όφελος των καταναλωτών.
- Οι επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται μέσα σε ένα ξεκάθαρο και σταθερό θεσμικό πλαίσιο, επιτρέποντας σε αυτές να αναπτύσσονται δυναμικά.
- Οι επιχειρηματίες και τα άλλα ενδιαφερόμενα μέρη διακρίνονται για την ηθική ακεραιότητά τους.
- Μειώνονται τα κόστη των συναλλαγών.
- Λειτουργεί καλλίτερα η αγορά εργασίας.
- Αναπτύσσονται καινοτομίες κλπ

Μέσα σε αυτό το περιβάλλον προσελκύνονται ευκολότερα ξένες επιχειρήσεις και επενδυτές που δεν διατρέχουν κινδύνους παρεμπόδισης από συστήματα διαφθοράς που συνθλίβουν την υγιή επιχειρηματική δραστηριότητα.

(2) Μακροοικονομική σταθερότητα: Αποτελεί ιδιαίτερα σημαντικό παράγοντα για την ανάπτυξη μιας χώρας ή περιφέρειας, καθώς αυτή αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για την ομαλή δραστηριοποίηση των επιχειρήσεων και των επενδυτών με τους μικρότερους δυνατούς κινδύνους.

Επειδή η Ελλάδα αντιμετωπίζει αυξημένους κινδύνους στον τομέα της μακροοικονομικής σταθερότητας η Τοπική Αυτοδιοίκηση μπορεί να παίξει σημαντικό αποτελώντας «πρότυπο μοντέλο ορθολογικής οικονομικής διαχείρισης και προγραμματισμένης ανάπτυξης»

Ειδικότερα, η Μακροοικονομική σταθερότητα εξασφαλίζει:

- Ανάπτυξη της πίστης και των χρηματοοικονομικών συναλλαγών.
- Διαμόρφωση των επιτοκίων σε χαμηλά επίπεδα.
- Προσέλκυση επενδυτών με μακροχρόνιο επενδυτικό ορίζοντα.
- Σταθερές αποδόσεις για κρατικές ομολογίες και περιορισμένες διακυμάνσεις για τις χρηματιστηριακές τιμές των μετοχών.

- Μεγάλη ρευστότητα στις αγορές κλπ.

(3) Υποδομές: Η ποιότητα των υποδομών μιας περιφέρειας αποτελεί ιδιαίτερα σημαντικό παρά για ανάπτυξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και υλοποίηση μεγάλων επενδύσεων, καθώς όταν υπάρχουν πολύ καλές υποδομές:

- Διευκολύνονται σημαντικά η κυκλοφορία εμπορευμάτων, η κίνηση εργαζομένων από και προς τους χώρους εργασίας.
- Καθίσταται ευκολότερη η πρόσβαση σε άλλες περιφερειακές αγορές επιτρέποντας στις επιχειρήσεις να διακινούν μεγάλους όγκους εμπορευμάτων με χαμηλό κόστος μεταφοράς κλπ.
- Γίνεται πιο ελκυστική μια περιφέρεια όταν έχει ανεπτυγμένο δίκτυο και υψηλής ποιότητας δίκτυο υποδομών κλπ

(4) Υγεία: Αποτελεί ένα παράγοντα που συνδέει την κατάσταση της υγείας του ανθρώπινου δυναμικού μιας περιφέρειας με την παραγωγικότητα του εργατικού δυναμικού, καθώς όταν εμφανίζεται με ιδιαίτερα υψηλούς δείκτες υγείας:

- Τα κόστη από ασθένειες και απώλειες ημερών εργασίας κλπ είναι περιορισμένα για τους εργοδότες.

Επιπλέον, ένα αποτελεσματικό σύστημα περιφερειακό σύστημα υγείας δημιουργεί «αίσθημα ασφάλειας» στους Πολίτες, στις επιχειρήσεις, στους υποψήφιους επενδυτές κλπ.

(5) Ποιότητα Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Παιδείας: Ολοένα και περισσότερες μελέτες διαπιστώνουν ότι υπάρχει άμεση σχέση μεταξύ της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ως προς την οικονομική ανάπτυξη:

- Ο βαθμός εξειδίκευσης και αποτελεσματικότητας των μαθητών μιας περιφέρειας ή χώρας μακροχρόνια θα επηρεάσει την οικονομική ανάπτυξη, οι δύο αυτές βαθμίδες αποτελούν την κύρια βάση για τη δημιουργία του μελλοντικού εργατικού δυναμικού.
- Όσο πιο αποτελεσματικό είναι το εκπαιδευτικό σύστημα μιας χώρας ή περιφέρειας τόσο μεγαλύτερες δυνατότητες θα έχουν οι μαθητές να αποκτήσουν ευκολότερα και σε βάθος τις γνώσεις που θα απαιτηθούν για να καλύψουν τις ανάγκες των επιχειρήσεων για εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό.

- Ένα προηγμένο σύστημα πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης επιτρέπει στους μαθητές να αφομοιώνουν και αξιοποιούν τις νέες γνώσεις, καινοτομίες κλπ που θα διαχέονται.

Οι Πυλώνες της Αποδοτικότητας: Οι Πυλώνες Αποδοτικότητας έχουν αποκτήσει ιδιαίτερη σημασία για εκείνες τις Οικονομίες που επιδιώκουν την προώθηση της εξειδίκευσης και του μετασχηματισμού των Περιφερειακών Οικονομιών σε περισσότερο εξειδικευμένες και πιο ανταγωνιστικές στη διεθνή αγορά.

Εφόσον οι Πυλώνες Αποτελεσματικότητας χαρακτηρίζονται από την υψηλή αποτελεσματικότητά τους είναι ευκολότερη η υλοποίηση πολιτικών για την:

- Στροφή των υφισταμένων επιχειρήσεων σε δραστηριότητες που βασίζονται σε μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία.
- Προσέλκυση επενδυτών μεγάλης οικονομικής επιφάνειας ή και επιχειρήσεων, αφού θα είναι διασφαλισμένη η απασχόληση υψηλού βαθμού εξειδίκευσης και μεγάλης αποτελεσματικότητας και προσαρμοστικότητας ανθρώπινου δυναμικού.
- Υλοποίηση μέτρων για την ενίσχυση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της Περιφέρειας

Συγκεκριμένα για τους Πυλώνες Αποδοτικότητας επισημαίνονται συνοπτικά τα ακόλουθα:

(6) Ανώτερη Παιδεία και Δια Βίου Μάθηση: Οι οικονομίες που αναπτύσσονται με βάση τις προηγμένες Γνώσεις και τις Καινοτομίες χρειάζονται ανθρώπινο δυναμικό που είναι πολύ καλά μορφωμένο και να είναι σε θέση να προσαρμόζεται ταχύτατα στις μεταβαλλόμενες τεχνολογικές, οικονομικές κλπ εξελίξεις, ενώ τα εκπαιδευτικά συστήματα θα πρέπει να προσφέρουν τις απαιτούμενες γνώσεις, ώστε να αποκτούν τις απαιτούμενες ειδικότητες και ικανότητες.

Για τους λόγους που αναφέρθηκαν:

- Τα εκπαιδευτικά συστήματα θα πρέπει να έχουν μετρήσιμα αποτελέσματα όσον αφορά το βαθμό την ποιότητα εκπαίδευσης του πληθυσμού, τις εφαρμογές ερευνών για οικονομικές δραστηριότητες κλπ.

- Η συνεχής αναβάθμιση των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού εφ' όρου ζωής είναι αναγκαία προκειμένου αυτό να ανταποκρίνεται με επιτυχία στις προκλήσεις της συνεχώς μεταβαλλόμενης τεχνολογίας.

(7) Αποδοτικότητα της αγοράς εργασίας: Αποδοτικές και ευέλικτες αγορές εργασίας συμβάλλουν στην αποτελεσματική κατανομή του ανθρώπινου δυναμικού, αποτελώντας σημαντική μεταβλητή στην ενίσχυση της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας.

Η «ευελιξία» των αγορών εργασίας και η «ποιότητα» του Ανθρώπινου Δυναμικού είναι κρίσιμοι παράγοντες όχι μόνο για την προσέλκυση επιχειρήσεων σε μια περιφέρεια αλλά και για την παραμονή και συνέχιση της λειτουργίας τους...

Οι περιφερειακές αρχές μπορούν να κατανοήσουν την αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα της περιφερειακής αγοράς εργασίας λαμβάνοντας υπόψη ότι:

- Τα ποσοστά των απασχολουμένων και των ανέργων παρέχουν πληροφόρηση σχετικά με το επίπεδο γενικής οικονομικής δραστηριότητας.
- Υψηλά ποσοστά μακροχρόνιας ανεργίας υποδηλώνουν την ύπαρξη διαρθρωτικών προβλημάτων.
- Οι διαφορές στα ποσοστά απασχόλησης μεταξύ φύλων αποτελούν ένδειξη της ικανότητας ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής καριέρας και οικογενειακής ζωής, ενώ η αύξηση της απασχόλησης των γυναικών συμβάλλει στη βελτίωση των επιδόσεων της απασχόλησης.
- Εντούτοις, υψηλά ποσοστά απασχόλησης δεν ανταποκρίνονται πάντοτε σε υψηλή παραγωγικότητα της εργασίας, που είναι ένας από τους κύριους συντελεστές για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας μιας περιφέρειας...

(8) Μέγεθος αγοράς: Ο σχετικός πυλώνας οριοθετεί τη σχέση μεταξύ του επιπέδου οικονομικής ευημερίας μιας περιφέρειας με το μέγεθος της αγοράς που είναι διαθέσιμο για δραστηριοποίηση σε επιχειρήσεις:

- Οι μεγαλύτερες σε μέγεθος αγορές έχουν το πλεονέκτημα ότι επιτρέπουν στις επιχειρήσεις να αναπτύσσονται επωφελούμενες από τις οικονομίες κλίμακας.

- Παρά το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί μια ενιαία αγορά θεωρητικά επιτρέπει ίσες ευκαιρίες ανάπτυξης για όλες τις περιφέρειες, εντούτοις στην πράξη διαπιστώνονται διαφορές στα κόστη και στους χρόνους που χρειάζονται οι επιχειρήσεις για να διακινήσουν εμπορεύματα και να προσφέρουν υπηρεσίες. Επομένως τα μεγέθη αγοράς δεν είναι ίδια για όλες τις περιφέρειες.
- Οι αποστάσεις των διαφόρων περιφερειών από τα μεγαλύτερα οικονομικά κέντρα παίζουν σημαντικό ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη της κάθε περιφέρειας, ενώ επωφελούνται εκείνες οι περιφέρειες που έχουν ταχύτερη πρόσβαση προς τα μεγάλα οικονομικά κέντρα.

Τέλος, σε σχέση με το μέγεθος αγοράς και με βάση τον *Global Competitiveness Index 2012-2013* επισημαίνονται τα ακόλουθα:

- Πέντε μικρές σε μέγεθος χώρες – με βάση τον πληθυσμό τους – (Ελβετία, Σιγκαπούρη, Φινλανδία, Σουηδία και Φινλανδία) καταλαμβάνουν τις πρώτες θέσεις στην παγκόσμια κατάταξη της ανταγωνιστικότητας.
- Με βάση την αξία των εξαγωγών εμπορευμάτων και υπηρεσιών ως ποσοστό του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος, τις 9 από τις 10 πρώτες θέσεις στην παγκόσμια κατάταξη καταλαμβάνουν χώρες με πληθυσμό περίπου ανάλογο με αυτόν της Ελλάδας που καταλαμβάνει την 120^η θέση.
- Σχετική αξία έχει η **γεωγραφική θέση** μιας χώρας και ο πληθυσμός. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η **Ιρλανδία** που αν και βρίσκεται «απομονωμένη» από την ηπειρωτική Ευρώπη, εντούτοις καταλαμβάνει την 5^η θέση στην παγκόσμια κατάταξη με βάση την αξία των εξαγωγών εμπορευμάτων και υπηρεσιών ως ποσοστό το ΑΕΠ της. *Η σημαντική αυτή επίδοση οφείλεται στη μακροχρόνια πολιτική που έχει ακολουθήσει για την δημιουργία ενός ιδιαίτερα θετικού περιβάλλοντος για τις μεγάλες ξένες επιχειρήσεις και για μεγάλη εξειδίκευση και προσαρμοστικότητα των Ιρδλανδών εργαζομένων.*
- Χώρες που καταλαμβάνουν τις πρώτες θέσεις στην παγκόσμια κατάταξη στηρίζουν την ανάπτυξή τους κυρίως στις μεγάλες εσωτερικές αγορές των περιφερειών τους. Για παράδειγμα οι ΗΠΑ που έχει την 1^η θέση με βάση το μέγεθος αγοράς

κατατάσσεται μόλις στην 138^η θέση παγκοσμίως με βάση την αξία των εξαγωγών εμπορευμάτων και υπηρεσιών ως ποσοστό του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος...

Τα ανωτέρω στοιχεία εύγλωττα μαρτυρούν ότι:

- Η μακροχρόνια επιτυχία των Προγραμμάτων Περιφερειακής Ανάπτυξης στην Ελλάδα εξαρτάται σε εξαιρετικά μεγάλο βαθμό από την «εξωστρέφειά» τους, δηλαδή την στροφή του παραγωγικού δυναμικού τους σε διεθνείς δραστηριότητες...
- Η διεθνοποίηση των εργασιών των υφισταμένων επιχειρήσεων της περιφέρειας – που προς το παρόν δραστηριοποιούνται σε «κορεσμένους κλάδους... - επιβάλλει πολύ μεγάλες προσπάθειες για να αλλάξουν δομές, προϊόντα, «νοοτροπίες», κλπ προκειμένου να γίνουν διεθνώς ανταγωνιστικές και να αυξήσουν σημαντικά τα έσοδά τους.

Οι Πυλώνες της Καινοτομίας: Οι Πυλώνες της Καινοτομίας, που είναι ιδιαίτερα σημαντικοί για τις περισσότερο προηγμένες περιφερειακές οικονομίες. Οι εμπειρίες έχουν δείξει ότι χώρες με πολύ ισχυρούς Πυλώνες Καινοτομίας έχουν μεγάλη οικονομική ευημερία, πολύ υψηλούς δείκτες απασχόλησης, κλάδους επιχειρήσεων με πολύ εντυπωσιακούς ρυθμούς ανάπτυξης κλπ.

Η σχετική ομάδα Πυλώνων περιλαμβάνει:

(9) Τεχνολογική ετοιμότητα: Μετράει το επίπεδο χρησιμοποίησης από τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις της κάθε περιφέρειας τις τεχνολογίες.

- Οι τεχνολογίες της Πληροφορικής και των Επικοινωνιών (ICT) έχουν αλλάξει τις οργανωτικές δομές των επιχειρήσεων, διευκολύνουν την υιοθέτηση νέων και περισσότερο αποτελεσματικών πρακτικών εργασίας, βελτιώνουν την παραγωγικότητα και επιταχύνουν τις εμπορικές λειτουργίες.
- Οι ικανότητες που έχουν οι εργαζόμενοι μέσα στις επιχειρήσεις να χρησιμοποιήσουν τις νέες τεχνολογίες είναι βασικός παράγοντας για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας.

(10) Πολύ προηγμένες και πολυσύνθετες επιχειρηματικές δραστηριότητες (Business Sophistication): Ο βαθμός χρησιμοποίησης από μια επιχείρηση πολυσύνθετων και εξειδικευμένων εργασιών αποτελεί βασικό στοιχείο για τη βελτίωση της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας.

- Ιδιαίτερα υψηλοί είναι οι βαθμοί ανάπτυξης πολυσύνθετων εργασιών στους κλάδους των επικοινωνιών, της πληροφορικής, των τραπεζών και των ασφαλιστικών εταιρειών.

- Η γεωγραφική εγγύτητα και οι στενές διασυνδέσεις μεταξύ επιχειρήσεων και προμηθευτών επιτρέπουν την ταχύτερη διάχυση προηγμένων τεχνολογιών και εξειδικευμένων εργασιών, ενώ παράλληλα διευκολύνουν κατά πολύ την προσέλκυση σε μια περιφέρεια ξένων επενδύσεων που μπορούν να προσφέρουν προηγμένη τεχνογνωσία.
- Η *δημιουργία περιφερειακών clusters* μπορεί να συμβάλλει στην εξασφάλιση προηγμένης τεχνογνωσίας, προώθηση καινοτομιών και στην αποτελεσματικότερη χρησιμοποίηση διαθέσιμων πόρων.
- Τα περιφερειακά clusters έχουν μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα για την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης σε μια περιφέρεια εφόσον αυτά έχουν ως κεντρικό σκοπό την ανάπτυξη προηγμένων και πολυσύνθετων εργασιών. Αντίθετα, περιφερειακά clusters, που δραστηριοποιούνται σε «κορεσμένους» κλάδους έχουν πολύ περιορισμένες δυνατότητες επιτυχίας, καθώς θα αντιμετωπίζουν πολύ μεγάλο ανταγωνισμό, ενώ μπορεί να προκαλέσουν και απώλεια δημοσίων πόρων χωρίς να επιτευχθούν οι επιδιωκόμενοι αναπτυξιακοί στόχοι.

(11) Καινοτομίες: Οι περισσότερο προηγμένες οικονομίες χαρακτηρίζονται και πρέπει να είναι μπροστά στην παραγωγή και στις διαδικασίες τεχνολογικής αιχμής προκειμένου να συνεχίσουν να έχουν το προβάδισμα στην ανταγωνιστικότητα.

Ο Στόχος αυτός μπορεί να επιτευχθεί κάτω από τις εξής προϋποθέσεις:

- Δημιουργία και ανάπτυξη σχέσεων στενής συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων και επιστημονικών φορέων, παραγωγών και χρηστών των καινοτομιών και των επιχειρήσεων με το θεσμικό περιβάλλον.
- Οι περιφερειακές αρχές έχουν τη δυνατότητα να διευκολύνουν τη διάχυση των επιτευγμάτων της τεχνολογίας μέσα στην ίδια την περιφέρεια.
- Το θεσμικό περιβάλλον ευνοεί την προσέλκυση επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στις τεχνολογίες αιχμής: *Η εμπειρία δείχνει ότι οι επιχειρήσεις συγκεντρώνονται κυρίως σε περιφέρειες που παρέχουν τις κατάλληλες συνθήκες, το απαιτούμενο προσωπικό, τα*

κατάλληλα μέσα (εργαστήρια, Πανεπιστημιακά Ιδρύματα) κλπ για την ανάπτυξη καινοτομιών.

- Οι περιφέρειες διαθέτουν υψηλό ποσοστό εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού και μεγάλες δυνατότητες διάχυσης των γνώσεων.

Βασικοί δείκτες που αποκαλύπτουν τις δυνατότητες μιας περιφέρειας να προωθήσει την οικονομική ανάπτυξή της μέσω καινοτομιών είναι:

- Δαπάνες για Έρευνα και Ανάπτυξη.
- Απασχολούμενοι στις Επιστήμες και στην Τεχνολογία.
- Εργαζόμενοι της Γνώσης (knowledge workers).
- Αριθμός κατάθεσης πατεντών ανά αριθμό κατοίκων κλπ.

5. ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΠΟΔΟΧΗΣ ΣΧΕΔΙΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση μπορεί να αναδειχθεί σε κύριο παράγοντα προώθησης της Οικονομικής Ανάπτυξης μέσω ιδιωτικών επενδύσεων που θα δημιουργήσουν θέσεις απασχόλησης και νέα εισοδήματα.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι για αρκετά χρόνια θα είναι περιορισμένοι οι πόροι για την πραγματοποίηση Δημοσίων Επενδύσεων – λόγω των μεγάλων δημοσιονομικών ελλειμμάτων της χώρας – η Τοπική Αυτοδιοίκηση οφείλει να γίνει «πρωταγωνίστρια» για προσέλκυση επενδύσεων σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.

- Η προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων από την Τοπική Αυτοδιοίκηση - με Στρατηγικό Στόχο και Οραμα τη βελτίωση του επιπέδου ευημερίας και τη δημιουργία βιώσιμων θέσεων εργασίας – προϋποθέτει την εκπόνηση ενός πλήρως τεκμηριωμένου και ρεαλιστικού **Περιφερειακού Επενδυτικού Σχεδίου**.
- Το Περιφερειακό Επενδυτικό Σχέδιο θα πρέπει να περιλαμβάνει όλα εκείνα τα στοιχεία που θα επιτρέπουν σε κάθε υποψήφιο επενδυτή να έχει μια απόλυτα ακριβή εικόνα του περιβάλλοντος και όλων εκείνων των παραμέτρων που θα επιτρέψουν σε μια επιχείρηση να πραγματοποιήσει επενδύσεις που θα αποφέρουν ικανοποιητικές αποδόσεις σε συγκεκριμένο βάθος χρόνου.
- Το Περιφερειακό Επενδυτικό Σχέδιο επιτρέπει τη συνοπτική παρουσίαση (profile) των «συγκριτικών πλεονεκτημάτων» που διαθέτει μια περιφέρεια σε σχέση με άλλες για την προσέλκυση επενδύσεων, παρουσιάζοντας ταυτόχρονα και τις πιο σημαντικές «επενδυτικές ευκαιρίες» που διανοίγονται για τους ενδιαφερόμενους επενδυτές.

Στη συνέχεια περιγράφονται ορισμένα από τα «**βασικά βήματα**» που απαιτείται να γίνουν για την εκπόνηση μιας Στρατηγικής Περιφερειακής Ανάπτυξης και ενός ρεαλιστικού Περιφερειακού Επενδυτικού Σχεδίου μιας περιφέρειας που θέλει να προσελκύσει ιδιωτικά κεφάλαια για να δημιουργηθούν βιώσιμες και διεθνώς ανταγωνιστικές επιχειρήσεις, συμβάλλοντας έτσι στην αύξηση των θέσεων εργασίας και του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων της περιοχής.

Εδώ πρέπει να γίνουν μερικές σημαντικές διευκρινήσεις:

- ❖ Η **Στρατηγική Περιφερειακή Ανάπτυξη** δείχνει τον **«οδικό χάρτη»** που πρέπει να ακολουθήσει μια περιφέρεια σε βάθος χρόνου

προκειμένου να πετύχει ένα υψηλότερο επίπεδο ευημερίας για τους κατοίκους της.

- ❖ Ο **Στρατηγικός Στόχος** είναι σαφώς καθορισμένος και για την επίτευξη του όλοι οι τοπικοί και περιφερειακοί φορείς συνεργάζονται στενά για την υλοποίηση των επιμέρους πολιτικών που θα πρέπει να υλοποιηθούν.
- ❖ Το **Στρατηγικό Σχέδιο** περιλαμβάνει τις βασικές πολιτικές που θα πρέπει να ασκηθούν προκειμένου να επιτευχθεί ο Στρατηγικός Στόχος της Περιφέρειας και να εξασφαλισθεί η Βιώσιμη Ανάπτυξή της. Το Στρατηγικό Σχέδιο δεν περιλαμβάνει μόνο οικονομικές πολιτικές, αλλά και άλλες που συνδέονται με το περιβάλλον, καλλίτερη ζωή για όλους τους κατοίκους κλπ.
- ❖ Το **Περιφερειακό Επενδυτικό Σχέδιο** περιλαμβάνει μια σειρά από επενδυτικές προτάσεις που θα υποβληθούν για αξιολόγηση προς τους υποψήφιους επενδυτές, προκειμένου αυτοί να προχωρήσουν στην υλοποίηση επενδύσεων που θα αποτελέσουν την κινητήρια δύναμη για την Οικονομική Ανάπτυξη μιας περιφέρειας. Το Περιφερειακό Επενδυτικό Σχέδιο δεν είναι λεπτομερές – όπως είναι τα επενδυτικά σχέδια των επιχειρήσεων – αλλά επικεντρώνεται στην προβολή των πλεονεκτημάτων που θα έχουν οι επενδυτές εάν επιλέξουν κάποιες από τις επενδυτικές προτάσεις της Περιφέρειας. Παρέχει, όμως, πάρα πολλές λεπτομέρειες τόσο ορισμένους επιλεγμένους επενδυτικούς στόχους, όσο και στις διευκολύνσεις που θα έχουν από το εξωτερικό περιβάλλον μέσα στο οποίο θα δραστηριοποιηθούν.

Μετά από όσα αναφέρθηκαν και διευκρινίσθηκαν περιγράφονται μερικά από τα «πρώτα βήματα» που πρέπει να γίνουν μέχρι να ολοκληρωθεί ένα Περιφερειακό Επενδυτικό Σχέδιο.

Βήμα Πρώτο: Κατανόηση της αναγκαιότητας του Περιφερειακού Στρατηγικού Σχεδιασμού και του Επενδυτικού Σχεδίου

Σε μια περίοδο παγκοσμιοποίησης και πλήρους ανοίγματος των αγορών εκείνο που προέχει για μια περιφέρεια είναι να προχωρήσει στο Στρατηγικό Αναπτυξιακό Σχεδιασμό, εντοπίζοντας κατ'αρχήν τα συγκριτικά οικονομικά πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα που εμφανίζει μια περιοχή, στην οποία υπάρχουν πολυάριθμοι πόροι: τοπικές επιχειρήσεις, ανθρώπινο δυναμικό, διοικητικές υπηρεσίες κλπ. Αυτή η «αυτογνωσία» επιτρέπει να εντοπισθούν όλοι εκείνοι οι θετικοί και αρνητικοί παράγοντες που επηρεάζουν τις αποφάσεις των επενδυτών

πριν προχωρήσουν στην απόφαση πραγματοποίησης μιας μεγάλης επένδυσης που συνεπάγεται διάφορους επιχειρηματικούς και άλλους κινδύνους.

Έτσι θα πρέπει κατ'αρχήν να γίνει μια καταγραφή όλων εκείνων των παραγόντων που θα δώσουν απαντήσεις στα ακόλουθα βασικά ερωτήματα:

1. Πού βρισκόμαστε τώρα;

2. Ποιες είναι οι προοπτικές μας στο μέλλον με βάση τα σημερινά δεδομένα;

3. Ποιο είναι το Όραμά μας για το μέλλον της Περιφέρειας, τους κατοίκους της και τις επιχειρήσεις;

4 Τι πρέπει να κάνουμε για να γίνει πραγματικότητα το Όραμά μας για την Περιφέρεια μέσα στα επόμενα χρόνια;

Οι απαντήσεις στα ανωτέρω ερωτήματα αποτελούν στην πράξη τις διαδικασίες για να θέσουμε τις βάσεις κατάρτισης του Περιφερειακού Στρατηγικού Σχεδιασμού.

- Ο Στρατηγικός Σχεδιασμός είναι μια έννοια κατά πολύ ευρύτερη του Περιφερειακού Επενδυτικού Σχεδίου, καθώς αυτό προκύπτει από τις επιμέρους δράσεις και την αποτελεσματικότητα του Στρατηγικού Σχεδιασμού, επηρεάζοντας σε πάρα πολύ μεγάλο βαθμό και τη διαμόρφωση του Περιφερειακού Επενδυτικού Σχεδίου.
- Είναι προφανές ότι τους ιδιώτες επενδυτές ενδιαφέρει εξαιρετικά το **εξωτερικό περιβάλλον** δραστηριοποίησης μιας επιχείρησης και τις σχετικές απαντήσεις, για το πώς είναι δυνατόν να γίνει πιο ελκυστικό, μπορεί να τους δώσει ένας ολοκληρωμένος Περιφερειακός Στρατηγικός Σχεδιασμός.

Συνεπώς, στην εκπόνηση των σχετικών σχεδίων χρονικά προηγείται η εκπόνηση του Περιφερειακού Στρατηγικού Σχεδιασμού έναντι του Περιφερειακού Επενδυτικού Σχεδίου.

Επομένως σε αυτή τη φάση οι περιφερειακοί και τοπικοί «ηγέτες» οφείλουν να κατανοήσουν ότι:

- Κανένας επενδυτής δεν θα ενδιαφερθεί να πραγματοποιήσει κάποια επένδυση εάν δεν έχει μια απολύτως σαφή εικόνα της σημερινή κατάσταση που επικρατεί στην περιοχή και της μελλοντικής πορείας της.

- Χρειάζεται μια ολοκληρωμένη ανάλυση σειράς διαφορετικών οικονομικών, κοινωνικών, πολιτιστικών κλπ παραγόντων που τελικά επηρεάζουν τις επενδυτικές αποφάσεις.
- Οι επενδυτές πέρα από τις διάφορες αναλύσεις, προτάσεις κλπ που θα τους υποβληθούν χρειάζονται να έχουν απέναντι τους ένα Φορέα που να γνωρίζει σε βάθος όλες τις απαντήσεις που θα θέσουν με ερωτήσεις τους οι υποψήφιοι επενδυτές.
- Κανένα Περιφερειακό Στρατηγικό και Επενδυτικό Σχέδιο δεν μπορεί να είναι πειστικό εάν δεν παρουσιάζει με αντικειμενικό τρόπο τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιφέρειας σε σχέση με άλλες περιφέρειες ή άλλες χώρες που μπορούν να αξιοποιήσουν οι υποψήφιοι επενδυτές.

Βήμα Δεύτερο: Δημιουργία Επιτροπής εκπόνησης Στρατηγικού Σχεδιασμού και Περιφερειακού Επενδυτικού Σχεδίου

Το πιο σημαντικό βήμα για την εκπόνηση του Περιφερειακού Στρατηγικού Σχεδιασμού και του Επενδυτικού Σχεδίου είναι η σύσταση και λειτουργία μιας Επιτροπής (steering committee) στην οποία θα ανατεθεί η διεκπεραίωση του πλήρους έργου.

Για την αποτελεσματικότητα αυτής της Επιτροπής – που μπορεί μεταγενέστερα να αποκτήσει νομική οντότητα, παίρνοντας τη μορφή Επενδυτικού Φορέα, εταιρείας κλπ – βασικές προϋποθέσεις είναι:

- Η Επιτροπή τελεί υπό την εποπτεία ενός συγκεκριμένου και πλήρως αναγνωρισμένου φορέα (Περιφέρειας, Δήμου κλπ) που έχει μεγάλες αρμοδιότητες και τη δυνατότητα πολλαπλής υποστήριξης του έργου της Επιτροπής.
- Η Επιτροπή έχει ως μέλη άτομα με μεγάλες εμπειρίες σε θέμα οικονομικής ανάπτυξης, επιχειρηματικότητας κλπ, τυγχάνουν γενικής αναγνώρισης, είναι ανεξάρτητα κλπ και γενικά έχουν όλες εκείνες τις αντικειμενικές και υποκειμενικές προϋποθέσεις για να επιτελέσουν με επιτυχία το έργο τους.
- Η Επιτροπή λειτουργεί συνεχώς μέχρις ότου φέρει σε πέρας το έργο της, κάνοντας απολογισμό, προγραμματισμό, αξιολογήσεις κλπ σε τακτά χρονικά διαστήματα στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, σε Επιμελητήρια κλπ.
- Τα μέλη της Επιτροπής εκπαιδεύονται και εξειδικεύονται σε θέματα περιφερειακής ανάπτυξης, επενδύσεων, επιχειρησιακά σχέδια, ερευνών αγοράς, κλπ «εργαλείων» που απαιτούνται για την

ολοκλήρωση του Περιφερειακού Στρατηγικού Σχεδιασμού και το Επενδυτικού Σχεδίου.

- Η Επιτροπή έχει την εξουσιοδότηση και αρμοδιότητα να συμβουλευέται και να επικοινωνεί με διαφόρους φορείς και φυσικά πρόσωπα, όπως: Επιμελητήρια, επιχειρηματίες, οργανώσεις καταναλωτών, τοπικούς παράγοντες, δικηγόρους, κρατικούς οργανισμούς, υπουργεία κλπ που έχουν σχέση με το αντικείμενο εργασιών της.
- Η Επιτροπή έχει την υποστήριξη και την ευθύνη να διενεργεί έρευνες γνώμης, κλπ προκειμένου να κατανοήσει ελεύθερα και με τον πιο αντικειμενικό τρόπο το σύνολο των προβλημάτων και των δυνατοτήτων της Περιφέρειας.

Πέραν αυτών στη σχετική Επιτροπή θα πρέπει να εξασφαλισθούν όλα τα βασικά μέσα για να μπορέσει να ολοκληρώσει το έργο της, όπως:

- ✓ Γραφεία.
- ✓ Κατάλληλο προσωπικό για εκτέλεση διοικητικών κλπ βασικών εργασιών.
- ✓ Προϋπολογισμός κλπ.

Εξάλλου, πολύτιμη θα είναι και η δημιουργία περιφερειακών, ερευνητικών κλπ επιτροπών – που θα πλαισιώνουν την Επιτροπή – προκειμένου να εκτελέσουν διάφορες επιμέρους εξειδικευμένες εργασίες.

Βήμα Τρίτο: Ευαισθητοποίηση των ενδιαφερομένων μερών (stakeholders)

Βασική ευθύνη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης είναι να ευαισθητοποιήσει όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη (stakeholders) σχετικά με τους σκοπούς σύστασης και λειτουργίας της Επιτροπής, προκειμένου να υποστηριχθεί πολύπλευρά το έργο που έχει αναλάβει από όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη.

Στο πλαίσιο της σχετικής προσπάθειας πριν απ' όλα θα ετοιμασθεί ένα κατανοητό κείμενο που θα εξηγεί πλήρως τους λόγους για τους οποίους καλούνται οι διάφοροι φορείς, φυσικά πρόσωπα κλπ να ενημερώσουν εμπειριστατωμένα τα μέλη της Επιτροπής, ώστε αυτή να συγκεντρώσει προτάσεις, στοιχεία κλπ που θα είναι πολύτιμη πρώτη ύλη για την εκπόνηση της Στρατηγικής Περιφερειακής Ανάπτυξης και ενός ρεαλιστικού Περιφερειακού Επενδυτικού Σχεδίου.

Η σχετική «ευαισθητοποίηση» είναι δυνατόν να γίνει με πολλούς τρόπους, όπως:

- ✓ Συνεντεύξεις Τύπου και έκδοση Δελτίων Τύπου σχετικά με τους επιδιωκόμενους στόχους και τα οφέλη που θα προκύψουν για τις Τοπικές Κοινωνίες.
- ✓ Ραδιοφωνικές, τηλεοπτικές κλπ συνεντεύξεις ώστε οι επιδιωκόμενοι Στόχοι να γίνουν γνωστοί σε ευρύτερα και διαφορετικά κοινά.
- ✓ Επιστολές προς διάφορους φορείς για ανάπτυξη συνεργασίας κλπ

Μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών μπορεί και πρέπει να είναι:

- ✓ Επιμελητήρια.
- ✓ Αγροτικοί σύλλογοι.
- ✓ Περιφερειακές Υπηρεσίες.
- ✓ Διοικήσεις νοσοκομείων.
- ✓ Επιχειρηματίες.
- ✓ Διευθυντές καταστημάτων τραπεζών.
- ✓ Διακεκριμένα μέλη των τοπικών κοινωνιών.

Προσεγγίζοντας όλες τις κοινωνικο-επαγγελματικές κλπ ομάδες των Τοπικών Κοινωνιών πραγματοποιούνται οι ακόλουθες βασικές ενέργειες:

- ✓ Καταγραφή απόψεων της κάθε ομάδας σχετικά με την παρούσα κατάσταση και τις προοπτικές του κλάδου στον οποίο δραστηριοποιούνται.
- ✓ Προτάσεις για τις δυνατότητες βελτίωσης του οικονομικού, κοινωνικού, πολιτιστικού κλπ περιβάλλοντος μέσα στο οποίο δραστηριοποιούνται, ώστε να δημιουργηθούν οι κατάλληλες προϋποθέσεις για την αύξηση της συνολικής παραγωγής και των παρεχομένων υπηρεσιών, καθώς και τρόπους για τη μείωση του γενικού κόστους.
- ✓ Προτάσεις για τομείς στους οποίους θα μπορούσε να εκδηλωθεί ισχυρό επενδυτικό ενδιαφέρον.

- ✓ Περιγραφή της κατάστασης των υποδομών της ευρύτερης περιφέρειας και τρόπους που θα μπορούσαν να βελτιωθούν με το χαμηλότερο δυνατό τρόπο.
- ✓ Ποιότητα του εκπαιδευτικού συστήματος της περιοχής και τρόποι που θα το καθιστούσαν περισσότερο προσαρμοσμένο προς τις ανάγκες των τοπικών επιχειρήσεων, ελευθέρων επαγγελματιών κλπ.
- ✓ Συγκέντρωση διαφόρων άλλων πληροφοριών και προτάσεων που θα ήσαν χρήσιμες για την εκπόνηση του Στρατηγικού Περιφερειακού Σχεδίου και το Επενδυτικού Σχεδίου.

Ιδιαίτερη σημασία έχει η προσέγγιση εκπροσώπων των εργαζομένων, ανέργων, νέων, συνταξιούχων κλπ προκειμένου να εκθέσουν τις απόψεις του σχετικά με τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν και το πώς βλέπουν το μέλλον.

Στο πλαίσιο αυτής της δράσης βασικός επιδιωκόμενος σκοπός είναι να αντληθούν χρήσιμες πληροφορίες σχετικά με τις:

- ✓ Επικρατούσες συνθήκες εργασίας και δυνατότητες βελτίωσής τους.
- ✓ Τρόποι αντιμετώπισης της ανεργίας και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι οικογένειές τους.
- ✓ Επίπεδο γνώσεων και δυνατότητες προσαρμογής τους μέσα στην παραγωγική διαδικασία κλπ.

Στο πλαίσιο της σχετικής δράσης ξεχωριστή σημασία έχει η προσέγγιση των εκπροσώπων των παραγωγικών τάξεων και μεμονωμένα των επιχειρηματιών, προκειμένου να καταγραφούν οι απόψεις τους σχετικά με:

- ✓ Κατάσταση και προοπτικές των τοπικών επιχειρήσεων (κερδοφορία, βαθμός απασχόλησης εγκατεστημένου δυναμικού, δυνατότητες πρόσβασης στο τραπεζικό σύστημα, ανταγωνιστικότητα κλπ.
- ✓ Εντοπισμός των πλεονεκτημάτων που έχουν οι τοπικές επιχειρήσεις και των προβλημάτων κατά την άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας.
- ✓ Εργασιακές σχέσεις και ανάγκες των επιχειρήσεων – τρέχουσες και μελλοντικές – για εργατοϋπαλληλικό δυναμικό.

- ✓ Βαθμός αξιοποίησης νέων τεχνολογιών, συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα για αξιοποίηση τους από τις επιχειρήσεις.
- ✓ Δυνατότητες που έχει η περιοχή να προσελκύσει ιδιώτες επενδυτές και προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπισθούν για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος κλπ.
- ✓ Κίνητρα που θα μπορούσαν να δημιουργηθούν σε όφελος της βιωσιμότητας των επιχειρήσεων.
- ✓ Επιπτώσεις στη δραστηριοποίηση των επιχειρήσεων από το υφιστάμενο εθνικό φορολογικό σύστημα και προτάσεις για τη βελτίωσή του, ώστε αυτό να συμβάλλει στη γενική οικονομική ανάπτυξη και ειδικότερα για την ισχυροποίηση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας των τοπικών επιχειρήσεων κλπ.

Το σύνολο των απόψεων και προτάσεων που θα καταγραφούν θα αποτελέσει μια πρώτη βάση δεδομένων για ταξινόμηση, κατάταξη με βάση τις προτεραιότητες και μετέπειτα επεξεργασία τους.

Όμως δεν σταματάει εδώ η ευαισθητοποίηση των stakeholders αλλά αυτή αποτελεί την αφετηρία για μια μακροχρόνια και εποικοδομητική συνεργασία με την Επιτροπή, έτσι ώστε οι stakeholders να αισθάνονται ότι συμμετέχουν σε μια κοινή προσπάθεια που θα έχει οφέλη για όλους.

6. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

Η πρωτοφανής ανεργία που πλήττει τις Περιφέρειες της Ελλάδας μπορεί να αντιμετωπισθεί αποτελεσματικά μόνο με την κινητοποίηση των επιχειρηματιών και τη στενή συνεργασία τους με τις τοπικές αρχές για την υλοποίηση βιώσιμων επενδύσεων.

Η **Κεντρική Διοίκηση** μπορεί να δημιουργήσει το κατάλληλο θεσμικό και φορολογικό πλαίσιο για την προσέλκυση επενδυτικών κεφαλαίων και να προωθήσει τις ιδιωτικοποιήσεις, ώστε α εισρεύσουν κεφάλαια για αποπληρωμή του δημοσίου χρέους.

Σε καμιά περίπτωση, όμως, η Κεντρική Διοίκηση δεν μπορεί να λύσει το πρόβλημα της ανεργίας μέσω μαζικών επενδύσεων, αφού ούτε κεφάλαια διαθέτει ούτε τις ικανότητες να υλοποιεί βιώσιμες επενδύσεις.

Αντίθετα, μέσω της πολλαπλής υποστήριξης της τοπικής επιχειρηματικότητας, της προσέλκυσης επενδύσεων από άλλες περιοχές του κόσμου κλπ οι Περιφέρειες και οι Δήμοι μπορούν να επιτελέσουν καλλίτερα τον Κοινωνικό τους Ρόλο, επενδύοντας πρωτίστως στο Ανθρώπινο Δυναμικό που διαθέτουν.

Ο μετασχηματισμός των Περιφερειών – που σήμερα αντιμετωπίζουν πολύ σοβαρά, οξυμμένα κοινωνικά προβλήματα λόγω της «μάστιγας της ανεργίας» - δεν μπορεί να γίνει παρά μόνον μέσω της πολλαπλής υποστήριξης των επιχειρήσεων να μετατραπούν διεθνώς ανταγωνιστικές, αξιοποιώντας Ανθρώπινο Δυναμικό που θα χαρακτηρίζεται από:

- «δέσμευση» στην επίτευξη των στόχων της κάθε επιχείρησης,
- πολύ υψηλό βαθμό εξειδίκευσης,
- υψηλή παραγωγικότητα,
- ευελιξία και προσαρμοστικότητα στην κάλυψη μεταβαλλόμενων αναγκών των επιχειρήσεων,
- εύκολη αφομοίωση των πλέον καινοτόμων λειτουργιών και τεχνολογιών.

Επιπλέον ο μετασχηματισμός του παραγωγικού δυναμικού των Περιφερειών θα πρέπει να αποβλέπει όχι μόνο στη διαφοροποίησή του – στο πλαίσιο του παγκόσμιου οικονομικού καταμερισμού και των ανοικτών αγορών – αλλά και να βασίζεται σε πολυμερείς οικονομικές δραστηριότητες, οι οποίες μειώνουν κατά πολύ τους κινδύνους από

οικονομικές υφέσεις σε σχέση με τις μονομερώς προσανατολισμένες σε ορισμένους οικονομικούς κλάδους Ελληνικές Περιφέρειες.

Συνεπώς:

- **Η Περιφερειακή και η Τοπική Αυτοδιοίκηση μπορούν και πρέπει να μετατραπούν σε «γέφυρες» και «πυλώνες» για την κινητοποίηση των παραγωγικών τάξεων και επιχειρήσεων, προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων, δημιουργώντας σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο το κατάλληλο περιβάλλον και τις προϋποθέσεις για να δραστηριοποιηθούν βιώσιμες επιχειρήσεις.**

Για να επιτευχθεί ένας τέτοιος αναπτυξιακός στόχος σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο – με σκοπό να καταπολεμηθεί η ανεργία και να αυξηθούν τα εισοδήματα – απαιτείται η εκπλήρωση των εξής βασικών υποχρεώσεων:

1. Αναπτυξιακή κουλτούρα:

Οι τοπικές και περιφερειακές αρχές «δεσμεύονται» ότι θα έχουν πρώτη προτεραιότητα την προστασία και διευκόλυνση των προσπάθειών για ανάπτυξη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών. Αυτό σημαίνει ότι οι τοπικές αρχές στο σύνολό τους θα έχουν ως κεντρική στρατηγική τους την αλλαγή της νοοτροπίας των πολιτών, των τοπικών υπηρεσιών κλπ, ώστε αυτή να είναι πλήρως ενθαρρυντική για την ανάπτυξη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών.

2. Φορέας Στρατηγικής Ανάπτυξης:

Ένας από τους κύριους παράγοντες επιτυχημένης Στρατηγικής Ανάπτυξης είναι να δημιουργηθεί εκείνος ο φορέας που θα αναλάβει το έργο προσέλκυσης και διευκόλυνσης επενδυτικών σχημάτων. Η επιτυχία της **Αποστολής** ενός τοπικού ή περιφερειακού υποστηρικτικού φορέα επενδύσεων θα αποτελεί πρώτιστο μέλημα όχι μόνο των λειτουργικών δραστηριοτήτων των τοπικών και περιφερειακών αρχών αλλά και – το σημαντικότερο – των ίδιων των δημοτών.

3. Συνεργασία με ντόπιους επιχειρηματίες:

Ξεχωριστή σημασία για την επιτυχία μιας σχεδιαζόμενης Στρατηγικής Περιφερειακής ή Τοπικής Ανάπτυξης αποτελεί η στενή συνεργασία των τοπικών και περιφερειακών αρχών με τους Επιμελητηριακούς Φορείς και τους επιχειρηματίες της ευρύτερης περιοχής.

Μέσα από αυτή τη συνεργασία – που πρέπει να είναι προγραμματισμένη με συναντήσεις σε βάθος χρόνου – μπορούν να αξιοποιηθούν όλες οι εμπειρίες των Επιμελητηρίων και των επιχειρηματιών, ώστε να εντοπισθούν ευκολότερα και ταχύτερα τόσο τα

προβλήματα που πρέπει να υπερνικηθούν όσο και οι πολιτικές που θα πρέπει να υλοποιηθούν ώστε να στεφθεί με επιτυχία η σχεδιαζόμενη Αναπτυξιακή Στρατηγική.

4. Συγκριτικά πλεονεκτήματα:

Σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο θα πρέπει να εντοπισθούν με καθαρά ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια τα «συγκριτικά πλεονεκτήματα» που διαθέτει η κάθε περιοχή. Με βάση τα σχετικά συμπεράσματα μπορούν να δημιουργηθούν οι επενδυτικές προτεραιότητες που θα ενδιέφεραν υποψήφιους επενδυτές.

Προϋπόθεση για να εντοπισθούν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα μιας περιοχής είναι να εξασφαλισθεί συνεργασία με εξειδικευμένη εταιρεία συμβούλων που έχει εμπειρίες σε θέματα επενδύσεων και κατάρτισης προμελετών σκοπιμότητας και βιωσιμότητας (pre-feasibility studies).

5. Τραπεζικές συμβουλές:

Με βάση τις πρώτες εκτιμήσεις και τα αρχικά σχέδια για τρόπους προσέλκυσης υποψηφίων επενδυτών σε συγκεκριμένους τομείς είναι πολύ χρήσιμο να ζητηθούν συμβουλές από τοπικούς εκπροσώπους τραπεζών προκειμένου να αξιοποιήσουν τις εμπειρίες τους για την αντιμετώπιση προβλημάτων επιχειρήσεων, επενδυτικών έργων, γενικά κόστη χρηματοδότησης, αποτιμήσεις δημοτικών εκτάσεων προς αξιοποίηση κλπ.

6. Ανθρώπινο δυναμικό:

Αποτελεί ίσως τον πιο κρίσιμο παράγοντα που υπολογίζει κάθε υποψήφιος επενδυτής, καθώς οι σύγχρονες επενδύσεις σε μια παγκοσμιοποιημένη οικονομία προϋποθέτουν πολύ εξειδικευμένο και έμπειρο ανθρώπινο δυναμικό. Επειδή στον τομέα αυτό υπάρχει «σοβαρή υστέρηση» των Περιφερειών της χώρας το πρόβλημα θα μπορούσε να αντιμετωπίσει ένα οργανωμένο και αποτελεσματικό πρόγραμμα εκπαίδευσης, κατάρτισης και εξειδίκευσης.

7. Διαπεριφερειακή συνεργασία:

Λαμβάνοντας υπόψη τις εμπειρίες από τις περισσότερο αναπτυγμένες χώρες, μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα έχουν πρωτοβουλίες για προσέλκυση επενδύσεων που στηρίζονται σε ευρείες διαπεριφερειακές συνεργασίες.

Η συνεργασία μεταξύ όμορων περιφερειών και δήμων είναι πολλαπλά και αμοιβαία επωφελής, καθώς, μεταξύ άλλων, εξασφαλίζονται: στενή συνεργασία όμορων Επιμελητηρίων, τοπικών και

κρατικών υπηρεσιών, μεγάλου αριθμού επιχειρηματιών κλπ με σκοπό την εκπόνηση ενός ενιαίου Διαπεριφερειακού Στρατηγικού Αναπτυξιακού Σχεδίου.

Μέσα από αυτές τις συνεργασίες μπορεί να προωθηθούν ευκολότερα συνεργασίες μεταξύ επιχειρηματιών, τραπεζών, κινητοποίηση και συγκέντρωση παραγωγικών δυνάμεων, εκπαιδευτικών φορέων κλπ.

8. Εκπόνηση Στρατηγικής Ανάπτυξης:

Με βάση τις ανωτέρω διαδικασίες, τα συμπεράσματα προμελετών, τις προτάσεις Επιμελητηρίων, επιχειρηματιών κλπ ο Φορέας Περιφερειακής Στρατηγικής Ανάπτυξης προχωρεί στην εκπόνηση μιας ολοκληρωμένης Περιφερειακής Στρατηγικής Ανάπτυξης που θα καθορίζει τους κεντρικούς επενδυτικούς στόχους για την προσέλκυση υποψηφίων επενδυτών.

9. Συνεργασία με τα αρμόδια υπουργεία:

Πολύ σημαντικός παράγοντας επιτυχίας ενός Περιφερειακού Σχεδίου Στρατηγικής Ανάπτυξης είναι η συνεργασία με τα υπουργεία που εμπλέκονται άμεσα ή έμμεσα με την προσέλκυση διεθνών και εγχωρίων επενδυτών για διάφορα έργα ανά την επικράτεια. Μέσα από αυτές τις συνεργασίες είναι δυνατόν να παρασχεθεί η κρατική υποστήριξη για την επιτυχία τοπικών ή Περιφερειακών Σχεδίων Στρατηγικής Ανάπτυξης.

10. Επικοινωνία της Στρατηγικής Περιφερειακής Ανάπτυξης:

Ο πλέον αποφασιστικός παράγοντας επιτυχίας ενός Σχεδίου Στρατηγικής Περιφερειακής Ανάπτυξης είναι η υπεύθυνη, συνεχής και πλήρως τεκμηριωμένη επικοινωνία του σε διαφορετικά κοινά, με ιδιαίτερη έμφαση προς τις Τοπικές Κοινωνίες, οι οποίες πρέπει να είναι απόλυτα πεπεισμένες ότι θα έχουν οικονομικά οφέλη. Έτσι, έχοντας εξασφαλισμένη την πλήρη υποστήριξη των Τοπικών Κοινωνιών το επόμενο «μεγάλο βήμα» είναι η επικοινωνία του προς τους υποψήφιους επενδυτές.

Η σχετική επικοινωνία είναι το «πιο δύσκολο κομμάτι» του όλου έργου, καθώς οι επενδυτές θα πρέπει να έχουν μια απόλυτα σαφή και τεκμηριωμένη εικόνα για τα οφέλη, τις αναμενόμενες κεφαλαιακές αποδόσεις, ακόμη και τα ενδεχόμενα προβλήματα που θα αντιμετωπίσουν από τη συμμετοχή τους σε κάποιο επενδυτικό σχέδιο.